

දිසසනං උදපාදී

අනුරාධපුර, ලබ්බනෝරුවකන්ද අරණ්‍ය සේනාසනයේ ධර්මාචාර්ය

පූජ්‍ය මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන්
වහන්සේ

2015 මාර්තු 16වැනි දින සහ 2015 මාර්තු 26වැනි දින
ඕස්ට්‍රේලියාවේදී පැවැත්වූ ධර්ම දේශනා

ඇසුරෙන් සකස් කරන ලද ධර්ම සංග්‍රහය යි.

පළමුවන මුද්‍රණය :- 2015 සැප්තැම්බර් (පිටපත් 3000)

මෙම ධර්ම සංග්‍රහය ඔබ අතට පත්කිරීම සඳහා බරපත
පිළියන්දල, ග්‍රේටා විජේරත්න මැතිනිය
විසින් දරන ලදී.

පිටපත් කිරීම

දිල්ලැසි විරරත්න මහත්මිය, රත්මලාන.

කෝදුපත් බැලීම

ධ. කුමරප්පෙරුම මහතා, වල්ගම, මාතර.

සංස්කරණය

එච්.ඒ.අමරතුංග, තෙලිප්පිවිල.

ප්‍රකාශනය

සුමග සඳහම් සමුළුව, 33/6, අකුරැස්ස පාර, මාතර.

මෙම ධර්ම සංග්‍රහයේ පිටපතක් ලබා ගැනීම සඳහා විමසන්න:
දේශබන්දු කේ.ජී.මුනිදස, දුරකථන අංක: 071 4438747

මුද්‍රණය

ඔරින්කෝ ග්‍රැෆික්ස්,
අංක 50, ස්වරාජ් පාර,
ඉසදින් නගරය, මාතර.
දුරකතන : 077 30 27 630

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

මෙම ධර්ම පුස්තකය අනුරාධපුර, ලබ්බනෝරුකන්ද ආරණ්‍ය
සේනාසනයේ ධර්මාචාර්ය

පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීන් වහන්සේ

විසින් පවත්වන ලද ධර්මදේශනාවන්

ලිඛිත මාධ්‍යයෙන් සකස් කොට ඔබ අතට පිදීමකි.

වාචික දේශනාවක් ලිඛිතව සකස් කිරීමේදී, දේශනා විලාසය,
වචන උච්චාරණ විලාසය, ශ්‍රවණ තත්ත්වය, කාර්මික තත්ත්වය
ආදී විවිධ ගැටලු හමුවන තැන් විද්‍යමාන වේ.

එසේ වුව ද,

ඇස් ඇත්තෝ රූප දකිත්වායි අභ්‍යරෙහි පහනක් දරන්නා සේ
අප ස්වාමීන් වහන්සේ පැවැත් වූ මෙම මාහැඟි ධර්ම
දේශනාවෙන් ඔබගේ දෛනික ජීවන රටාව සකස් කර ගෙන,
ජීවිත ප්‍රතිපත්තීන් යළි ගොඩනගා ගෙන, මේ භවයේදී ම සතර
අපායෙන් නියත වශයෙන් ම මිදුනෙමිය යන අවබෝධය
ඇතිකර ගැනීම සඳහා එම ගැටලු බාධාවක් කර නො ගෙන
මෙම ධර්ම ග්‍රන්ථය ඉතා සනිමත් ව පරිශීලනය කරන මෙන්
පින්වත් ඔබ සැමගෙන් ඉතා ඕනෑකමින් ඉල්ලා සිටිමු.

උපුටා ගැනීමකි.

“ඊට පස්සේ කථම රැස්වෙනවා කියන්නේ මනසින් ධම්මාරම්මණයක් ගන්න එකවත්, නො ගන්න එකවත් නෙවෙයි. සම්පූර්ණ රූපයක් බලන එකවත් නො බලන එකවත් නෙවෙයි. කථම කියලා කියන්නේ ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දන්නා කම නිසා ඇති කරගන්නා වූ වැරදි අදහස් ටික, වැරදි දෘෂ්ටි ටික, හැත්තම් ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දන්නා කම නිසා ඇති කරගන්නා වූ සිතීම, කිරීම, කිම් ටිකටයි. මේ පෙනෙන රූපය හෝ මනසින් දැනෙන ධර්මාරම්මණයේ ඇත්ත නො දන්නා කම නිසා අපි සිතීම, කිම්, කිරීම කරනවා. ඒවාට යි කථම කියන්නේ.

“මොකද, මනසින් ධර්මාරම්මණයක් උපද්දලා ඒක දැන ගන්න කොට මේ පින්වතුන් බැහැර තියෙන ගෙදර කියලා හිතුවාට ඒ මනසේ තියෙන ධම්මායතනය අනුවයි ගිහිල්ලා තියෙන්නේ. ධම්මායතනය ඇත්ත වෙලා. මනසින් ම උපන්න ධර්මාරම්මණයි දකින්නේ කියන කාරණාව මනෝමයෙන් සිති කරන කොට, මනසින් උපන්න ධර්මාරම්මණමයි දැනගන්නේ කියන කාරණාව වෙන කොට, මනසත් ශූන්‍ය වෙලා. ඒ ධර්මාරම්මණ ඇත්ත නෙවෙයි වෙලා. ස්පර්ශ ආයතන හය ම ඒකවරමයි ශූන්‍යතාවයකට පත් වෙන්නේ.

“දැන් ඇහැට පෙනෙන කොට, සිතේ ඇතිවෙන ගතිය රූපයට යොමු කරන කොට, රූපය කෙනෙක්, දෙයක් හැටියට පෙනෙනවා නේ. ඒ වගේ මනසින් උපන්න ධර්මාරම්මණයන් දැනගන්න කොට, ඒ දැනගැනිල්ල ධර්මාරම්මණයට මෙනෙහි කළොත් මේ පින්වතුන්ට දරුවා මතක් වුණා, ගෙදර මතක් වුණා කියලා හම්බවෙයි.”

2015-03-16 දින ඔස්ට්‍රේලියාවේදී පැවැත්වුණු බර්ම දේශනය

චතුර්‍යාසී සත්‍යය සහ පටිච්ච සමුප්පාදය

නමො තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

දුකෙකි ඤාණං, දුකසම්ප්‍රදයෙ ඤාණං, දුකනිරොධෙ ඤාණං, දුකනිරොධගාමිනියා පටිපදය ඤාණං, පුබ්බන්ත ඤාණං, අපරන්ත ඤාණං, පුබ්බන්ත අපරන්ත ඤාණං, පටිච්චසම්ප්‍රපාදධම්මෙසු ඤාණං. අයං වුච්චති භික්කවෙ සමමාදිධ්විති.

අති ගෞරවණීය අපගේ නායක මාහිමිපාණන් වහන්සේගෙන් අවසරයි. පින්වත් සිල් මෑණිවරවරු ප්‍රමුඛ පින්වත්ති.

මේ පින්වත් සියලුදෙනා දැන් සුදුනම් වෙන්නේ ලොව්තුරා අමාමෑණි බුදුරජාණන් වහන්සේ අප හැමදෙනා කෙරෙහි ම මහත් වූ අනුකම්පාවෙන් සසර දුකෙන් එතරවීම පිණිස නිස්සරණාධ්‍යානයෙන් දේශනා කළ ඒ සද්ධර්මයෙන් බිඳක් ශ්‍රවණය කරන්න යි. ඒ නිසා හැම දෙනා ම බොහෝම උචමනාවෙන් මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනේ.

අපි දන්නවා මේ දුක් සහගත සසර කවද ම හරි දවසක අපිට නිමා වෙන්නේ, නිමා කරන්න පුළුවන්කම ලැබෙන්නේ චතුරාසී සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කරගෙන, අවබෝධ වීමෙන්. ඉතින් ඒ චතුරාසී සත්‍ය ධර්මය අවබෝධ කරගන්නේ කොහොමද කියන කාරණාව ගැන විශේෂ වටිනා කරුණු ටිකක් පෙන්වන්න මම අද මේ දේශනාව සිද්ධ කරනවා. සැබැවින් ම අද මේ දේශනාවක් බොහෝ සෙයින් ගැඹුරුයි. ඒ නිසා මුලින් ම මතක් කරනවා බොහෝම උචමනාවෙන් මේ දේශනාව ශ්‍රවණය කරන්නට ඕනේ.

චතුරාසී සත්‍යය කියන කොට, දුක කියන්නේ මොකක්ද කියලා ඇහුවොත් මේ පින්වතුන් බොහෝම ඉක්මනට ජානිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා කියලා වචන ටික කියයි. ‘දුකට හේතුව තණ්හාව යි, තණ්හාව නැති වුණොත් දුක නැතිවෙනවා, ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය දුක නැති

කරන මග' යි කියලා කියයි. නමුත් ඔය ටික දැනගත්තා කියලා අපි වතුරාය් සත්‍යය දැනගත්තා හෝ වතුරාය් සත්‍යය දන්නවා හෝ වෙන්තේ නැහැ. වතුරාය් සත්‍යයේ පෙළ දහම දන්නවා. පරියප්තිය දන්නවා. නමුත් අර්ථය කියන එක දන්නේ නැහැ. *අනථමඤ්ඤය ධම්මමඤ්ඤය ධම්මානුධම්මපටිපන්නා හොති* - ධර්මය දැනගන්නට ඕනේ, අර්ථය දැනගන්නට ඕනේ, ඒ ධර්මයේ අර්ථය දැනගත්තහම ඊට අනුව පිළිපදින්නට ඕනේ. එතකොට තමයි ප්‍රතිචේදය නැත්නම් ප්‍රතිඵලය අපට ලැබෙන්නේ.

මෙතනදී, මම නැවතත් මතක් කරනවා මේ දේශනාව විස්තර විසින් ඉදිරිපත් කරන්න කලින් අපි හැමදෙනාටම ජීවිතය දිහා පොඩ්ඩක් මොහොතකට හැරිලා බලන්න කියලා. හැමදම මතක් කරන කාරණාවක්: අපි හැම කෙනෙක් ම අනන්ත සංසාරයේ නොයෙක් විදියට දුක් විඳපු අය යි. දුක් විඳලා තියෙනවා. නමුත් භවයෙන් වැහිලා නිසා ඒ ටික අපට පෙනෙන්නේ නැහැ.

නො පෙනෙන අතීතය පැත්තකින් තබන්න. නූපන්න සසර දුකත් පැත්තකින් තබන්න. හැමෝම තම තමන්ගෙන් විමසීමක් කරන්න තම තමන් පැත්තට නැඹුරු වෙලා විමසන්න, උපන්න දවසේ ඉඳන් මේ මොහොත වෙන තුරු ම, හැම ඉරියව්වක් පාසා ම අපි මොකක්ද කරන්නේ, මොනවාද හොයන්නේ කියලා. එහෙම විමසීමකට ලක් කළොත් අපේ ජීවිතය, පින්වතුනි අපට හම්බවෙයි උත්තරයක්. මොකක් ද? අපි හැම කෙනෙක් ම මේ හොයන්නේ සැනසිල්ල, නැත්නම් සතුට, නැත්නම් සැප. අපි හැම මොහොතකම උත්සාහවත් වෙන්නේ දුක කියන එක අපේ ජීවිතයෙන් අයිත් කරන්න යි. නමුත් පින්වතුනි, සැප සතුට දෙක ජීවිතයට ළඟා කරගන්න උත්සාහවත් වෙන, දුක ජීවිතයෙන් අයිත් කරගන්න උත්සාහවත් වෙන අපි කවදවත් සහේතුකව ඒ ටික කරලා නැහැ. ධර්මය නො දන්න, අබ්බෙද්ධ ලෝකයා දුක ඇති වුණාම දුක නැතිකරන්න කරන ක්‍රමවේදයන් තමයි අපි කරලා තියෙන්නේ.

මම මතක් කරන්නේ බල්ලෙක් වගේ සතෙකුට ගලකින් ගැහුවොත් ඒ සතා ගල හපාකනවා. සිංහයෙක් වගේ සතෙකුට ගලකින් ගැහුවොත් ඒ සතා බලනවාලු, ගල ආවේ කොහෙන්ද කියලා. ඒ වගේ, නුවණක්

නැති කෙනෙකුට දුක උපන්නාම, දුක කියන එක හපාකනවා, දුක කියන එක ඇත්ත කරගන්නවා. ඊට පස්සේ දුකට උත්තර හොයනවා. අපි හැම දෙනාම කරන්නේ දුකට උත්තර හොයන එක යි. නමුත් සිංහයෙකුට ගලක් ගැහුවාම සිංහයා ගල ආවේ කොහෙන්ද කියලා බලනවා වගේ තථාගතයන් වහන්සේ අපට පෙන්නවා දුක කියන එක ඇති වුණාම දුක කියන එකට උත්තර හොයන්න එපා. දුක ඇති වුණේ කොහොමද කියලා හොයන්න කියලා.

මම මෙනෙදී මතක් කළේ අපි මුළු ජීවිතය පුරාවටම දුක නැති කරන්න උත්සාහවත් වුණාට, දුක නැති කරගන්න අපට තවම බැරි වුණා. සැප සතුට දෙක ගන්න මුළු ජීවිතය පුරාවටම උත්සාහවත් වුණාට, තවම සැප සතුට දෙක ගන්න බැරි වුණා. ඒකට හේතුව සැප සතුට ලැබෙන නිසි මාවත මොකක්ද කියලා හොයලා, දුක අයින් වෙන නිසි මාවත, හේතුව මොකක්ද කියලා හොයලා, නෙවෙයි අපි ඒ ටික කරන්නේ.

මම පොඩි කථාවක් කියන්නම්: පින්වතුනි එක්තරා දවසක් නරියෙකුට බඩගින්නක් ඇතිවෙලා කෑමක් හොයාගෙන කැලේට ගියා. දෑන් හොඳටම බඩගිනියි, කෑම හොයන සංඥාවෙන්, කෑම හොයන අදහසින් කැලේට යනකොට මේ නරියා දක්කා ඇත රතුපාටට මස් ගොඩක් තියෙනවා. ගහක මස් ගොඩක් එල්ලලා තියෙනවා. හරි සතුටක් දුනුණා. හරි ඉක්මනින්, වේගයෙන් දිව්වා. දුවන කොට, ප්‍රවේන කොට දක්කා ගහ උඩ නෙවෙයි ගහ යටත් මස් තියෙනවා. මොකකටද මේ නරියා ධ්වටිලා තියෙන්නේ මස් කියලා, එරබදු මල් පිපිව්ව ගහකට යි. ඉතින් ගහ යට තියෙන දේවල් මස් කියලා හිතාගෙන වේගයෙන් දුවලා ගිහිල්ලා එකක් දෙකක් හපලා බලනකොට මස් නෙවෙයි. ඊට පස්සේ උඩ බලාගෙන ඉන්නකොට ම ගහෙන් එකක් දෙකක් වැටුණා. වැටිව්ව ඒවා හපලා බැලුවා, බලනකොට ඒකත් මස් නෙවෙයි. ගහ යට තියෙන දෙයින්, ගහෙන් වැටුණු දෙයින් අත්දැකීමක් ගන්න බැරි මේ මෝඩ නරියා, ගහ යට තියෙන දේ මස් නො වුණාට, ගහෙන් වැටුණු දේ මස් නො වුණාට, ගහ උඩ තියෙන්නේ නම් මස් කියලා ගහ උඩ දිහා බලාගෙන ඉන්නවාලු.

පින්වතුනි, ඒ වගේ ගෙවුණු අතීතය දිහා බලනකොට අපේ ජීවිතවල ප්‍රශ්න, ගැටලු, දුක්දෙමිනස්, කරදර. ඉතින් අපි හිතුවා ටිකක් කල් යනකොට ප්‍රශ්න ගැටලු ඉවරවෙලා බොහෝම සතුටින් කරදරයක් නැතුව ඉන්න පුළුවන් වෙයි කියලා. නමුත් දැන් වර්තමානයකට ආවා, වර්තමානයේදීත් ප්‍රශ්න, ගැටලු, නොයෙක් විදියේ දුක් දෙමිනස්. ගෙවුණු අතීතයත්, ඉකුත්වෙමින් පවතින වර්තමානයත් කියන දෙකේ අත්දැකීමක් ගන්න බැරි අපි, අනාගතයට ඇස් අයාගෙන ඉන්නවා, හෙට දවසේ දී නම් දුකක්, දෙමිනසක් නැතුව බොහෝම සතුටින් ඉන්න පුළුවන් පරිසරයක් ලැබෙයි කියලා. හැබැයි අනාගතය කියන එක පය පාමුලට ආපු දවසට, එදාටත් මේ වගේ දුකම තමයි කියන කාරණාව හැම දෙනාම සිහි කරගන්නට ඕනේ මුලින්ම.

අර නරියා කරපු දෙයට වඩා වැඩිතර යමක් අද දවසේදී අපි නම් කරන්නේ නැහැ කියන එකත් මතක තබාගන්න ඕනේ.

මෙතනදී මම මතක් කළේ පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ ලෝකයේ පහළ වුණේ ම මේ ලෝකයා අසරණයි, අහිංසකයි, ලෝකයා දුක නැතිකරන්න, දුකෙන් වෙන් වෙන්න ඕනේ කියන අදහස ඇතුව තමයි මේ කටයුතු කරන්නේ. නමුත් අපි කරන කරන හැම කටයුත්තක්ම දුක ඇතිවෙන හේතුවක් ම වෙලා. දුක නැති කරන හැටි ලෝකයා දන්නේ නැහැ.

- දුක දන්නෙත් නැහැ,
- දුක ඇතිවෙන හේතුව දන්නෙත් නැහැ,
- දුක නැති තැන හෝ දුක නිරුද්ධ වෙන තැන දන්නෙත් නැහැ,
- ඊට යන ප්‍රතිපදාව දන්නෙත් නැහැ.

ලෝකයාට දුක කියලා දෙන්නට ඕනේ, දුක ඇති වෙන හැටි කියලා දෙන්නට ඕනේ, දුක නැති තැන කියලා දෙන්නට ඕනේ, නැති කරන ප්‍රතිපදාව කියලා දෙන්නට ඕනේ කියලා බොහෝම කරුණාවෙන් ම යි බුදුරජාණන් වහන්සේ පහළ වුණේ. පහළ වෙලා අපිට තියෙන ප්‍රශ්න ටිකට ම උත්තර මෙහෙම තමයි පැහැදිලි කළේ. නමුත් බුදුරජාණන් වහන්සේ දුක පැහැදිලි කළාට අපට තියෙන ගෙවල් දෙරවල්වල ප්‍රශ්න, ණයතුරුස්, දරුවන්ගේ ප්‍රශ්න, ඕවාට උත්තර නැහැ නේ කියලා මේ

පින්වතුන්ට හිතෙයි. ඕවාම තමයි ප්‍රශ්න ටික. ඕවාම තමයි දුක කියලා බුදුරජාණන් වහන්සේ පෙන්නුවේ. බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරපු මේ ධර්මය අපි හොඳට ඉගෙන ගන්නට ඕනේ කියලා කියන්නේ ඒ නිසයි.

පින්වතුනි, බුදුරජාණන් වහන්සේ දුක ඇති වෙන හැටි පෙන්නලා, දුක නැති වෙන හැටි පෙන්නලා, දුක නැති කරන මාවතක් පෙන්නලා තියෙද්දී, අපි තවම දුක් විඳින ඇත්තෝ වෙලා තියෙනවා නම් ඒ දුක නැති කිරීමත්, දුක නැති කරන මාර්ගයත් පෙන්නපු තථාගතයන් වහන්සේගේ දෝෂයක් හින්දා නෙවෙයි, ඒ ධර්මය මනා කොට අවබෝධ කරගන්න මනස මෙහෙයවන්නේ නැති අපේ ම දෝෂය නිසයි.

ඒ නිසා අද දවසේදීත් මම මෙෙහි සහගතව මතක් කරනවා, බොහෝම උචමනාවෙන් මේ පින්වතුන් අද මේ දේශනාව හොඳට ශ්‍රවණය කරන්න කියලා. මම කරුණු කාරණා රාශියක් කීප ආකාරයකින්ම පෙන්වන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා, මොකද මෙය අවසන් දේශනාව නිසා.

දුකෙකු කුසුම කියන ටික එතනදී මුලින්ම අපි ඇති කරගන්න ඕනේ. දුක පිළිබඳව නුවණක් ඇති කරගන්න ඕනේ. අද දවසේ දී අපටත් දුක පිළිබඳ ව දැනුමක් තියෙනවා. ඉපදීම දුකයි, ලෙඩවීම දුකයි, මහලුව, මරණය, අප්‍රියයන් හා එක්වීම, ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන්වීම, හිතන දේ නො ලැබීම, බලාපොරොත්තු වුන දේ නො ලැබීම, දැඩි වෙහෙස, කායික මානසික දුක, කෙටියෙන් කියනවා නම් පඤ්චුපාදනස්කන්ධය දුකයි කියන බව අපි දන්නවා.

හැබැයි අපි දුක දන්නේ මෝඩකමට යි. “දුක මම, දුක මගේ, දුක මගේ ආත්මය” යි කියලා. නමුත් අපට අවශ්‍යයි, දුක කියන එක “මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි, දුක කියන එක හේතුප්‍රත්‍යයයි” කියන නුවණ තියෙන්න ඕනේ. ඒක ද වචනයකින් හරි යන්නේ නැහැ. ඒ දුක හැඳිව්ව හැටි, දුක පවතින හැටි, ගැන හොඳට නුවණ තියෙන්නට ඕනේ. ඒ දුක පිළිබඳව, දුක් වූ ස්කන්ධයෝ පිළිබඳව

“මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි” කියලා කියන්න එයාට සාක්ෂියක් තියෙන්න ඕනේ. “මේ ස්කන්ධ ටික දුකයි කියලා කියනවා, මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි කියලා මේ අය කියනවා, ඇයි එහෙම කියන්නේ කියලා කවුරුහරි ඇහුවොත්, ඒක සකසා කියන්න පුළුවන් කම අපට තියෙන්න ඕනේ.

ඉස්සෙල්ලා ම අපි බලමු, දුකට සත්‍යය කියන එක. දුකට සත්‍යය ගැන මෙතනදී මට එක කාරණාවක් මුලින් මතක් කරන්න ඕනේ. පින්වතුනි, මේ චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ කර ගන්න නම් අපට පටිච්ච සමුප්පාදය අවබෝධ වෙන්නට ඕනේ. පටිච්ච සමුප්පාදය අවබෝධ වුණොත් තමයි චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ වෙන්නේ.

පින්වතුන් දන්නවා බුදුරජාණන් වහන්සේ එදා වෙසක් පොහොය දවසේ සම්මා සම්බුද්ධත්වයට පත් වෙද්දී

- රාත්‍රියේ ප්‍රථම යාමයේ දී පෙර විසූ කඳ පිළිබඳ දන්නා ඥානය උපදවා ගත්තා.
- මධ්‍යම යාමයේදී සත්ත්වයන්ගේ චුතුපපාත ඥානය උපදවා ගත්තා.
- පශ්චිම යාමයේ දී පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය දන්නා ඥානය උපදවා ගත්තා.

එතකොට පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය දකින කොට චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ වුණේ නැත් ද? චතුරායඝී සත්‍යයත් අවබෝධ වුණා.

අද අපි හිතාගෙන ඉන්නේ චතුරායඝී සත්‍යය වෙන එකක්, පටිච්ච සමුප්පාදය වෙන එකක් කියලා. නමුත් පටිච්ච සමුප්පාදය කියන්නේ ම චතුරායඝී සත්‍යය යි. චතුරායඝී සත්‍යයට තව නමක් තමයි, පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය. පටිච්ච සමුප්පාදයෙන් පෙන්නන්නේ ම දුකට, සමුදය, නිරොධ, මාගී කියන චතුරායඝී සත්‍යය ධර්මය යි.

මම ඒක පැහැදිලි කරලා දෙන්නම්:

පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායතන, එස්ස, වේදනා කියන ටික දකින්න අපේ වර්තමාන ජීවිතය කියලා.

ඒකත් මම පැහැදිලි කරන්නම්. විඤ්ඤාණය කියන කොට දකින්න ප්‍රතිසන්ධි සිත. නැත්නම් මේ හවයේ උත්පත්ති වශයෙන් පැමිණි සිත. මව් පිය දෙදෙනාගේ එකතුවීමෙන් පටවී, ආපො, තෙජො, වායො, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕෂා කියලා අෂ්ටමක රූප කලාපයක් තමයි මව්කුසක තැන්පත් වෙන්නේ. තව පැත්තකින් ගත්තහම, සතරමහා ධාතු රූප කලාපයක් තමයි තැන්පත් වෙන්නේ. කන බොන ආහාරයෙන් නියෝජනය කරනවා ඒ බීජ කලල රූපය. ඒ බීජ කලල රූපය අරමුණු කරගෙන ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් විඤ්ඤාණය බැස ගන්නවා.

විඤ්ඤාණය බැස ගත්තාට පස්සේ සිතේ තියෙන නාම ධර්ම වලට අනුව අර රූපය වැඩෙනවා. ඒකයි විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං කියලා කියන්නේ සිතේ තියෙන නාම ධර්ම වලට අනුව තමයි රූපය හැදෙන්නේ. සිතේ තමයි ස්ත්‍රියක් හැටියට මේ රූපය හදනවා ද, පුරුෂයෙක් හැටියට හදනවා ද, ඇස් ඇතුව හදනවා ද, කන් ඇතුව හදනවා ද, අතපය ඇතුව හදනවා ද, නැතුව හදනවා ද කියන කර්මජ ගති ටික තියෙන්නේ සම්පූර්ණ විපාක සිතේ. එතකොට ඒ ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණි සිත රූපය ඇසුරු කරගෙන පවතිනවා. ඒ රූපය ඇසුරු කරගෙන පවතිනකොට සිතේ තියෙන කර්මජ ගති ටිකට, චෛතසිකවල ගති ටිකට කනබොන ආහාරයෙන් හැදෙන රූප කලාප තැන්පත් වෙනකොට අර සිතේ තියෙන ගති ටිකට අනුව තමයි තැන්පත් වෙන්නේ.

මේ නාමරූප දෙක අනුක්‍රමයෙන් වර්ධනය වෙනවා කියලා කියන්නේ ඇහැ, කන, දිව, නාසය, ශරීරය කියන ටික හැදෙනවා. එතකොට මේ විඤ්ඤාණය රූපයකට බැස ගත්තහම නාමරූප වෙනවා. නාමරූප නිසා ආයතන හැදෙනවා. ආයතන හැදුනාම රූප ගැටෙනවා, ශබ්ද ගැටෙනවා, ගන්ධ ගැටෙනවා. චක්ඛායතනයට රූප, සෝභායතනයට ශබ්ද, ඒ ගැටීම් නිසා ස්පර්ශය නිසා වේදනා පහළවෙනවා. ඒ කියන්නේ අපට පෙනෙනවා, ඇහෙනවා වගේ තැන් ටිකක් ගත්තාම සම්පූර්ණ පුද්ගලයා, කෙනා කියන ඔය ටික, විපාක ටිකක්.

ඔය ටික ඔක්කෝම අයිති දුකක සත්‍යයට යි. ඔය දුක භේතුප්‍රත්‍ය යි.

ඇයි ඒ? දුකට හේතුව දැන් පෙන්වනවා: මේ දුකට හේතුව දකින කොට සමුදය සත්‍යය මතුවෙන්නට ඕනේ. අපි චතුරායථී සත්‍යයේ දුකෙකි ඤාණං කියන කොට මේ රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ පඤ්චකය තමයි විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායනන, එස්ස, වේදනා කියන ධර්මතා ටික පෙන්වන තැනක තියෙන්නේ. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියන පඤ්චඋපාදන ස්කන්ධය තමයි පටිච්ච සමුප්පාදයේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායනන, එස්ස, වේදනා කියන තැන තියෙන්නේ.

ඒ කියන්නේ උපන්න තැන ඉඳලා ආයතන ටික හැඳිලා, රූප පෙනෙනවා, ශබ්ද ඇහෙනවා, ගඳසුවඳ දුනෙනවා, රස විඳිනවා කියන මේ ටික දක්වා ම සම්පූර්ණයෙන් ධර්මතා ටිකක් තියෙන්නේ, විපාකයි, ඒක පුරාණ කම් ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත ටිකක්, විපාක ටිකක් - තව පැත්තකින් ගත්තොත් දුකක සත්‍යය යි.

ඒක 'මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි' කියලා කියන්නේ මොකක් නිසා ද? ඒකට හේතුවක් තියෙනවා. දුකක සමුදය සත්‍යය අවබෝධ වෙන්නට ඕනේ. දුකක සමුදය සත්‍යය අවබෝධ වෙනකොට පෙන්නනවා, පුබ්බනෙ ඤාණය අපට අවශ්‍යයි. පුබ්බනෙ ඤාණය කියන්නේ පෙර ජීවිතයේත් මේ වගේ ම ස්කන්ධ පඤ්චකයක් හම්බවෙච්ච තැනක, එදා ඒ ස්කන්ධ පඤ්චකයේ ඇත්ත නො දන්නා කම නිසා, අවිද්‍යාව නිසා, අපි කියමු මේ ස්කන්ධ පඤ්චකය සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්, ආත්මයක් කියලා, මම, මගේ, මගේ ආත්මයයි කියන සංඥාවෙන් යුක්තව කම් රැස් කරගත්ත හේතුව නිසයි මේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සලායනන, එස්ස, වේදනා කියන අද මේ විපාක ටික හටගත්තේ කියලා දකින්නට ඕනේ.

ඊට පස්සේ සමුදය සත්‍යය දකින්නට ඕනේ අපරනෙ ඤාණයෙනුත්. අද අපේ මේ ජීවිතය පවතින තැන මේ දුක් වූ ස්කන්ධ ටික, දුක් වූ ස්කන්ධ ටිකක් කියන කාරණාව දකින්න බැරි වුණොත්, අද ඇත්ත නො දන්නා කම නිසා අද සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක්, ආත්මයක් කියන හැඟීම තිබුණොත්, සත්ත්වපුද්ගල භාවයෙන් යුක්ත සිතීම, කීම, කිරීම කළොත්, අද ඇති කරගන්න අවිද්‍යා කර්ම නිසා සත්ත්වපුද්ගල

භාවයෙන් ඇති කරගන්න තණ්හා උපාදනය නිසා, නැවත මේ වගේම ස්කන්ධ පඤ්චකයක් හදනවා. එතකොට අපරනෙත ඤාණය ඔනේ.

එයාට දුකක සමුදය සත්‍යයේ දී පටිච්ච සමුප්පාදයේ පුබ්බනෙත ඤාණය, අපරනෙත ඤාණය කියන දෙආකාරයෙන්ම සමුදය සත්‍යය හම්බවෙන්නට ඔනේ. වර්තමාන දුක ඇති කරන්නට අතීත වැරද්ද හේතු වුණු හැටිත්, වර්තමාන දුක පිරිසිඳු නො දැක්කොත්, අද අවිද්‍යාවෙන් කර්ම රැස්කරගෙන, මේ දුක් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකය පුද්ගලයෙක්, සත්ත්වයෙක් හැටියට හිතාගෙන, තණ්හා උපාදන වෙලා, නැවත මේ වගේම ස්කන්ධ පඤ්චකයක් හදනවා කියන නුවණ තියෙන්නට ඔනේ.

එතකොට තව කෙනෙක් උපදිනවා නෙවෙයි. අද දුක් වූ මේ ස්කන්ධ පඤ්චකය පිරිසිඳු නො දන්නා කම තිබුණොත්, දුකයි කියන නුවණ නැති වුණොත්, ඇත්ත නො දැක්කොත්, ඒ නො දන්නා කම නිසා අපට පෙනෙන්නේ පුද්ගලයෙක් සත්ත්වයෙක් හැටියට යි. එතකොට සත්ත්වපුද්ගල භාවයෙන් යුක්තව සිතීම, කීම, කිරීම කළොත් ඒක අපේ කම යි. ඒ සිතීම, කීම, කිරීම මත අපි තණ්හා උපාදන කියන කෙලෙස් ඇති කරගන්නවා. ඒ හිතන කොට අපි හිතන්නේ, 'මේ මගේ අම්මා, තාත්තා, දුව, පුතා, අයියා, අක්කා' කියලා. එහෙම හිතීම මත අපි, 'අම්මාට ආදරෙයි, තාත්තාට ආදරෙයි, දුවට, පුතාට, සහෝදරයාට, සහෝදරීට ආදරෙයි' කියන තැනකින් අපි හිතුවාට, අන්තිමට ඇතිවෙලා තියෙන්නේ මේ ස්කන්ධ පඤ්චකයට කෙලෙස් ටිකක්. එහෙම වුණහම වෙන්නේ මේ වර්තමාන කර්මයට විපාක හැටියට මේ වගේම දුක් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකයක් නැවත හටගන්නවා.

සමුදයෙ ඤාණය එතකොට එයාට පටිච්ච සමුප්පාදයේ පුබ්බනෙත ඤාණය, අපරනෙත ඤාණය, පුබ්බනත අපරනෙත ඤාණය එන්නට ඔනේ. ඒ කිව්වේ පෙර ස්කන්ධ පඤ්චකය පිරිසිඳු නො දන්නා කම නිසා සත්ත්වපුද්ගල භාවයක් ඇති කරගෙන තණ්හා උපාදන වෙච්ච නිසා අද මේ දුක් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකයක් හටගත්තා. අද දුක් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකයක් කියලා පිරිසිඳු දකින්න බැරි වුණොත්, අද ඇති කරගන්න අවිද්‍යාවෙන් සත්ත්වපුද්ගල භාවය මත තණ්හා උපාදනය කියන

කෙලෙස් ටිකෙන් නැවත මේ වගේම දුක් වූ ස්කන්ධ ටිකක් හඳුනවා නේද කියලා දකින්නට ඕනේ.

සමුදයේ සත්‍යයේ දී පටිච්ච සමුප්පාදයේ අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං කියලා දුන් මේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එසස, වේදනා කියන ටිකට පෙර අවිද්‍යා සංඛාරය හේතුයි කියන ටිකත් දකිනවා. අද මේ විඤ්ඤාණ, නාමරූප, සළායතන, එසස, වේදනා කියන ටිකේ ඇත්ත නො දන්නා කම නිසා, අද අවිද්‍යා සංඛාර යෙදුණොත් අද මේ ටිකට තණ්හා උපාදන වෙලා නැවතත් මේ වගේ ස්කන්ධ ටිකක් හඳුනවා කියලා අනාගතයටත් මේ ස්කන්ධයන්ගේ පහළ වීම දකින කොට සමුදය සත්‍යය දකිනවා.

දුකඛ සමුදයෙ ඤාණය එනකොට එයාට පටිච්ච සමුප්පාදය පෙනෙන්නට ඕනේ. පුබ්බන්ත ඤාණය, අපරන්ත ඤාණය, පුබ්බන්ත අපරන්ත ඤාණය කියලා.

පුබ්බන්ත ඤාණය කියන්නේ පෙර ගැන නුවණ එන්නට ඕනේ. අපරන්ත ඤාණය කියන්නේ අනාගතය ගැන නුවණ එන්නට ඕනේ. පුබ්බන්ත අපරන්ත ඤාණය කියන්නේ පෙර ඉඳලා දුන්, දුන් ඉඳලා අනාගතය කියන කාරණාව යි.

ඊට පස්සේ දුකඛ නිරොධෙ ඤාණය කියන කොට එයාට ඒකටත් පුබ්බන්ත ඤාණය, අපරන්ත ඤාණය, පුබ්බන්ත අපරන්ත ඤාණය එන්නට ඕනේ.

★ පෙර ජීවිතයේ මේ පංචඋපාදන ස්කන්ධය පංචඋපාදන ස්කන්ධයක් හැටියට දැක්කා නම්, අවිද්‍යාව දුරු වුණා නම්, සත්ත්වපුද්ගල භාවයෙන් කර්ම රැස්කර ගෙන තණ්හා උපාදන වෙලා මේ වගේ දුක් වූ ස්කන්ධයේ හදගන්නේ නැහැ නේද කියලා දුකඛ නිරොධය ගැන පුබ්බන්ත ඤාණය තියෙන්නට ඕනේ.

★ අද මේ දුක් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකය දුක් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකයක් මිසක සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි කියන විද්‍යාව පහළ කර ගත්තොත්, අවිද්‍යාව නැති වුණොත්, සත්ත්වපුද්ගල භාවයෙන් එන

කර්ම නැති වුණොත්, ඒ සත්ත්වපුද්ගල භාවයෙන් එන තණ්හා උපාදනය නැති වුණොත්, නැවත මේ වගේ දුක් වූ ස්කන්ධයෝ හටගන්නේ නැහැ නේද කියන නුවණක් ඇති වෙන්නට ඕනේ. එතකොට අපරන්තය අරඹයා නිරොධෙ ඤාණය තියෙන්නට ඕනේ.

★ පුබ්බන්ත අපරන්ත ඤාණය, එහෙනම් පෙර ස්කන්ධයෝ පිරිසිදු දෑකලා අවිද්‍යාව නැති කරලා කම් නැති කළා නම් අද මේ වගේ දුක් වූ ස්කන්ධයන්ගේ පහළ වීමක් වෙන්නේ නැත්නම්, නො වෙයි නම්, අද මේ ස්කන්ධ ටික පිරිසිදු දෑකලා අවිද්‍යා කම් ටික නැති කරලා, තණ්හා උපාදන කියන කෙලෙස් නැති කළොත් මතු මේ වගේ ස්කන්ධයන්ගේ හටගැනීමක් වෙන්නේ නැහැ කියලා දකිනවා. පුබ්බන්ත අපරන්ත ඤාණයෙන් දකිනවා නිරොධය.

දකින කොටම මාර්ග ඤාණය උපදිනවා - උත්තරයක් එනවා. මොකක් ද උත්තරය? මේ දෙකම ගළපන කොට ආපු උත්තරය තමයි මේ ස්කන්ධ පඤ්චකය පිරිසිදු නො දැක්ක හින්දයි අතීතයේදීත් මේ වගේ තැනකට ආවේ. අදත් මේ ස්කන්ධ පඤ්චකය පිරිසිදු නො දැක්කොත් තමයි අනාගතයටත් මේ වගේ ස්කන්ධයෝ හදන වැරද්දක් සිද්ධ වෙන්නේ. අතීතයේදී මේ ස්කන්ධ පඤ්චකය පිරිසිදු දැක්කා නම් අද මේ වගේ තැනක් හදලා නැහැ එහෙනම්. අද මේ ස්කන්ධ පඤ්චකය නැත්නම් මේ පඤ්චඋපාදන ස්කන්ධය දුකයි කියන කාරණාව පිරිසිදු දැක්කා නම්, අනාගතයට දුක් වූ ස්කන්ධයෝ හදන කම් කෙලේසය කියන එකක් ඉතුරු වෙන්නේ නැහැ කියන උත්තරයක් එනවා.

ඒකෙන් එක උත්තරයක් හම්බවෙනවා: වර්තමානයක පඤ්චඋපාදන ස්කන්ධය පිරිසිදු දැකීම හා නො දැකීම මත නැවත අනාගතයට දුක් වූ ස්කන්ධයන්ගේ ඇතිවීම හා නැතිවීම කියන එක යි තියෙන්නේ. කෙනෙක් ඉපදෙනවා නෙවෙයි, සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් ඉපදෙනවා නෙවෙයි, දුක් වූ ස්කන්ධයන්ගේ හටගැනීම වෙන්නේ හෝ නො වෙන්නේ වර්තමාන දුක් වූ ස්කන්ධයන්ගේ ඇත්ත ඇති හැටියේ දැකීම හා නො දැකීම කියන කාරණාව මත යි.

මේ චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ කරගන්න තමයි පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය තියෙන්නේ. පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයෙන් තොරව චතුරායඝී

සත්‍යයක් නැහැ කියන එක පෙන්වන්නේ ඒකටයි. ඒ කියන්නේ තව පරියායකින් පෙන්නුවොත්, *අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා, සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ පච්චයා නාමරූපං* කියලා ඒ පෙළේ කෙළවරටම බලන්න, ජාති - ජාති පච්චයා ජරාමරණං සොක පරිදෙවදුකකදෙමනසුඤ්ඤායාසා සමභවනති කියලා පෙන්නුවා නම්, තව පරියායකින් ගත්තොත් ජාති පච්චයා ජරාමරණං සොක පරිදෙවදුකකදෙමනසුඤ්ඤායාසා සමභවනති කියලා පෙන්නුවේ දුකක සත්‍යය යි. ඒ දුකට හේතු ටික තමයි මොකක් ද? අවිද්‍යාවෙන් පටන් අරගෙන - *අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා* කියපු මුල් කාරණා ටික ඒ දුකට හේතු ටික යි. දුකයි, දුකක සමුදයයි දෙක තමයි ඔය පටිච්ච සමුප්පාදයේ පෙන්වන්නේ. *ජාති නිරොධො ජරාමරණං සොක පරිදෙවදුකකදෙමනසුඤ්ඤායාසා නිරුජ්ජායනති* කියලා කිව්වේ අජරාමර බව යි, නැත්නම් නිවන යි, ජරාමරණ නිරෝධය යි.

අවිජ්ජා නිරොධා සංඛාර නිරොධා කියලා පෙන්නුවේ මාර්ගය යි. නිරොධයයි මාර්ගයයි දෙක තමයි අනිත් පැත්තෙන් පෙන්නුවේ, තව පරියායකින් පෙන්නුවනම. එතකොට චතුරායථී සත්‍යය අවබෝධ වෙන්න නම් මේ පින්වතුන්ට පටිච්ච සමුප්පාදයේ නුවණ අනිවාර්යයෙන්ම අවශ්‍යයි. පටිච්ච සමුප්පාදයේ නුවණ අවශ්‍යයි කියන්නේ වර්තමාන ස්කන්ධ ටික හොඳට ගවේෂණය කරන්න ඕනේ 'ඉති රූපං ඉති රූපස්ස සමුදයො ඉති රූපස්ස අත්ථිගමො' - හොඳට රූපයත් බලන්න ඕනේ, රූපයේ ඇතිවීමත් බලන්න ඕනේ, රූපයේ නැතිවීමත් බලන්න ඕනේ. එතකොට වේදනාව, වේදනාවගේ ඇතිවීම නැතිවීම, සංඥාව, සංඥාවන්ගේ ඇතිවීම නැතිවීම, සංඛාරය, සංඛාරයන්ගේ ඇතිවීම නැතිවීම, විඤ්ඤාණය, විඤ්ඤාණයාගේ ඇතිවීම නැතිවීම කියන මේ ටික බලන්න ඕනේ.

එතකොට මේ ටික ඔක්කෝම අයිති දුකක සත්‍යයට යි. දුක කියන එක බලන්න කාරණා තුනක් තියෙනවා.

1. දුක පිරිසිඳ දකින්න දුක කියන එක ස්කන්ධ ටික දකින්නත් ඕනේ,
2. ඒ දුක් වූ ස්කන්ධයෝ හටගත්ත වර්තමාන හේතුව දකින්නත් ඕනේ,

3. ඒ හේතු නැති වෙන කොට ඒ ස්කන්ධයෝ නැති වෙනවා කියන එක දකින්නත් ඕනේ.

ඔය ටික දකින ඥානයට කියනවා දුකෙකි ඤාණං කියලා.

ඊටපස්සේ මෙතන හොඳට ගන්න, බොහොම සියුම් කරුණු ටිකක් - තේරෙන විදියට එක ස්කන්ධයක් ගන්නමි:

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළා රූපයේ යථාභූත ස්වභාවය තමයි දුක. රූපය අයිති දුකකි සත්‍යයට යි. දුකකි සත්‍යය නියෝජනය කරන රූපය - අපි කය කියලා ගනිමු - කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, හම්, මස්, නහර කියන මේ කුණප කොටස් තිස් දෙකකින් යුක්ත, නැත්නම් පයවි, ආපො, තෙජො, වායො කියන සතරමහා ධාතුවෙන් යුක්ත, නැත්නම් කොටස් හතළිස් දෙකකින් යුක්ත මේ කය ගන්න.

වර්තමාන ආහාරය නමැති හේතුව නිසයි මේ රූපය හටගන්නේ. ආහාරය නමැති හේතුව නැතිවෙන කොට මේ රූපය නැති වෙනවා. එතකොට එයා රූපය කියන එක හොඳට පිරිසිඳ දකිනවා, රූපය හේතු ප්‍රත්‍යයයි. කුමක් ද? ආහාරය නමැති හේතුව නිසයි මේ රූපය නමැති ඵලය හටගන්නේ. ආහාරය හේතුව, ආහාරය නමැති හේතුවේ ඵලය තමයි මේ රූපය. එතකොට ආහාරය නමැති හේතුව නැතිවෙන කොට මේ රූපය නමැති ඵලය නැති වෙනවා. එතකොට ආහාරය නමැති හේතුව නිසා හටගන්න රූපය නමැති ඵලය ඒ හේතුව නැති වෙන කොට නැති වෙන නිසා මේ රූපයට කියනවා අනිත්‍යයි කියලා. මොකද හේතුවකින් හටගන්න නිසා හේතුව නැති වෙන කොට නැති වෙන නිසා අනිත්‍යයි කියනවා.

හේතුව අනාත්මයි, කතබොන ආහාරය සත්ත්වයෙක්, පුද්ගලයෙක් නෙවෙයි. අනාත්ම වූ හේතුවක් නිසා ආත්ම වූ කොටස් හැදෙන්නේ නැහැ. අනාත්ම වූ හේතුව නිසා හටගන්න ඵලය අනාත්මයි. එතකොට අනිත්‍ය වූ, අනාත්ම වූ ඒ ධර්මතාවයකගේ පැවැත්ම දුකයි. එතකොට මේ රූපය කියලා කියන්නේ අනිත්‍ය වූ, දුක් වූ, අනාත්ම වූ ධර්මතාවයක්. ඔන්න වර්තමානයේ දී අපට හම්බ වුණු රූපයේ ඇත්ත ඕක තමයි.

මීට පෙර ජීවිතයේ දී හම්බ වුණු රූපයක් තිබුණා නම් එද හම්බ වුණු රූපයේ ඇත්තත් මේකමයි. එද හම්බ වුණු රූපයත් කනබොන ආහාරයෙන් ම යි හැදුණේ, මේ වගේ කුණප කොටස් තිස් දෙකක්, එහෙම නැත්නම් සතරමහා ධාතුවෙන් යුක්ත එකක්, හේතු ප්‍රත්‍යයි. එතකොට ඒ රූපය හේතු ප්‍රත්‍යයි, හේතු නැති වෙන කොට නැති වෙනවා කියන කාරණාව ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දන්නා කම නිසා පෙර ජීවිතයේ, අවිද්‍යාව නිසා එද හිතුවේ ඒ කය මම කියලා. අවිද්‍යාවේ වැඩේ තමයි ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දන්න කොට, රූපය මේ මේ කොටස් වලින් යුක්තයි, කනබොන ආහාරයෙන් හැදුණේ, හේතූන්ගෙන් හැදුණේ, මේක හේතු ප්‍රත්‍යයි කියලා දැක්කේ නැහැ, ඇත්ත නො දකින කොට වැරද්දක් පෙන්වනවා. මොකක් ද? කය මම කියලයි පෙන්වුවේ.

ඔන්න අවිජ්ජා පච්චයා සංඛාරා. 'මම' කියල පෙන්වන කොට මේ රූපය අරඹයා 'මගේ' කියන තණ්හා උපාදනය ඇති වුණා. ඒ අවිද්‍යා, සංඛාර, තණ්හා, උපාදන, භව කියන ධර්මතා පහ මේ කය කෙරෙහි තිබුණු නිසා පෙර ජීවිතයේ, ආහාරයෙන් හැදුණු රූපය එතනම නැති වුණා, නමුත් ඒ කෙලෙස් ටිකෙන් අද මෙන්න මේ රූපය හැදුවා.

දැන් අද මෙතන තියෙන රූපයත් කුණප කොටස් තිස් දෙකක්, නැත්නම් ධාතූ සතරක්. කනබොන ආහාරයෙන් හැදිලා තියෙන්නේ, ආහාරය නැති වෙනකොට නැති වෙනවා. මේ ඇත්ත තේරුම් ගන්න බැරි වුණොත්, අද මේ රූපයේ ඇත්ත නො දකින කොට අපට පෙනෙන්නේ, අපට තේරෙන්නේ, මේ රූපය 'මම' කියලා යි. ඒ 'මම' කියලා පෙනෙන්නේ, 'මම' කියලා තේරෙන්නේ කය මම හින්ද, රූපය මම හින්ද නෙවෙයි. අවිද්‍යාවේ වැඩක් මේ. රූපයේ ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දන්නා අවිද්‍යාව නිසයි මේ කය 'මම' කියන, 'මගේ' කියන දෘෂ්ටියක් ඇතිවෙලා තියෙන්නේ. එතකොට ඒ 'මම' කියන හැඟීම නිසයි මේ කයට අපේ හැඟීම තියෙන්නේ, ආසාව තියෙන්නේ. අද මේ කය කෙරෙහි මේ කය 'මම', මේ කය 'මගේ', මේ කය 'මගේ ආත්මයයි' කියන තණ්හා උපාදනය තිබුණොත්, ආහාරයෙන් හැදුණු මේ රූපය මෙතන දිරලා යයි. නමුත් මේ කෙලේසයෙන් නැවත මේ

වගේම කයක් හදනවා. එතකොට හදලා තියෙන්නේ කයක් නෙවෙයි ආපහු දුක යි.

එතකොට දුකක සමුදය සත්‍යය බලන කොට රූපය දුක; දුකක සමුදය සත්‍යය බලන කොට අතීතයෙන් වර්තමාන දුක් ඇති කරන්න අතීතයේ දුක පිරිසිඳු නො දන්නා කම නිසා ඇති කරගත්ත අවිද්‍යා, කර්ම, තණ්හා, උපාදන, භව කියන හේතු පහ උදව් වෙලා තමයි දුක් වූ රූපය අද හදලා තියෙන්නේ.

මේ කය 'මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි. මේ කයට කියන්න වටින්නේ දුක කියලා. මේක හේතු ප්‍රත්‍යයයි. මේ කය කියන්නේ දුක යි' කියලා, දුකෙක ඤාණය අපට මේ කය කෙරෙහි නැති වුණොත්, ඒ දුක් වූ රූපය ද හේතු ප්‍රත්‍යය කියලා නුවණ නැති වුණොත්, අද දුක් වූ රූපය පිරිසිඳු නො දන්නා කම නිසා, අද අපට පෙනෙන්නේ මේ කය 'මම' කියලා, 'මගේ' කියලා, 'මගේ ආත්මය' යි කියලා. එහෙම වුණොත් ජීවිත ආසාව නැති වෙන්නේ නැහැ. මේ කයට තියෙන ඇලීම, කයට තියෙන බැඳීම, කයට තියෙන කැමැත්ත නැති වෙන්නේ නැහැ. මේ කනබොන ආහාරයෙන් හැදුණු කය නැති වුණත්, ඒ තණ්හා උපාදනයෙන් මේ වගේ ම කයක් භොයාගෙන විඤ්ඤාණය ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණෙනවා.

ආපහු මේ වගේ ම කයක් උරුම වෙනවා. දුක් වූ ශරීරයක් උරුම වෙනවා.

මම මේ එක ස්කන්ධයක් අරගෙන යි කිව්වේ. එතකොට දුකෙක ඤාණය ගන්නවා මේ වර්තමාන රූපයකට.

දුකකි සමුදයෙ ඤාණය ගන්නවා කොහොම ද? පෙර ජීවිතයේ මේ වගේ ම දුක් වූ රූපයක් ඇති වුණා. මේක පිරිසිඳු නො දන්නා කම නිසා ඇති කරගත්ත කෙලේසය උදව් වුණා අද මේ වගේ රූපය හදන්න කියලා පුබ්බතෙත ඤාණය. මේ දුකට හේතුව පිළිබඳව පෙර අවිද්‍යා කර්ම සම්බන්ධ වුණු නුවණ ඕනේ සමුදය සත්‍යයට සම්පූර්ණ වෙන්න. ඊට පස්සේ අද දුක පිරිසිඳු නො දැක්කොත්, අද ඇති කරගන්න අවිද්‍යා කම්

කෙලෙස් කියන ටික හේතු කරගෙනයි මෙබඳු දුක් වූ රූපයක් නැවත හදන්නේ කියලා නැවත දුක හදන්න අනාගතයට හේතු වෙන්නේ වර්තමාන අවිද්‍යා, කර්ම, තණ්හා, උපාදාන, හව කියන කම් කෙලෙස් ටිකයි කියන නුවණත් ඕනේ වෙනවා. සමුදය සත්‍යය පිරිවෙණ පටිච්ච සමුප්පාදයේ සමුදය කොටස අවශ්‍යයි. සමුදය සත්‍යය පිරිවෙණ පටිච්ච සමුප්පාද ඤාණය අවශ්‍යයි. ඒකයි **පුබ්බනෙත ඤාණං, අපරනෙත ඤාණං, පුබ්බනත අපරනෙත ඤාණං, පටිච්ච සමුප්පාද ධම්මස්ස ඤාණං** - පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයක් ය කියන නුවණ එතැනට එන්න ඕනේ.

දුක්ඛ නිවෘත්ති ඤාණයටත් ඔය වගේම, පෙර ජීවිතයේදීත් මේ රූපය මේ වගේම කොටස් වශයෙන්, විස්තර විසින් දැනගෙන, කය හේතුප්‍රත්‍යයයි, හේතු නැති වෙනකොට මේ රූපය නැති වෙනවා කියන නුවණ තිබුණා නම් ඒ කය මම, මගේ, මගේ ආත්මයයි කියන කෙලේසය නො වුණා නම්, ඒ ආහාරයෙන් හැදුණු කයත් නැති වෙයි, නැවත කයක් හටගන්න කෙලේසය නැති නිසා පහතක් නිවුණා වගේ එද මෙලහට නිව්ලා, අද මේ වගේ කයක් හැදෙන්නේ නැහැ කියලා දන්නවා.

ඊට පස්සේ දන්නවා අද මේ රූපය හේතුප්‍රත්‍යයයි. මේ මේ කොටස් වලින් හැදීලා තියෙන්නේ. ධාතු හතරකින් යුක්තයි. මේ හේතු ටික නැති වෙන කොට නැති වෙනවා කියලා ඇත්ත ඇති හැටියේ දැකලා 'මම, මගේ, මගේ ආත්මයයි' කියන තණ්හා, මාන, දිට්ඨි කියන ප්‍රපඤ්චයන්ගෙන් නැත්නම් කෙලෙසුන්ගෙන් මතස මුදවා ගත්තොත්, නැවත කයක් හදන්න තියෙන කෙලේසය අතහැරෙනවා. ආහාරයෙන් හැදුණු කය ආහාරය පවතින තුරු පැවතීලා ආහාරය නිරුද්ධ වුණු දවසට මේ කයත් නිරුද්ධ වෙනවා. කය පිරිසිඳ දැකීම නිසා නැවත කයක් හදන්න තියෙන කෙලේසයත් නැතිවෙලා. එතකොට මේ ආහාර නිරෝධයෙන් දුක් වූ රූපස්කන්ධයාගේ නිරෝධය වෙනවා කියලා නිරෝධය දකිනවා.

දැකලා එතකොට ම මාර්ගය උපදිනවා. එහෙනම් මොකද කරන්න ඕනේ - මේ රූප නිරෝධගාමිණී පටිපදා - නැත්නම් දුක්ඛ නිරෝධගාමිණී පටිපදාව හැටියට මේ ආර්ය අෂ්ටාංගික මාර්ගය - මොකක්ද? මේ පඤ්චඋපාදාන ස්කන්ධය පිරිසිඳ දකින්න - නැත්නම් රූපය පිරිසිඳ දකින්න ඕනේ. එයා මොකද කරන්නේ **ඉති රූපං, ඉති**

රූපසාක්ෂි සමුදායය, ඉති රූපසාක්ෂි අත්පිටියමො - හැම වෙලාවේම මේ රූපයයි, මේ රූපයේ ඇති විමයි, මේ රූපයේ නැති විමයි කියලා වර්තමානයක රූපයක්, රූපය ඇති වුණු හේතුවත්, රූපය නැතිවෙන හැටිත් නුවණින් බලනවා යෝනිසොමනසිකාරය කරනවා.

එහෙම බලන්නේ, එහෙම කරන්නේ නිකන් හින්දා නෙවෙයි, මේ පටිච්ච සමුප්පාදය ගවේශණය කරලා ආපු නුවණක්, නැත්නම් චතුරයා¹ සත්‍යය ගවේශණය කරනකොට ආපු නුවණක්. දුක්ඛ සත්‍යය, සමුදය සත්‍යය, නිරොධ සත්‍යයෙන් ආපු නුවණක් තමයි මාර්ග සත්‍යය කියන්නේ. මාර්ග සත්‍යය කියලා අපිට කාගෙන් වත් අහලා ආපු එකක් නෙවෙයි, දුක්ඛ සත්‍යය දැනගෙන, දුක්ඛ ඇති වුණු හේතුව, පුබ්බන්තෙ ඤාණය, අපරන්තෙ ඤාණය, පුබ්බන්තෙ අපරන්තෙ ඤාණයෙන් දැනගෙන දුක්ඛ නිරොධෙ ඤාණයත් - දුක්ඛ නිරොධය - අතීතයෙන් මෙහෙම නො වුණා නම් අද මෙහෙම වෙන්නේ නැහැ, අද මෙහෙම නො වුණොත් අනාගතයට මෙහෙම වෙන්නේ නැහැ කියන නුවණ නිසයි, එහෙනම් මේ විදියට මම ජීවත් වෙන්න ඕනේ කියන උත්තරය ආවේ.

මාර්ගය කියන කොට හැම වෙලාවේ ම දුක්ඛ සත්‍යයයි, සමුදය සත්‍යයයි, නිරොධ සත්‍යයයි කියන තුන් සත්‍යය ගවේෂණය කිරීමෙන් මතු වුණු එකක් මාර්ග සත්‍යය වෙන්නට ඕනේ මිසක, මාර්ග සත්‍යය කියන එක කාගෙන් හරි කමටහනක් ඉල්ලලා ආපු එකක් වෙන්න බැහැ. භාවනාවක් දෙන්න හාමුදුරුවනේ කියලා ඉල්ලලා ආපු එකක් වෙන්න බැහැ. ආනාපාන සතිය වඩන්න කියලා දෙන්න හාමුදුරුවනේ කියලා ඉල්ලලා ආපු එකක් වෙන්න බැහැ. මොකද එයාට මාර්ගය වඩන්න නම් දුක් වූ ස්කන්ධයන්ගේ නිරෝධය කියන එකට නුවණ තියෙන්න ඕනේ.

අතීතයේ මෙහෙම නො වුණා නම් අද මෙහෙම වෙන්නේ නැහැ. අද මේ විදියේ මනසක්, මේ විදියේ කෙලෙස් ටිකක් නැති කළොත්, අනාගතයේ මෙහෙම දුක්ඛ නැති කරන්න පුළුවන් කියන නුවණ තියෙන්න ඕනේ.

ඒ නිරොධෙ ඤාණය එන්න නම් සමුදායෙ ඤාණය තියෙන්න ඕනේ. අතීතයේ මෙහෙම කෙලෙසය තිබුණු හින්දයි අද මේ වගේ දුක් වූ

ස්කන්ධ හැදෑරේ. අද මේ වගේ කෙල්පයක් තියෙනවා නම් තමයි අනාගතයේ දුක් වූ ස්කන්ධ හදන්නේ කියලා සමුදයෙ ඥාණය තියෙන්නට ඕනේ.

සමුදයෙ ඥාණය එන්නට නම් වර්තමාන තියෙන්නේ දුක් වූ ස්කන්ධ ටිකක් මිසක කෙනෙක් නෙවෙයි කියන ටික තියෙන්න ඕනේ. දුකක් කියන එකක් දැක්කොත් තමයි දුකට හේතුව පෙනෙන්නේ. පුද්ගලයෙක් වුණොත් පුද්ගලයා ආත්මයි. සත්ත්වයෙක් නම් ප්‍රශ්නයක් එනවා. මේ සත්ත්වයා ආවේ කොහේ ඉඳලා ද? යන්නේ කොහේට ද? කොහේ ඉන්න ඇද්ද? කොහොම කොහොම ඉන්න ඇද්ද? මොන විදියට ඉඳලා මොන විදියේ කෙනෙක් වෙන්න ඇද්ද? අනාගතයේ උපදිමි නම් කොහේ උපදිමි ද? කොහොම කොහොම උපදිමි ද? මොන මොන විදියට උපදිමි ද? එතකොට ඉන්නේ සක්කාය දිට්ඨිය ඇතුළේ. වර්තමාන සත්ත්වපුද්ගල භාවය තියෙනවා නම්, දුක්බේ ඥාණය නැත්නම්, සක්කාය දිට්ඨියෙන් එයාගේ මනස මිදිලා නැහැ. හොඳට දකින්න එයාට පුබ්බනෙත කංඛති ඉතුරු වෙනවා. පුබ්බනෙත කංඛති තියෙනවා.

පුබ්බනෙත කංඛති - අපි පෙර හිටියා ද? හිටියා නම් කොහේ ඉන්න ඇද්ද? කොහොම කොහොම ඉන්න ඇද්ද? මොන විදියට ඉන්න ඇද්ද? මොකෙක් වෙලා මොකෙක් වෙන්න ඇද්ද? මේ සත්ත්වයා කොහේ ඉඳලා එන්න ඇද්ද?

අපරනෙත කංඛති - අපි ඉපදෙයි ද? උපදිමි නම් කොහේ උපදිමි ද? කොහොම උපදිමි ද? මොනව මොනවා වෙලා උපදිමි ද? කියලා එයාට පුබ්බනෙත කංඛති, අපරනෙත කංඛති, පුබ්බනෙත අපරනෙත කංඛති, පටිච්ච සමුප්පාද ධම්මසු කංඛති කියන ටික ඉතුරු වෙනවා මෙතන පුද්ගලයෙක්, සත්ත්වයෙක් වුණොත්.

- මෙතන ස්කන්ධ පඤ්චකයක්, දුකක්, ඒ දුක හේතුප්‍රත්‍යය වුණොත් එයාට පුබ්බනෙත කංඛති නැහැ. එතකොට දන්නවා ඒ දුක හේතුප්‍රත්‍යයි. පෙර දුකෙකු අඤ්ඤාණං, දුකකු සමුදයෙ අඤ්ඤාණං, දුකකු නිරෝධෙ අඤ්ඤාණං, දුකකු නිරෝධගාමිණියා පටිපද්‍ය අඤ්ඤාණං - පෙර චතුරාර්‍ය්‍ය

සත්‍යය අවබෝධ නො වුණු නිසා, අවිද්‍යාව නිසා, කර්ම රැස් කරගෙන සත්ත්වපුද්ගල භාවයෙන් තණ්හා, උපාදන වුණු නිසයි අද මේ දුක් වූ ස්කන්ධ ටික.

- අද දුක පිරිසිදු නො දැක්කොත්, අද අවිද්‍යාව තිබුණොත්, අද සත්ත්වපුද්ගල භාවයෙන් අවිද්‍යා කම් ඇති කරගෙන, සත්ත්වපුද්ගල භාවයෙන් තණ්හා, උපාදන වුණොත්, මතු වේත් දුක් වූ ස්කන්ධ ඇති වෙනවා කියන කොට **පුබ්බනෙ කංඛති** අතහැරෙනවා. පෙර හිටියා ද? කොහේ ද හිටියේ? කොහොම ද කථාවක් මොකුත් නැහැ. ඇයි ඒ? හේතුඵල දහමක් දකින්නේ.

පුබ්බනෙ කංඛති අතහැරෙනවා, **අපරනෙ කංඛති** අතහැරෙනවා, ඒ වෙනුවට **පුබ්බනෙ ඤාණය** එනවා, **අපරනෙ ඤාණය** එනවා, **පුබ්බනෙ අපරනෙ ඤාණය** එනවා, **පටිච්ච සමුප්පාද ධමමසු ඤාණං** - එහෙනම් මේ හේතුඵල දහමක්.

පෙර ඇත්ත නො දන්නා කම නිසයි වර්තමාන මේ දුක් වූ ස්කන්ධ ටික. වර්තමාන දුක් වූ ස්කන්ධ ටික පිරිසිදු නො දන්නා කම නිසා ඇති කරගන්න කම් කෙලෙස් ටිකයි අනාගත දුක් වූ ස්කන්ධ ටික හදන්න හේතුව කියන නුවණ එනවා. එතකොට කෙනෙක් ඉපදිලා නෙවෙයි, කොහේ කොහොම හරි උපදිනවා නෙවෙයි. කොතනක, කොහේ හරි හටගන්නා නම් දුක් වූ ස්කන්ධයෝයි හටගන්නේ. ඒක ද වර්තමාන මේ වැරද්ද තිබුණොතිනුයි කියන උත්තරය ආවා. අනිවාර්යයෙන් යනවා නෙවෙයි. අතීතයේ දී මේ වැරද්ද ඉතුරු නො කළා නම්, අවිද්‍යාව දුරු කළා නම්, විද්‍යාව උපන්නා නම්, කම් කෙලෙස් නැති වුණා නම්, ඒ ආහාර නිරෝධයෙන් පහනක් නිවුණා වගේ එද නිවෙනවා. එහෙනම් මේ වගේ දුක් වූ ස්කන්ධ හැදෙන්නේ නැහැ.

අද දුක් වූ ස්කන්ධ ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් පවතිනවා. ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් පවතින දුක් වූ ස්කන්ධ ටික අරඹයා අවිද්‍යා, කම්, තණ්හා, උපාදන කියන කෙලෙස් ටික දුරු කර ගත්තොත් ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත ස්කන්ධ ටික පරිහරණය කරද්දී ම, කම් කෙලෙස් ටික නතර කළොත්,

ආහාර නිරෝධයෙන් ස්කන්ධ ටිකත් නිරුද්ධ වෙයි. කල් ඇතුළතමයි නැවත දුක් වූ ස්කන්ධයෝ හටගන්න කෙලේසය නතර කරලා තියෙන්නේ. ජීවත් ව ඉද්දී ම යි, ස්කන්ධ ටික පරිහරණය කරද්දී ම යි නැවත ස්කන්ධයෝ හදන කෙලේසය නතර කළේ.

ඒකටයි ක්ලේශ පරිනිර්වානය කිව්වේ. ඒකටයි සෝපදිසේස නිබ්බාන කියලා කිව්වේ කියලා එයා දන්නවා. සෝපදිසේස නිබ්බාන කියලා කියන්නේ වෙන මොකුත් නෙවෙයි. ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්න රූපය පරිහරණය කරද්දී ම, 'මේ ආහාරයෙන් හටගන්න රූපය යි. මේ රූපය කොටස් තිස්දෙකක්. ආහාර නිරුද්ධ වෙන කොට රූපය නිරුද්ධ වෙනවා' කියලා දෑන දෑක, 'රූපය මම, රූපය මගේ, රූපය මගේ ආත්මය'යි කියන දෑක්ම සහ රූපය අරඹයා නන්දිරාගය කියන එක දුරු කරලා රූපය පරිහරණය කරනවා.

එයා දන්නවා මම ඉපදීම නැති කළා, නැත්නම් දුක් වූ රූපයාගේ ඉපදීම නතර කරලා. දුක් වූ ස්කන්ධයන්ගේ ඉපදීම නතර කරලා. නැවත දුක් වූ ස්කන්ධයෝ උපදින්නේ නැහැ. දුක් වූ ස්කන්ධයෝ උපදින්නට හේතු වුණු කම් කෙලෙස් නතර කරලා, ආහාර ප්‍රත්‍යයකින් ස්කන්ධ ටික පරිහරණය කරනවා. මොකක් වුණාම ද? මේ රූපය ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් කියන එක, රූපය පිරිසිඳ දකලා, ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නේ, ආහාර නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙනවා කියන ටික දන්නා දකිනා තැනට ආවොත් තමයි කෙලෙස් ටික, කම් ටික නැති වෙන්නේ. ඒ කෙලෙස් කම් ටික නැති වුණොත් නැවත රූපය හදන්නේ නැහැ. නැවත දුක් වූ රූපය නො හදන මානසික මට්ටමක් ඇතුළු මේ ආහාරයෙන් හැදුණු කයේ ජීවත් වෙන්න පුළුවන් කියන දෑක්මක් තියෙනවා. ඔන්න නිරොධෙ ඤාණය.

ඊටපස්සේ ප්‍රතිපදාවක් පුරනවා: සීලයක පිහිටලා, සමථ කමටහනකින් හිත වඩමින් *ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස අත්ථගමො* - හැම වෙලාවේ ම මේ රූපය හොඳට බලනවා, මේ රූපය ආහාර ප්‍රත්‍යයයි, ආහාර නිරෝධයෙන් නිරුද්ධ වෙනවා කියලා නුවණින් හිත හිතා, සීලයක පිහිටලා, සමථ කමටහනකින් හිත වඩ වඩා නුවණින් මේ ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය බලනවා. මෙහෙම නුවණින් ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය බලබලා සමථ කමටහනකින් හිත

වඩනවා, හිත වඩමින් ස්කන්ධයන්ගේ උදය වැය බලනවා. මේ දෙකට උපකාර පිණිස සීලයක පිහිටලා තියෙනවා.

මෙහෙම කරන කෙනාට අනුක්‍රමයෙන් ටික ටික ආසව ගෙවෙනවා. අවිද්‍යා ආසව ගෙවෙනවා. ගෙවුණහම යම් දවසක් තියෙනවා, මේ රූපය පිරිසිදු දකින තැනට එනවා. රූපය කියන්නේ කුණප කොටස් තිස්දෙකක්, හේතුප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත එකක්, හේතු නිරුද්ධ වෙනකොට නිරුද්ධ වෙන එකක්. ඒක දුකයි. අනිත්‍යය වෙන, කැඩෙන, බිඳෙන, අවිච්ඡිද්‍යාව, වැස්ස, සීත, උෂ්ණයන් ස්පර්ශ වෙන, දුක් වූ රූපය යි.

- මේ රූපය කියලා කියන්නේ දුක නේද කියන නුවණ එනවා.
- ඒ දුක් වූ රූපය හේතුප්‍රත්‍යයයි කියන නුවණ එනවා.
- හේතු නිරෝධයෙන් නිරුද්ධයි කියන දැක්ම එනවා.
- ඒ දකින කොටම ආසවයන්ගෙන්, කෙලෙසුන්ගෙන් මනස මිඳෙනවා.
- නිරෝධය ඤාත් ඤාත් වෙනවා.

ඒ කියන්නේ නැවත දුක් වූ රූපය හදන්න තියෙන හේතුව නිරුද්ධ කරපු මනසකින් යුක්තව, ආහාර ප්‍රත්‍යයකින් හැදුණු රූපයකින් ජීවත් වෙනවා. ඒකට තමයි රහතන්වහන්සේ කියලා කියන්නේ.

චතුරායථි සත්‍යය අවබෝධ කරගන්නවා කියලා කිව්වේ ඔය පටිච්ච සමුප්පාදය ධර්මයේ දැනුමෙන් මාර්ගය වඩන තැනට දැනුම ඇති කරගන්න එකයි. ඊට පස්සෙයි මාර්ගය කියන එක ඔනේ.

ඇත්තට ම මේ සීල භාවනා කරන කොට, සිල් සමාදන් වෙලා, සමාධි වඩලා, විදර්ශනා කරන කොට, නැත්නම් නිවන් දකින්න මාර්ගයක් වඩනවා නම්, ඒක පින්වතුන්ගේ

- ★ ඒ මාගී ඤාණය දුකෙහි ඤාණයෙන් මුහුකුරා ගිය සමුදය ඤාණයකුත්,
- ★ සමුදය ඤාණයෙන් මුහුකුරා ගිය නිරොධෙ ඤාණයකුත්,
- ★ නිරොධෙ ඤාණයෙන් මුහුකුරා ගිය මාගී ඤාණයකුත්,
- ★ මාගී ඤාණයෙන් මුහුකුරා ගිය ප්‍රතිපදාවකුත් වෙන්තට ඔනේ.

අද අපිට දුක ඕනෙන් නැහැ, සමුදය ඕනෙන් නැහැ, නිරෝධය ඕනෙන් නැහැ, මාර්ගය දන්නෙන් නැහැ, චතුරායඝී සත්‍යය දන්නෙන් නැහැ, පටිච්ච සමුප්පාදය දන්නෙන් නැහැ, ඕවා ඕනෙන් නැහැ, 'භාමුදුරුවනේ භාවනාවක් කියලා දෙන්න, ආනාපාන සතිය වඩන්නේ කොහොම ද, අසුභය වඩන්නේ කොහොම ද, මෙත්‍රිය වඩන්නේ කොහොම ද' කියලා කෙළින්ම ඔතනින් තමයි ගන්නේ.

හරියට ඉස්පිරිතාලෙට ගිහිල්ලා අපි දෙස්තර මහත්තයෙකුට 'මහත්තයෝ මට පැනඩෝල් ටිකක් දෙන්න, ඇමිපිසිලින් ටිකක් දෙන්න, ටෙට්‍රසයික්ලින් ටිකක් දෙන්න' කියලා කියනවා වගේ. අපි දෙස්තර මහත්තයෙක් ළඟට ගිහිල්ලා 'මහත්තයෝ මට පැනඩෝල් ටිකක් දෙන්න, ඇමොක්සිලින් ටිකක් දෙන්න, නැත්නම් ප්‍රෙඩ්නිසොලෝන් ටිකක් දෙන්න,' කියලා කියනවා ද? නැහැ. අපි කියන්නේ ලෙඩේ. දෙස්තර මහත්තයා ලෙඩේට බෙහෙත් දෙයි කියලා හිතනවා ද? කවදවත් දෙස්තර මහත්තරු ලෙඩේට බෙහෙත් දෙන්නේ නැහැ. දෙස්තර මහත්තරු මේ ලෙඩේ ඇති වුණු හේතුව හොයනවා. මොකක් ද මේකට හේතුව කියලා හොයනවා. ඊට පස්සේ හේතුව බලලා; මේ හේතුව නැති වුණොත් මේ ලෙඩේ නැතිවෙනවා කියලා බලනවා. ඊට පස්සේ හේතුව නැති වෙන්නයි ඖෂධය පනවන්නේ.

ඒ වගේ බුදුරජාණන් වහන්සේත් දුක කියන්නේ රෝගයක්. එතකොට ඒ රෝගයට නිධානය, නැත්නම් හේතුව පෙන්නුවා. හේතුව හොයලා ඒ හේතුව නැති වුණොත් මේ රෝගය නැතිවෙනවා. ඊට පස්සේ පැනෙව්වා ඒ හේතුව නැතිවෙන්න බෙහෙතක්, *ධම්මොසධ සමං නත්ථි, ඒතං පිච්ච භික්ඛවො* - මහණෙනි, ධම්ම හා සමාන ඖෂධයක් නැහැ, ඒක පානය කරන්න. ඒ ඖෂධය නිකන් නෙවෙයි, මේ ලෙඩේ පරීක්ෂා කරලා ගත්ත එකක්. දැන් අපි කෙළින් ම ලෙඩ නැතුව බෙහෙත් බොනවා නම් පිස්සු නේ. එක එක ලෙඩ වගී තියෙනවා, එක එක ලෙඩට එක එක බෙහෙත් වගීන් තියෙනවා.

අපි බලමු, මෙයාට ඕනේ නිවන් දකින්න ද, බ්‍රහ්මයෙක් වෙන්න ද, අරුපී බ්‍රහ්මයෙක් වෙන්න ද, රුපී බ්‍රහ්මයෙක් වෙන්න ද, මනුෂ්‍යයෙක් වෙන්න ද, නැත්නම් දෙවියෙක් වෙන්න ද, මොන වගේ කෙනෙක් වෙන්න ද ඕනේ දන්නේ නැහැ නේ. ඉතින් සීලය යි ඉල්ලන්නේ.

- මනුෂ්‍යයෙක් වෙන්නත් සීලය, දෙවියෙක් වෙන්නත් සීලය, බ්‍රහ්මයෙක් වෙන්නත් සීලය, අරුපී බ්‍රහ්මයෙක් වෙන්නත් සීලය, නිවන් දකින්නත් සීලය. ඉතින් සිල් සමාදන් වෙන කොට ඔය සීලය දැන් මෙයාට මොකකට ද කියලා දන්නේ නැහැ.
- මනුෂ්‍යයෙක් වෙන්නත් සමාධිය ඕනේ, බ්‍රහ්මයෙක් වෙන්නත් සමාධිය ඕනේ, අරුපී බ්‍රහ්මයෙක් වෙන්නත් සමාධිය ඕනේ, නිවන් දකින්නත් සමාධිය ඕනේ.
- මනුෂ්‍යයෙක් වෙන්නත් ප්‍රඥාව ඕනේ, දෙවියෙක් වෙන්නත් ප්‍රඥාව ඕනේ, බ්‍රහ්මයෙක් වෙන්නත් ප්‍රඥාව ඕනේ.

එතකොට මේ සීල, සමාධි, ප්‍රඥ, කියන එක මාර්ගය වුණාට මනුස්සයෙක් වෙන්නත් මේ මාර්ගය, දෙවියෙක් වෙන්නත් මේ මාර්ගය, බ්‍රහ්මයෙක් වෙන්නත් මේ මාර්ගය, රහත් වෙන්නත් මේ මාර්ගය. එතකොට දැන් මේ එකම ටික, මේ බෙහෙත් ටික දෙන්නේ ලෙඩේ බලයි.

මම මෙතන දී මතක් කළේ, මට ඕනකම තියෙන්නේ, නිවන් දකින්න කියලා අපට ඕනකම තිබුණාට සිද්ධවෙන එකක් නෙවෙයි නිවන් දකිනවා කියන එක. දුකක සත්‍යයේ තියෙන්නේ *යමපිච්ඡං න උභති නමපි දුකං* - හිතන, කැමතිවෙන, බලාපොරොත්තුවෙන දේ නො ලැබීම දුකක් කියලා පෙන්වනවා නේ? මොනවා ද කැමති වෙන දේ, බලාපොරොත්තු වෙන දේ නො ලැබීම? *ජාති ධම්මානං ආවුසො සත්තානං එවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති* කියලා.

- ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති සත්ත්‍වයන්ට මෙහෙම කැමැත්තක් උපදිනවා. 'අනේ අපි ඉපදීම ස්වභාව කොට ඇති සත්ත්‍වයෝ වෙමු. අනේ අපි නො උපදින්නේ නම් හොඳයි'. මහණෙනි මේක කැමැත්තෙන් ලැබෙන දෙයක් නෙවෙයි. එහෙම කැමති වුණාට ලැබෙන්නේ නැහැ.
- ජරාව ස්වභාව කොට ඇති සත්ත්‍වයන්ට මෙහෙම හිතෙනවා - 'අනේ අපි මහලු නො වෙනවා නම් හොඳයි'.
- මරණය ස්වභාව කොට ඇති සත්ත්‍වයන්ට මෙහෙම කැමැත්තක් උපදිනවා - 'අපි නො මැරෙනවා නම් හොඳයි'.

- ලෙඩවීම ස්වභාව කොට ඇති සත්ත්වයන්ට මෙහෙම කැමැත්තක් උපදිනවා - 'අපට ලෙඩ හැදෙන්නේ නැත්නම් හොඳයි' කියලා.

නමුත් මේවා කැමැත්තෙන් ලැබෙන දේවල් නෙවෙයි.

ඒ කියන්නේ නිවන - අජරාමර බව කියලා කියන්නේ, අජර අමර බව - අජර කියන්නේ ජරාවක් නැහැ. අමර කියන්නේ මරණයක් නැහැ. දිරන්නේ, මැරෙන්නේ නැති බව යි. දිරන්නේ, මැරෙන්නේ නැතිවෙන්න නම් උපදින්නේ නැතුව ඉන්න ඕනේ. ඉපදුනොත් දිරනවා, මැරෙනවා ම යි. *ජාති නිරොධා ජරා මරණං සොක පරිදෙව දුක්ඛ දොමනස්ස උපායාසා නිරුජ්ඣනති.* නූපන්නොත්, නො හටගන්නොත්, දිරීමෙන්, මැරීමෙන් තොරයි. අජරාමරයි. ජරා නැහැ, මරණ නැහැ.

එහෙනම් නූපදින්න, නො හටගන්න. නූපදින්න, නො හටගන්න බවටයි නිවන කියලා කියන්නේ.

දුන් අපට පුළුවන් නම් මේ දුක් වූ ස්කන්ධ ටික පිරිසිදු දැකලා, මතු දුක් වූ ස්කන්ධයෝ හදන අවිද්‍යාව, කම්, කෙලෙස් ටික නැති කරන්න, එතකොට මතු දුක් වූ ස්කන්ධයෝ නූපදියි නම්, නො හටගනියි නම්, නූපදීම, නො හටගැනීම ඤාත් ඤාත් කරලා එක පැත්තක්. ඒ හින්දා එයාට කියනවා *ඤාතඤ්ඤා නිබ්බාන.* ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත ස්කන්ධ ටික තියෙද්දී ම ස්කන්ධයන්ගේ, නැවත ස්කන්ධයෝ නූපදින බව සම්පාදනය කරගෙන. ඒ හින්දා නිවන ඤාත් ඤාත් කරලා.

ඊට පස්සේ පුරාණ කමියට හටගත්ත, විපාකයක් වුණු ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්ත මේ ස්කන්ධ ටිකත් නිරුද්ධ වෙන දවසක් එනවා. එදාට කියනවා *අනුපද්‍යෙස නිව්වාන* ධාතුව. උපධි ශේෂයක් වත් ඉතුරු නැහැ.

උපධිය කියන එක හතරාකාරයකට විස්තර කරනවා: බන්ධ උපධි, කාම උපධි, කිලෙස උපධි, අභිසංඛාර උපධි කියලා. කාම උපධි අතහැරලා, කිලෙස උපධි අතහැරලා, අභිසංස්කරණ කාරක උපධි අතහැරලා, බන්ධ උපධි කියන තැනකින් විතරක්, ස්කන්ධ පරිහරණය

කරන තැනකින් විතරක් ජීවත් වෙන නිසා උපධි ශේෂයක් තියෙනවා කියන අදහසින් සෝපදිසෙස කියනවා.

★ කාම උපධි කියලා කියන්නේ කාමයත් උපධියක්.

★ ක්ලේශ උපධි - අවිද්‍යාව, කර්ම, තණ්හා, උපාදාන කියන්නේ ක්ලේශ උපධි.

★ අභිසංඛාර උපධි - පුඤ්ඤභිසංඛාර, අපුඤ්ඤභිසංඛාර, ආනෙඤ්ජාභිසංඛාර කියන එක - ඒ කියන්නේ කර්ම.

කාමයයි, කර්මයයි, කෙලේසයයි කියන ටික අතහරින්න ඕනේ. ඛණ්ඩ උපධි කියන ටිකෙන් විතරක් ජීවත් වෙන හින්දා උපධි ශේෂයක් තියෙනවා කියලා කියනවා. ඒකට සෝපදිසෙස කියනවා. උපධි හතරෙන් කාම උපධි, ක්ලේශ උපධි, අභිසංඛාර උපධි කියන තුන අතහැරලා ඛණ්ඩ උපධි කියන තැනින් ජීවත් වෙනවා.

ඊට පස්සේ ඛණ්ඩ උපධි කියන තැන අතහරින දවසක දී උපධි ශේෂයක් වත් නැති හින්දා අනුපදිසෙස කියලා කියනවා. උපධි ශේෂයක් වත් නැහැ කියලා. ඒකට අපි අනුපදිසෙස පරිනිර්වානය කියලත් කියනවා.

නිවන දෙආකාරයකින් පනවනවා:-

1. මුලින් ම ආහාරයෙන් හටගත්ත ස්කන්ධ ටික පරිහරණය කරමින් නැවත දුක් වූ ස්කන්ධයෝ හදන්න තියෙන හේතුව නැති කළ යුතුයි. ඒ හේතුව නැති වෙන්නේ දුක් වූ ස්කන්ධ ටික හේතුප්‍රත්‍යයයි කියලා බලලා, ඒ ස්කන්ධ ටික සත්ත්වපුද්ගල භාවයෙන් කියන හැඟීම අයිත්තර ගැනීමෙනුයි. දුක් වූ ස්කන්ධ ටික අරඹයා නුවණින් මෙනෙහි කරලා, ඒ අරඹයා තියෙන සත්ත්වපුද්ගල හැඟීම අයිත්තර ගෙන තමයි මේ ක්ලේශ උපධිය. කාම උපධි, ඛණ්ඩ උපධි, ක්ලේශ උපධි, අභිසංඛාර උපධි කියලා කියන ටිකේ දී කාම උපධි, ක්ලේශ උපධි, අභිසංඛාර උපධි කියන ටික ඉස්සෙල්ලා අයිත්තර කරගත යුතුයි.
2. ඊට පස්සෙයි ස්කන්ධ ටික අතහැරෙන්නේ. ඒ ස්කන්ධ ටික අතහැරෙන කොට මැරෙන්නෙක් නැහැ. පුද්ගල භාවය කලම අතහැරලා. රහතන් වහන්සේ ද මැරෙනවා, නැවත උපදින්නේ නැහැ කියලා අපි කිව්වොත් ඒක වැරදියි, ඒක වචනයක්. අපටයි

රහතන්වහන්සේ කෙනෙක් වත් ඉන්නේ. එතැනදී එහෙම එකක් නැහැ. එතන තියෙන්නේ හේතුප්‍රත්‍යයක්, ධර්මතාවයක්. රහතන් වහන්සේ පිරිනිවන්පානවා කියලා කියන්නේ අපි යි. එතන තියෙන්නේ දුක් වූ ස්කන්ධයෝ නිරුද්ධ වෙනවා කියන ධර්මතාවයක්. කෙනෙක් කියලා අපි යි කථා කරන්නේ. එතැන එහෙම එකක් වත් නැහැ. එතන තියෙන්නේ ධර්මතාවයක්.

කනබොන ආහාරයෙන් හැදෙන රූපය - දැන් ගහක් ගන්න - පොළොවේ තියෙන ඕජාසාරය නිසා ගහක් හැදෙනවා. ගහට හිතෙනවා ද මම මේ ඕජාසාරය නිසා හැදෙනවා කියලා? නැහැ. ඕජාසාරයට හිතෙනවා ද මම මේ ගහ හදනවා කියලා? නැහැ. මම හැදෙනවා, මම හදනවා කියන ධර්මතාවයකින් තොර ව පොළොවේ තියෙන ඕජාසාරය නිසා ගහ හැදෙනවා නේද? එතකොට ආහාර ප්‍රත්‍යයෙන් තමයි ඒ ගහ හැදෙන්නේ. ඒ ගහ හැදෙන්න තියෙන ආහාරය ඉවර වුණු දවසට ඒ ගහ නැතිවෙලා යනවා නේද?

හරියට රහතන් වහන්සේ නමකගේ රූපයත් ඒ වගේ. කනබොන ආහාරය නිසා රූපය හැදෙනවා. ආහාරය දන්නේ නැහැ මම මේ රූපය හදනවා කියලා, මේ රූපය දන්නේ නැහැ මම මේ ආහාර නිසා හැදෙනවා කියලා. හේතුප්‍රත්‍යයයි.

එතන තියෙන චිත්ත වෛතසික ටිකක් 'මම, මගේ' කියන කාරණාවකින් තොරව සිදුවෙන සිද්ධියෙන් ම යි දන්නේ. කනබොන ආහාරය නිසා මේ රූපය හැදෙනවා නේ ද? මේ ආහාරය නැතිවෙන කොට මේ රූපය නැතිවෙනවා නේ ද කියන තැනකින් ම දන්නා වූ, දක්නා වූ චිත්ත වෛතසික ටිකක් මිසක, 'මම, මගේ, මගේ ආත්මයයි' කියලා දන්නා වූ, දක්නා වූ, 'මේ කය මම, මේ කය මගේ, මේ කය මගේ ආත්මයයි' කියලා දන්නා වූ, දක්නා වූ, චිත්ත වෛතසික ටිකක් නෙවෙයි තියෙන්නේ. ඒ චිත්ත වෛතසික ටික තියෙන්නේ සම්මාදිට්ඨිය - ඇත්ත ඇති හැටියේ දන්නා වූ, දක්නා වූ චිත්ත වෛතසික ටිකක්. ඒ නිසා මේ රූපය අරඹයා 'මම, මගේ' කියන හැඟීමක් නැහැ එතන.

ඉතින් මම මෙතැනදී මතක් කළේ පින්වතුන් හොඳට කාරණාවක් තේරුම් ගන්න:

- කවද ම හරි දවසක සසර දුකෙන් මිදෙනවා නම්, චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ වෙන්න ඕනේ.
- චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ වෙන්න නම් මේ පින්වතුන් වර්තමාන දුක් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකය ඉස්සෙල්ලා අරමුණු කරලා, දුක් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකයට, පුබ්බතො ඤාණයට පටිච්ච සමුප්පාදයෙන් අතීත ස්කන්ධයෝ පිරිසිඳ නො දන්නා අවිද්‍යා කර්ම නිසයි මේ වර්තමාන දුක් වූ ස්කන්ධයෝ හටගත්තේ,
- අද මේ දුක් වූ ස්කන්ධයෝ පිරිසිඳ නො දක, මේ දුක් වූ ස්කන්ධයන්ට තණ්හා උපාදන වුණොත්, නැවත අනාගතයේ මේ වගේ දුක් වූ ස්කන්ධ හදනවා නේද කියලා සමුදය සත්‍යය දකින්න පටිච්ච සමුප්පාදයෙන්.
- ඒ වගේම නිරෝධය දකින්න: පෙර මේ දුක් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකය පිරිසිඳ දකලා අවිද්‍යා කර්ම නො වුණා නම්, අද මේ වගේ දුක් වූ ස්කන්ධ පඤ්චකය හැදෙන්නේ නැහැ. අද මේ දුක් වූ ස්කන්ධයෝ පිරිසිඳ දකලා තණ්හා උපාදන නො වුණේ නම් අනාගතයේ මේ වගේ දුක් වූ ස්කන්ධයෝ හදන්නේ නැහැ නේද, කියන නුවණ අරගෙන,
- එහෙනම් මාගී ඥානය එයින් මුහුකුරලා එන්නට ඕනේ.
- එහෙනම් වර්තමාන දුක් වූ ස්කන්ධ ටික පිරිසිඳ දකින්නට ඕනේ මම නෙවෙයි, මගේ නෙවෙයි, මගේ ආත්මය නෙවෙයි, දුක් වූ ස්කන්ධ ටික භේතුප්‍රත්‍යයයි කියලා නුවණින් දකින්නට ඕනේ.
- ඒ දැකීම සඳහා මම සීලයක පිහිටලා, සමථ කමටහනකින් හිත වඩලා, නීවරණ ධර්ම දුරුකරලා, ස්කන්ධයන්ගේ උදයවැය බලන්නට ඕනේ. එහෙම බලලා අනාසුව වේතෝවිමුක්තියක්, ප්‍රඥවිමුක්තියක් මම හදගන්නට ඕනේ, හදගෙන සසර ඉපදීම නතර කරගන්නට ඕනේ කියන දර්ශනයක් ගන්නට ඕනේ.

පින්වතුනි, මම තව පැත්තකින් කාරණාවක් මතක් කරන්නම්. ජ්‍යොතිලෙපනං බ්‍රෑමී - බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා අවිජ්ජාය නිවුනො ලොකො - අවිද්‍යාවෙන් ලෝකය වැහිලා තියෙනවා.

තණ්හාව නිසා, නැත්නම් මසුරුකම නිසා - න්‍යායාසනී - ඒක ප්‍රකාශ වෙන්නේ නැහැ. තව පැත්තකින් ගත්තහම පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය හරහා චතුරායඝී සත්‍යය මම පැහැදිලි කළා. චතුරායඝී සත්‍යය කියන එක දකින්න පටිච්ච සමුප්පාදය ම අවශ්‍ය යි. පටිච්ච සමුප්පාදය දක්කොත් චතුරායඝී සත්‍යය ම යි දකින්නේ, චතුරායඝී සත්‍යය දක්කොත් පටිච්ච සමුප්පාදය දක්ක කෙනෙක් ම යි. එතකොට පටිච්ච සමුප්පාදයෙන් තොර චතුරායඝී සත්‍යයකුත්, චතුරායඝී සත්‍යයෙන් තොර පටිච්ච සමුප්පාදයකුත් නැහැ. ඒ චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ කරගැනීම දුෂ්කර වෙලා තියෙන්නේ ඇයි අපිට? ජ්‍යොතිලෙපනං බ්‍රෑමී - ඒ කියන්නේ තණ්හාවෙන්, මසුරුකමින් අපි ලෝකයේ ඇලිලා ඉන්න හින්දා.

ඔය ටික දැනගෙන, ඊට පස්සේ අපේ මසුරුකම අඩුවෙන්න ඕනේ. මේ ලෝකයේ මසුරුකම කියන ටික අපව හරියට වංචනික ධර්මයක් කරලා. සම්මාදිට්ඨියේ එක එක පැතිකඩවල් තියෙනවා. තව පැත්තකින් ගත්තොත් අපට සාමාන්‍ය මට්ටමේ සත්‍යානුලෝමික ඥානයක් තියෙන්න ඕනේ.

ඒ කියන්නේ නවාකාර තණ්හා මූලික ධර්ම කියලා කොටසක් තියෙනවා. ඒ නවාකාර තණ්හා මූලික ධර්මවලදී හොඳට පැහැදිලිව පෙනෙනවා අපට ඒ අවිද්‍යාවෙන් ලෝකය වැහිලා තියෙන බව ප්‍රකාශ නො වෙන්නේ තණ්හාව නිසාය කියලා. තව පැත්තකින් ගත්තහම තණ්හාව නිසයි අපට දුක එන්නේ කියන කාරණාව, චතුරායඝී සත්‍යය පෙන්නන මට්ටම, මේ කාරණාව අදියර දෙකකින් තියෙනවා.

දුකට හේතුව තණ්හාව කියලා අපි මතක් කළ එක, මතකද මම දවසක් මතක් කළා, තණ්හාව දෙආකාරයකින් තියෙනවා කියන එක. මේ චතුරායඝී සත්‍යය අපි ඔය විදියට කථා කළාට ඕක මතු නො වෙන්න තව කාරණාවක් තියෙනවා. මොකක් ද? මේ ලෝකයේ වටිනාකමින් පෙනෙනකම නිසයි අපට තණ්හාව වැඩි. ඉස්සෙල්ලා වටිනාකම අඩු වෙන්නට ඕනේ. වටිනාකම අඩු වුණාමයි රළු මට්ටමේ තණ්හාව දුරු වෙන්නේ. මේ අවිද්‍යාව කියන එක දුරුවෙන චතුරායඝී සත්‍යය දකින මට්ටමට අපේ මනස ගන්න පුළුවන්, පටිච්ච සමුප්පාදය ගන්න පුළුවන් ඒ රළු මට්ටමේ තණ්හාව දුරු වුණාමයි.

අපි කියමු, කෝටි ගණනක් වටිනා මැණිකක් අපට හම්බවුණොත්, අපට වටිනාකම වැඩි වෙනකොට ඒකට ආසාව ඇති වෙනවා, තණ්හාව. තණ්හාව නිසා මසුරුකම ඇති වෙනවා. මසුරුකම නිසා පරිග්‍රහණය. මසුරුකමේ වැඩේ තමයි මම, මගේ කියලා උරුම කරගන්නවා. උරුම කරගත්තාම මොකද වෙන්නේ? ආරක්‍ෂා කරනවා. කෝටි ගණනක් වටිනා මැණිකක් වුණොත් වටිනාකම නිසා ඒකට කැමතියි, කැමති වෙනකොට ඒක අපි උරුම කරගන්නවා. උරුම කරගත්තාම මසුරුකම ඇති වෙනවා. මසුරුකම නිසා ආරක්‍ෂා කරනවා. බලන්න දැන් ඔහොම මැණිකක් තිබුණොත් ලේසි ද කියලා ආරක්‍ෂා කරන්න. ගෙදර ගිහිල්ලා ඇදයට, මෙට්ටය යට දන්න බලයි. එතකොට හිතෙයි හොරෙක් පැන්නොත් මෙට්ටය යට වුනත් බලන්න පුළුවන්. කබඩ එකේ දූම්මොත්, හොරෙක් පැන්නොත් ඉස්සෙල්ලාම කබඩ එකේ තමයි බලන්නේ කියලා හිතෙයි. ඊට පස්සේ හංගන්න තැනක් තියෙයි ද කියලා බලන්න ගෙදර. කොතනක කොතනක හරි හංගන්න හැදුවොත්, ඒකටත් බයයි. අන්තිමට ගෙවල් වල මිරිස් මුට්ටි වල, හාල් මුට්ටි වල පවා දමනවා. ඇයි? කවුරුහරි මේවායේ බලන්නේ නැතිවෙයි කියලා හිතෙන තැන් තියෙනවා නේ. ඒ වගේ තැන් වල තමයි දමන්නේ. ඔය වගේ තැන්තැන් වල හංගනවා. සමහරු පොළොව යටත් හංගනවා. මසුරුකම නිසා ආරක්‍ෂාවට. හොරු ඊට වඩා නුවණයි. හොරු බලන්නේ ම ඇවිල්ලා ඒ වගේ තැන් වල යි.

ඊට පස්සේ ආරක්‍ෂා කරන්න ගියාම මොකද වෙන්නේ? දඬුමුගුරු අවිආයුධ ගන්න වෙනවා. දඬුමුගුරු අවිආයුධ අරගෙන ආරක්‍ෂා කරන්න ගියාම මොකද වෙන්නේ? සම්පූර්ණ රණ්ඩු සරුවල්, ඇනුම් බැණුම් 'තා, තෝ' යන වචන, හිත්වේදනා ඇති වෙනවා. දැන් ඔය වටිනා කියන මැණික ගන්න ආවොත් ගන්න එන කෙනාට බැණලා මේ වස්තුව තබාගන්න පුළුවන් නම් බැණලා මේක තියා ගන්නේ නැත් ද? තියාගන්නවා. බැණලා විතරක් බැරි වුණොත් පොල්ලකින්, ලියකින් ගහලා මේක බේරගන්න හදන්නේ නැත් ද? බේරගන්නවා. පොල්ලකින් ලියකින් ගහලා බැරි වුණොත් අවිආයුධයක් නම් අතේ තියෙන්නේ ඒකෙන් ගහලා කපලා කොටලා හරි, වෙඩි තියලා හරි මේක බේරගන්න හදනවා නේ? බලන්න ඒ පුද්ගලයා ඉබේම රළු වෙලා තියෙන්නේ කොහොමද කියලා.

ඊට පස්සේ බලන්න දැන් මේ වටිනා කියන මැණික බැරවීමකින් නැති වුණොත් මොකද වෙන්නේ? දුක එයි ද නැත් ද? එනවා. කොච්චරක් දුක එයි ද? අපි අල්ලගෙන ඉන්න ප්‍රමාණයේ තරමට ම අපිට දුක එනවා. ඒක නැති වුණොත් මේ ජීවිතයේ ම දුක එනවා. නැතිවෙන්නේ නැතුව තිබුණොත් මොකද වෙන්නේ? හුඟාක් ආසාවෙන් තණ්හා කරන දේ මැරෙනකම්ම තිබුණොත් මොකද වෙන්නේ? මරණාසන්න මොහොතේ ඒ නිමිත්ත මුල් වෙලා, තියෙන දෙයට තණ්හා කරලා තඩ් පෙරේතයෙක් වෙයි. ඊට පස්සේ නැති වුණාම එන දුක අවුරුදු පණහයි හැටයි. තිබුණොත් එන දුක කල්ප ගණනක් සමහර විටක. යමක් තණ්හා කළොත්, ආසා කළොත් ඒ දෙය ඇතිකම නිසා හෝ නැතිකම නිසා අපේ ජීවිතයට ගෙනත් දීලා තියෙන්නේ දුකක් ම යි. අපට දුක එන්නේ බාහිර භෞතික දෙයක් නිසා නෙවෙයි. ඒ දේ අරඬයා අපේ මනසින් ඇති කරගන්නා වූ බැඳීම. එතකොට කැමැත්තෙන් අල්ලගත්ත දෙයක නැතිබව නිසා, නැතිවීම නිසා, කවදවත් සතුටක් ඇතිවෙලා නැහැ. දුක් වූ දෙයට තණ්හා කළොත් ඒ දෙය නැතිවීම නිසා දුක ඇතිවෙලා තියෙනවා මිසක, නැතිවීම නිසා සැප ඇවිල්ලා නැහැ. තමන්ගේ දරුවෙක්, ප්‍රිය කෙනෙක්, හිතෙහි කෙනෙක් හිටියොත් ඉන්න කෙනා පවත්වන්න, ඉන්න කෙනා ජීවත් කරවන්නත් දුක් විඳින්න වෙනවා. එයා නැති වුණොත් නැති වුණා කියලා තමන්ට සැපක් ද ලැබෙන්නේ? නැහැ, දුකක්.

තණ්හාවෙන් අල්ලගත්ත දේ ඇති බව නිසාත්, නැති බව නිසාත් දුක ආවා.

දවසක් විශාඛා උපාසිකාව දවල් කාලයේ තෙත කෙස් ඇතුව, තෙත වස්ත්‍රයකින් යුක්තව ජේතවනාරාමයට එනවා. එතකොට බුදුරජාණන් වහන්සේ අහනවා

“විශාඛාවෙනි, මොකද ඔබ අද තෙත ඇඳුමෙන්, තෙත කෙස් ඇතුව?”.

‘ස්වාමීනි, ඉතාමත් ම ප්‍රිය, ඉතාමත් ම මනාප මගේ මිනිබිරියක් හිටියා. ඒ මිනිබිරිය කළුරිය කළා. ඒ මිනිබිරියගේ අවසන් කටයුතු කරලා සොහොනට ගිහිල්ලා එන ගමන් භාග්‍යවතුන්වහන්සේ’ කිව්වා.

“විශාඛාවෙනි, ඔබ ඒ මිනිබිරියට කැමති ද?”

‘එහෙමයි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මම බොහෝම ආදරෙයි ඒ මිනිබිරියට’ කිව්වා.

“විශාඛාවෙනි, ඔබ ඒ වගේ මිනිබිරියන්ට කැමති ද?”

‘එහෙමයි භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ සැවැත් නුවර තරම් ඒ වගේ මිනිබිරියෝ ඉන්නවා නම් ඒත් මම කැමතියි’ කිව්වා.

දැන් ඒ කථාව භාග්‍යවතුන්වහන්සේ පැත්තකින් තබලා,

“විශාඛාවෙනි, මේ සැවැත්නුවර කොච්චර ජනකායක් ඉන්නවා ද?”

‘මහා විශාල පිරිසක් ඉන්නවා භාග්‍යවතුන් වහන්ස’.

“විශාඛාවෙනි, දවසට සැවැත්නුවර කීදෙනෙක් මැරෙනවා ඇත් ද?”

‘භාග්‍යවතුන් වහන්ස, පස්දෙනෙක් මැරෙන දවස් තියෙන්න පුළුවන්, දහ දෙනෙක්, විසිපහක් මැරෙන දවස්, පණහක් මැරෙන දවස්, සියයක් මැරෙන දවස්, ඊට වැඩිපුර මැරෙන දවසුත් තියෙන්න පුළුවන්’.

“සැවැත්නුවර තරම් මිනිබිරියන් පිරිසක් හිටියොත් ඔබට වියළි ඇඳුමක් ඇතුව, වියළි හිසකෙස් ඇති දවසක් තියෙයිද?” කියලා එතකොට බුදුරජාණන්වහන්සේ අහනවා. ඇයි හැමදුම කවුරුහරි මැරෙනවා නේ එතකොට. එහෙම දේශනා කරලා බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා

“විශාඛාවෙනි, මේ ලෝකයේ එක දෙයකට කැමති වෙනවා කියන්නේ දුක් එකක් කැමති වෙනවා. දෙකකට කැමති වෙනවා කියන්නේ දුක් දෙකකට කැමති වෙනවා. කාරණා තුනකට කැමති වෙනවා කියන්නේ දුක් තුනකට කැමති වෙනවා.

ඉතින් ලෝකයේ ස්වභාවය තමයි, ධර්මය නැති ලෝකයා, දුක එන්නේ තමන්ගේ තණ්හාව නිසයි කියලා දන්නේ නැති ලෝකයා, මොකද කරන්නේ, ලෝකය තදින් ම බදුගෙන තමන්ම ඇලිලා, තමන්ම බැඳිලා, ඇලීම බැඳීම නිසා තමන්ම දුක් විඳිනවා.

මම කථාවක් කිව්වේ අපේ අයියා ගැන. අපේ අයියා නැතිවුණු වෙලාවේදී - පිරිමි ළමයින්ට හිටියේ මමයි අයියයි විතරයි. - අම්මා

අඬනවා. අඬයි කියලා මම දන්නවා. දන්න හින්දා මම අම්මාට කිව්වා, මිණිය නිසා දුක එනවා නම් කොහොමත් දුක එන්න එපැයි? මම කිව්වේ මිණිය දිහා බලාගෙන, මේ රූපයේ මරණය කියන්නේ කෙස් ද, ලොම් ද, නිය ද, දත් ද, හම් ද, මස් ද, නහර ද, මොකක් ද මරණය කියලා හිතන්න. එහෙම නැත්නම් පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො සතරමහා ධාතුවෙන් මේ රූපය හැඳිලා තියෙන්නේ කියලා හිතන්න. ඊට පස්සේ මම කිව්වා සියලු සත්ත්වයෝ නිදුක් වෙත්වා, නිරෝගී වෙත්වා, සුවපත් වෙත්වා කියලා හිතන්න. ඒ රූපය දිහා බලාගෙන මෙහෙම හිතන්න. හිතලා මනස දිහා බලන්න. දුක නැහැ.

ඊට පස්සේ ඔය රූපය දිහා බලාගෙනම හිතන්න, අනේ මගේ දරුවා නේද, අනේ මගේ දරුවා කිරි බිච්චේ මෙහෙම නේද, අනේ මගේ දරුවා මෙහෙම නේද හුරුතල් වුණේ කියලා හිතන්න කියලා. එතකොට දුක එන හැටි. ඉතින් කියපු විදියට ම කළා. අම්මා කියනවා, 'අර විදියට ඉස්සෙල්ලා මිණිය දිහා බලාගෙන - කෙස්, ලොම්, නිය, දත් හිතුවා. මෙමිත්‍රි භාවනාව හිතුවා. පඨවි, ආපො, තෙජො, වායො කියලා හිතුවා. හිතේ කිසිම ගානක් නැහැ. අනේ මගේ දරුවා නේද, දරුවා මැරිලා නේද කියලා හිතුවා විතරයි පපුව පිවිච්ඟෙන ගියා' කිව්වා.

මම කිව්වා, දැන් බලන්න දුක ආවේ පෙනෙන දෙය හින්දා ද, දුක හිතෙන විදියට හිතලා ද?

ඒකෙන් මම කිව්වේ අපට දුක කියන එක උරුම වෙන්නේ, දුක එන විදියට අපි හැසිරෙන හින්දා යි. බාහිර භෞතික දේවල් ඕනෑවට වඩා අල්ලගන්න එපා. ඒවා ඇති බව නිසා හෝ නැති බව නිසා එන්නේ දුක.

මම 2013 අවුරුද්දේ ඕස්ට්‍රේලියාවේ ආපු වෙලාවේ දී, මගේ තාත්තා නැති වුණා. නමුත් මම ගියේ නැහැ. අපි වැඩසටහන් ටික නිම කරලා, මම හිතා ගත්තා මම ගියා කියලා අමුතු දෙයක් වෙන්නේ නැහැ නේ. මම බණ කියලා ඒ පිනුත් අනුමෝදන් කළා.

ඒ වගේ ම මගේ අම්මා වගේ පුංචි කාලයේ ඉඳලා අපේ රෙදි හෝදලා, අපට කවලා පොවලා ඉස්කෝලේ යවපු මගේ අම්මාගේ එක

කුසේ උපන් නංගී, ඊයේ රැ මැරුණා කියලා, ඊයේ හවස මට කිව්වා. නමුත් මම යන්න ගියේ නැහැ. මම හිතුවා මම ගියා කියලා මොකත් වෙන්තේ නැහැ. අන්තිමට, මැරුණු පුංචි අම්මා, 'මට කන්න දුන්නේ මෙහෙමයි, නැව්වේ මෙහෙමයි' කියලා හිතුවොත් මම හිතපු නිසා මට දුක එයි. නමුත් මම හිතුවේ නැත්නම්, මගේ හිතේ දුක එන විදියට මම හිතුවේ නැත්නම් මගේ හිතට දුක එන්නේ නැහැ.

ඉතින් මගේ හිතේ දුක එන විදියට හිතනවා ද, නැත් ද, මාව දුකට පත් කරගන්නවා ද, නැත් ද කියන එකේ අයිතිය තියෙන්නේ මට යි. ඉතින් මම පින්වතුන්ට බණ කියනවා වගේ මම මෝඩ නැහැ, මාව දුකට පත් කරගන්න. ඉතින් ඒ හින්දා මම දුක එන විදියට හිතුවේ නැහැ. ඒ හින්දා මට දුක ආවේ නැහැ. නමුත් ධර්මාවක් තියෙනවා, මම හිතුවා මම කරන වැඩසටහන් කරලා ඒ වෙනුවෙන් මම පින් අනුමෝදන් කරනවා කියලා.

මම මෙනෙදී මේ ටිකක් මතක් කළේ පින්වතුනි, ලෝකයේ බුදුදහම තියෙන්නේ දුක් විඳින ලෝකයත් එක්ක එකතු වෙලා තවත් දුක් විඳින්න නෙවෙයි. මේ දුක් විඳින ලෝකයා අතරේ යම් අවබෝධයක් ඇති කරගෙන දුකෙන් මිඳෙන්න යි. අනිත් ලෝකයා වගේම දුකේ දී අඬනවා නම්, විලාප දෙනවා නම්, පපුවේ අත් ගහ ගහා අඬනවා නම් ඇත්තට ම දුකේ දී පපුව පිවිවිලා, උහුලන්න බැරි දුකට පත්වෙලා 'අනේ ඉතින් අපි කවුරුවත් මැරෙනවා නේ' කියලා වචන කිව්වාට වැඩක් නැහැ. ඇත්තටම තමන්ගේ පපුව තුළ සිසිල් බවක් තියෙන්න ඕනේ.

ඒ නිසා මම මෙනෙ දි මතක් කරන්නේ ලෝකයේ කටයුතු කරන කොට තමන්ව දුකට පත්වෙන විදියට කටයුතු කරගන්නේ නැතුව ලෝකයේ හැම දෙයක්ම කැඩෙන, බිඳෙන, විපරිණාම වෙන දෙයක් කියලා තේරුම් අරගෙන කටයුතු කරන්න. ධර්මය නැති, අධර්මයෙන් යුක්ත ජීවිතයේ අනිත්‍යතාවය නො දන්නා ලෝකයේ හැම වෙලාවේම තමන්ගේ පැත්තට අදින කොට ධර්මය දන්න කෙනා සුදුනම්වෙලා ඉන්න ඕනේ අතහරින්න.

හුණුවටයේ කථාව අහලා තියෙනවා නේ? හුණුවලින් රවුමක් ඇඳලා, දරුවාව මැද්දෙන් තියලා, අම්මලා දෙන්නා දෙපැත්තට අදිනවා.

එක්කෙනෙක් අදින කොට අනිත් කෙනත් ඇද්ද නම්, දෙන්නාම එක විදියට ඇද්ද නම් දරුවා ඉරෙනවා. නියම සෙනෙහස තියෙන කෙනා කළේ අදින එක නෙවෙයි අතහරින එක යි.

ඇත්තටම සෙනෙහස කියලා කියන්නේ කෙනෙකුට යහපතක් වෙන්න ඕනේ එකක්. ලෝකයේ ස්වභාවය කවුරුහරි කෙනෙක් වැඩිපුර අදිනවා නම් ඇත්තටම අදින පැත්තට අතහැරලා දන්න. ඒකෙන් තමන්ටත් හුගක් සැනසිල්ලක් ලැබෙයි. අනිත් කෙනාත් සතුටු වෙනවා නම් ඒක තමයි අපේ මෙහිත්‍රිය කියලා කියන්නේ. අපට පුළුවන් නම් සතුටු වෙන්න තව කෙනෙක් සතුටු වෙන එකෙන්, ඒක තමයි මෙහිත්‍රිය කියලා කියන්නේ. ඒක තමයි මනුෂ්‍යකම කියලා කියන්නේ. මට පුළුවන් නම් මගේ කැමැත්ත, මගේ හැගීම සතුරෙක් වෙනුවෙන් හරි දෙන්න, එයා සතුටු කරවන්න, ඒක තමයි ලෝකයේ මනුෂ්‍යකම කියලා කියන්නේ.

ඒ නිසා මම මේ පින්වතුන්ගෙන් ඉල්ලන්නේ, මතක් කරන්නේ ඇත්තටම මනුෂ්‍යයෙක් වෙන්න. මටසිඵු මනසක් හදගන්න. උවමනාවට වඩා තණ්හාවෙන් ඇලිච්ච, තණ්හාවෙන් හැදිච්ච මනසක් හදගන්න එපා. මටසිඵු මනසක් හදගත්තොත් ඒකෙන් ම ප්‍රතිවිපාකය තමයි ඒ නික්ලේගී මනසේ මෙලොව ම ආනිසංස තමයි අර මම ගැඹුරෙන් දේශනා කළ චතුරායථි සත්‍යය නො ගැඹුරුව මේ පින්වතුන්ට අවබෝධ කරන තැනකට එන්න පුළුවන්.

පින්වතුනි, මේ ජීවිතයේ විතරක් නෙවෙයි අපි ප්‍රියමනාප වස්තූන් අපෙන් වෙන් වුණේ, වෙන් කෙරුනේ. මේ දීඝී සංසාරයේ ඉන්නකොට අනන්තවත් ප්‍රියමනාප වස්තූන්ගෙන් වෙන් වෙන්න වෙලා තියෙනවා. ඒ මේ සසරේ ඉන්න එකේ විපාකය යි. ඉතින් මෙතනදී ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ මේ වගේ සසරේ ඉන්න එකෙයි වැරද්ද යි. කාගේ වත් නෙවෙයි දෝෂය, අපේ ම යි දෝෂය. ඒ නිසා පුළුවන් තරම් මෙබඳු සසරෙන් එතර වෙන්න හැමෝම කටයුතු කරන්න කියන කාරණාවක් මතක් කරනවා.

ඉතින් මම ඉස්සෙල්ලා මැණිකේ උපමාවෙනුත් මතක් කළේ අපට වටිනා කියලා යමක් හම්බ වුණොත්, වටිනා කියන දේ ඇතිකම නිසාත්,

නැතිකම නිසාත් අපට උරුම වෙන්නේ දුක යි. අපි යම් වෙලාවක දී ඊට පස්සේ ඒ කෝටි ගණනක් වටිනවා කියන මැණික් ගල විකුණන්න කියලා කඩිකට ගෙනියනවා. ගෙනගියාම එයා බලලා මේක විදුරු ගලක් කියලා කියනවා. කිව්වහම අපිට විශ්වාස නැහැ, අපි තවත් තැනකටත් ගෙනියනවා. එතනින් කියනවා මේක අපිට වැඩක් නැහැ, විදුරු ගලක්. විදුරු ගලක් කියපු ගමන් ම මොකද වෙන්නේ? වටිනාකම අඩු වෙනවා. වටිනාකම අඩු වෙන කොට මොකද වෙන්නේ? 'මම, මගේ' කියලා උරුම කරගන්න ගතිය අඩු වෙනවා. එතකොට ආරක්‍ෂාව අඩු වෙනවා. හංගනවා ද තැන්තැන් වල? නෑ. දඩුමුගුරු ගන්නවා ද? නෑ. ඕක ගෙනියන්න ගත්තොත් කඩුපොලු වලින් ගහලා හෝ ආරක්‍ෂා කරනවා ද? නෑ. නො වටිනා වෙන කොට පුද්ගලයා ලිහිල් වෙන්නේ ඉබේම යි.

අද අපට පෙනෙන ලෝකයේ දේවල් මුතුමැණික් වගෙයි. මේ මම, මේ මගේ අම්මා, තාත්තා, දුව, පුතා, නැත්නම් මේ මගේ සුරතලා - මේ වගේ බොහෝම වටිනාකමින් පෙනෙන්නේ. ඒ හින්දා ආරක්‍ෂාව වැඩියි, මසුරුකම වැඩියි. රැකවරණය වැඩියි.

ඉතින් මේ ලෝකය විදුරු ගලක් වගේ දකින්න. මේ ලෝකය නො වටිනා දෙයක් හැටියට දකින තැනට මනස ගන්න. ගන්න කොට මේ චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ කරගන්නවා කියන එක අපහසු නැහැ. ඒ සඳහායි ඇත්තටම මේ බුදුදහම තියෙන්නේ. අනිත්‍යය දෙයක්, දුක් දෙයක්, අනාත්ම දෙයක්, අසුභ දෙයක් කියලා දකින්න. ඒ දකිනවා කියන තැනකට ආපු දවසට අපට මේ තියෙන වටිනාකම ඉබේම අඩු වෙයි. ඒ වටිනාකම අඩු වුණොත් මේ මසුරුකම, මේ ආරක්‍ෂාව, මේ එකට එක කිරීම, මේ පළිගැනීම ඉබේමයි අපේ මනසින් අතහැරෙන්නේ. නිවුණු, සිසිල් වුණු මනසක් හැදෙන්නේ ඉබේමයි.

ඒ නිසා අපි හැම දෙනාම උත්සාහවත් වෙන්නට ඕනේ බුද්ධසාසනය හම්බ වුණු මේ මොහොතේ දී, මේ අවස්ථාවේ දී කොහොම හරි මේ චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ කරගන්න. ඒ සඳහා හැකියාව තියෙන්නේ කාටවත් නෙවෙයි, අපට අපට මයි. කෙනාකෙනාට මයි. ඒ සඳහා මේ වගේ දහම් පරියායක් තියෙනවා, මේ වගේ ක්‍රමයක් තියෙනවා කියන කාරණාවත් මතක් කරනවා. මේ ක්‍රමය

ගවේශණය කරලා මේ තුළින් චතුරායඝී සත්‍යය අවබෝධ කරගෙන මේ ජීවිතයේ දී ම, මේ පින්වතුන්ගේ නිවීම, මිදීම හදගන්න හැමදෙනාටම මේ දේශනාව ශක්තියක්, ධෛර්යයක් වේවා කියලා ආශීර්වාද කරනවා!!

*ආකාසට්ඨාව භූමිමට්ඨා දෙවා නාගා මහිද්ධිකා පුඤ්ඤං නං අනුමොදිතා
චිරං රක්ඛන්තු බුද්ධ සාසනං.*

*ආකාසට්ඨාව භූමිමට්ඨා දෙවා නාගා මහිද්ධිකා පුඤ්ඤං නං අනුමොදිතා
චිරං රක්ඛන්තු බුද්ධ සාවකං*

*ආකාසට්ඨාව භූමිමට්ඨා දෙවා නාගා මහිද්ධිකා පුඤ්ඤං නං අනුමොදිතා
බොධයන්තු සිවං පදං.*

2015-03- 28වැනි දින ඩස්ට්‍රෙෆ්ට්ට් පැවැත් වුණු ප්‍රශ්න / පිළිතුරු වැඩසටහන

ප්‍රශ්නය: දර්ශනය තුළ දී එකම විනයක් දකිනවා යන්නෙහි අදහස දකින රූප, ධාතු සමූහයකින් සෑදුණු දෙයක් පමණක් නිසා ද, තැන්තම් සිතේ හටගන්නා සංඥා සංඛාර ගැන අවබෝධයෙන් වැඩෙන නිසා ද?

පිළිතුර: ඇත්තට ම රූප ධාතු සමූහයක් නැහැ. එකම රූපයයි තියෙන්නේ මෙහෙම බලන කොට. අපි කියමු ඇහැට රූපයක් පෙනෙන කොට, පෙනෙන දෙයට යටින් තියෙන්නේ පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ කියන සතර මහා ධාතුව යි. සතර මහා ධාතුව තියෙන තැනක යි, රූප කලාප කලාප වශයෙන් තියෙන්නේ. එහෙම තියෙන තැනක යි, ඔක්කෝම එකට අල්ලලා එකම එකම එක විනයක් විතරක් හදලා දීලා තියෙන්නේ.

අපට මෙහෙම බැලුවාම එකම එක දර්ශනයක් පෙනෙනවා. මේ දර්ශනයේ ආලෝකය එකක් ගැහුවොත් එකම ආලෝකය එකක් වෙන්නේ කොහොම ද? ඒ වගේ එකම ආලෝකය එකක් විතරයි මේ පෙනෙන එකේ තියෙන්නේ.

ඒකට මේ සංඥා සංඛාරයන්ගේ අවබෝධයෙන් බලන්න අපට බැහැ. වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ටික වැයවෙලා තමයි, අපට මේ රූපයක් පෙන්වන්නේ. ඇත්තටම රූපයක් පෙන්වනවා කියන එකේ අදහස තියෙන්නේ, ස්පර්ශය නිසා යි අපට රූප සංඥාවක් මැවෙන්නේ. නමුත් ඒක අද අපට රූප සංඥාවක් කියන කාරණාව අයිති නැහැ. ඒකට හේතුව කාමභූමිය කියලා කියන්නේ රූපයට යි සිත යොමු වෙන්නේ. ඒ නිසා. ඇහැ ගැටෙන්නේ රූපයේ, රූපය ගැටෙන්නේ ඇහේ. ඒ ස්පර්ශය නිසා හටගන්න සිතේ රූපය නිසාම, රූපයේ විදියටම සංඥාවක් පහළවෙනවා. එතකොට රූපයයි, රූප සංඥාවයි එකම විදිය යි. එතකොට නාමධර්ම අද අපට හම්බවෙන්නේ නැහැ. අද අපට හම්බවෙන්නේ රූපයක් විතරයි. ඒකේ දී රූප කලාප නැහැ. මේ පෙනෙන විනය තුළ රූප කලාප බලන්න පුළුවන්කමක් නැහැ.

ගිය සැරේ මම ඇහැට පෙනෙන රූපයේ ඇත්ත පෙන්නුවා, වතුරකට වැටෙන ඡායාවකට උපමා කරලා: වතුරකට ඡායාවක් වැටිලා තිබුණොත්, වතුරේ තියෙන ඡායාව දිහා හොඳට බලන්න. ළඟ පාත තියෙන ගහක හෝ ගොඩනැගිල්ලක ඡායාවක් වතුරේ වැටිලා තිබුණොත්, වතුරේ නම් රූපකලාප බලන්න පුළුවන් වෙයි. ඒවා වෙන් කරන්න පුළුවන් වෙයි. ඒකේ ඇතුළේ රූපකලාප බිඳි බිඳි යනවා බලන්න පුළුවන් වෙයි.

නමුත් වතුරේ පතිත වෙලා පවතින ඡායාවෙන් රූපකලාප තියෙනවා ද? ඡායාවේ රූපකලාප බලන්න පුළුවන් ද? ඡායාව ඇතුළත? දැන් ඡායාවේ අනිත්‍යය බලනවා නම් අපට කොහොමද අනිත්‍යය බලන්න වෙන්නේ? ඡායාව ඇතුළේ පුළුවන් ද වෙනස්වීමක් බලන්න. විපරිණාමයක් බලන්න පුළුවන් ද? වතුර නම් කිව්ව හැකි ඔක්සිජන් සහ හයිඩ්‍රජන් එකතුවෙලා නේ හැදිලා තියෙන්නේ කියලා. ඒවා වෙන් වෙන කොට වතුර නැතිවෙනවා නේ කියලා හරි බලන්න පුළුවන්. දැන් ඡායාවේ බිඳි බිඳි යනවා වත් බලන්න පුළුවන් ද? බැහැ. ඡායාවේ අනිත්‍යය බලන්න තියෙන්නේ ඡායාව වැටුණු හේතුව - ගහ හෝ ගොඩනැගිල්ල හෝ නිසා ඡායාව වැටෙනවා, ඒ හේතුව නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියලා විතරයි බලන්න පුළුවන්. එතකොට හැමවෙලේ ම අනිත්‍යය බලන්නේ ඒ පෙනෙන දෙය ඇති වුණු හේතු ටික බැලීමෙනුයි අනිත්‍යය බලන්න වෙන්නේ. එතකොට පෙනෙන දෙය අල්ලන්න කියලා අපි අත දැමීමොත් අත ජලයේ හැපෙනවා මිසක පෙනෙන දෙය අහුවෙන්නේ නැහැ.

ඒ වගේ මේ විත්‍රය කියන්නෙන් මහාභූත මත පතිත වුණු පෙනීම් මාත්‍රයක් විතරයි.

මේ පෙනෙන දෙයෙහි අනිත්‍යය බලන්න කවදවත් බැහැ. රූපකලාප බිඳිබිඳි යනවා කියලා හෝ වෙනස්වෙනවා කියලා හෝ, කෙළවරට එතකොට එහෙම බලන්න බැහැ.

★ වතුරේ පතිත වෙලා තියෙන ඡායාවෙන් නම් අපිට තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ, වතුරේ රූපකලාප බැලුවා කියලා අපේ තණ්හාව නැතිවෙන්නේ නැහැ.

★ වතුරේ වැටිලා තියෙන ඡායාවට නම් අපිට තණ්හාව තියෙන්නේ, ඒ තණ්හාව නැතිවෙන්නේ ඡායාවේ අනිත්‍යය දැක්කොත් ම මිසක, වතුරේ රූපකලාප බැලුවා කියලා ඡායාව නැතිවෙන්නේ නැහැ.

★ මේ පෙනෙන දෙයට නම් අපට තණ්හාව ඇතිවෙන්නේ, රූප තණ්හාව නම්, මහා භූතයන්ගේ රූපකලාප වල විපරිණාමය බැලුවා කියලා අපට තණ්හාව නැතිවෙන්නේ නැහැ.

තණ්හාව නැතිවෙන්නේ නැහැ කියලා කිව්වේ රළු මට්ටමේ දී තණ්හාවේ අඩු බවක් තියෙනවා, නමුත් අවිද්‍යා අනුසය එහෙම ම ඉතුරුයි.

ඉතින් කෙළවරට එන කොට අපිට හොඳට ම පැහැදිලි වෙන්නට ඕනේ, මේ පෙනෙන දෙය ඇහැට පෙනෙනවා මිසක කිසිම ප්‍රතිචාරයක් දක්වන්න පුළුවන්කමක් නැති මට්ටමට එන තුරුම මේ රූපය පිළිබඳ පැහැදිලි වෙන්න ඕනේ. පෙනෙන දෙය අල්ලන්න කියලා අත දම්මොත් අත හැපෙන්නේ පයවි ධාතු වේ. හැපෙන කොට ම අපේ සිහිය නුවණ මේ ස්පර්ශයට එන්න ඕනේ. එතකොට කයත් පොට්ඨබ්බයත් නිසා මේ ස්පර්ශය මිසක පෙනෙන දෙය නිසා නෙවෙයි. අපි ස්පර්ශ කරන දෙය කවදවත් පෙනිලා නැහැ. පෙනෙන දෙය ස්පර්ශ කරලා නැහැ.

දැන් මේ හැමෝම හිතාගෙන ඉන්නේ මේ පෙනෙන ශාලාව ඇතුළේ ඉන්නේ කියලා නේ? මේ පින්වතුන් දන්නවා ද අපට පෙනෙන දෙය තුළ අපි ඉඳලා නැහැ, අපි ඉන්න තැන පෙනෙන්නේ නැහැ කියලා දන්නේ නැහැ නේ? රහතන් වහන්සේලා ස්පර්ශ ආයතන හයෙන් ම මිදිලා, නැතිනම් ඉඳගෙන, හිටගෙන, ඇවිදින, නිදගන්න හතර ඉරියව්වෙන් ම මිදිලා ඉන්නවා කියන්නේ ඒ නිසයි. ඉතින් ඇත්තටම අපට පෙනෙන දෙය නිසා සිත, උෂ්ණ වගේ දේවල් වලින් අපි ආවරණය වෙලාත් නැහැ. පෙනෙන දෙයකින් ඉන්න තැනට, ඉන්න දෙයට කිසිම සම්බන්ධයකුත් නැහැ. අපි ඉන්න තැන කවදවත් පෙනෙන්නෙත් නැහැ. දැන් උපතින් ම අක්‍රම කෙතෙක් හිටියොත්, එයාට අපට පෙනෙන රූප සටහන් පෙනෙයි ද? පෙනෙන්නේ නැහැ. නමුත් එළියට වඩා සීතල නො වෙන බව, නැත්නම් රස්නෙ නො දෙන බව

වගේ කයට දූනෙන දේවල් ටික දූනෙයි. ඒ මොකද - සතර මහා ධාතුවෙන් අවකාශය ආවරණය වෙලා තියෙන නිසා. මේ කයට දූනෙන හැඟීමේ වෙනස් කම දූනෙන්නේ මහා භූත ටික නිසා මිසක පෙනෙන දෙය නිසා නෙවෙයි.

අපි හුඟක් දුරට අද දවසේ මහන්සි වෙන්නේ පෙනෙන දෙය නිසායි. දැන් ගෙයක් වුණත්, සේනාසනයක් වුණත් පරිහරණය කරන්න කියන්නේ බුදුරජාණන්වහන්සේ පමණ දූනගෙන. සීත නැසීම පිණිස, උෂ්ණ නැසීම පිණිස, මැසීමදුරු අවිසුළු ආදී ස්පර්ශය නො වීම පිණිස කියලා. එතකොට ඒකේ ලස්සණ, හැඩතල ඒවා අවශ්‍ය නැහැ. අපට ශීත උෂ්ණ නැතිවීම පිණිස අවශ්‍ය දෙයක් දන්න ගියොත් පොඩි ගණන යි යන්නේ. දැන් අපි කරන්නේ බලන්න ලස්සණට නේ දන්නේ. කැටයම් කරලා, කැටයම් කපලා, ලියවැලක් එහෙම දලා. එහෙම දම්මා කියලා චිත්‍රය විතරයි, ඒකෙන් චූට්ටක්වත් තමන්ට රැකවරණයක් ලැබිලා නැහැ. දෙයක් කියන එකෙන් අවශ්‍ය කාරණාව වෙලා තියෙනවා, ඔය කැටයම තිබුණත් නැතත්. එතකොට ගෙයකට දෙයක් දැනවා කියන එකෙන් කෙරෙන්න ඕනේ කාරණාව වෙලා තියෙනවා ඒකට චිත්‍රයක් ඇත්දත් නැතත්.

මෙතනදී මම මතක් කළේ මේ දර්ශනාත්මක පැත්තට එන කොට අපි හිතනවාට වඩා හුඟක් වෙනස් යථාර්ථය. එතකොට ඇස් ඉදිරිපිටට හම්බවෙන්නේ එකම චිත්‍රයක් විතරයි. සංඥාවක් විතරයි තියෙන්නේ, රූප සංඥාවක් කියලා. ඒක වෙන් කරන්න බැහැ එකටම තියෙන්නේ. ඒක තුළ නැවත වෙන් කරන්න අවශ්‍ය නැහැ. අපට අවශ්‍ය මේ ස්පර්ශය නිසා ම මේ රූපය කියන එක පෙනෙනවා, ස්පර්ශය නැතිවෙන කොට නැතිවෙනවා කියන මට්ටමේ අවබෝධයක් දකින මට්ටමට හම්බවුණහම ඇති. ඒ කියන්නේ, අපට අවශ්‍යයි දකින්න පෙර මේ වස්තු, මේ දර්ශනය තිබුණා නෙවෙයි, දකින වෙලාවේදීත් මේක උපද්දවා ගෙන හදගෙනයි බලන්නේ, පැත්තකට ගියහම ඉතුරු නැතුව නැතිවෙනවා කියලා.

මම කියන්නේ අර කණ්ණාඩියට වැටෙන උපමාව වගේ. දැන් බලන්න විදුරුව නම් ඡායාවක් පතිත වෙන්න පුළුවන් හේතු එතන තිබුණා. හැම තැනකම ඡායාවක් වැටෙන්න නැත්නම් තිබුණා නේ? ඒ

වගේ ඇහැ ඉදිරිපිටට හම්බවෙන කොට මහා භූත ටිකේ මෙහෙම රූපයක් පහළ කරලා දෙන්න පුළුවන් හේතුව තියෙනවා මෙනෙ. ඒකයි ඇහැ විතරක් තිබුණාට හරි යන්නේ නැහැ. පය්වි, ආපො, තෙජො, වායො, වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා කියන එකේ දී මහාභූතයන්ගේ තියෙන වර්ණ සංසටක ටික උදුරලා අරගෙන තමයි ඇහෙන් මෙහෙම රූපයක් හදලා අපට පෙන්වන්නේ. එතකොට හදලා පෙන්වන්නේ මෙහෙම රූපයක්. ඕකට කියනවා ආරම්භණ සණය කියලා. හැබැයි ඒ අරමුණු වේගයෙන් අපි පෙනෙන, ඇහෙන දේවල් වලට එකට බදින එක.

කණ්ණාඩියක තියෙන ඡායාවක් දිහා බලන්න: ඒකේ කොටස් කොටස් වශයෙන් රූප කලාප වෙන් වෙන් වශයෙන් හම්බවෙන්නේ නැහැ. වෙන් වෙන් වශයෙන් අපට රූප හුගක් හම්බවෙනවා අවිද්‍යාවට. නමුත් කෙළවරට ගියහම එකම සටහනක් විතරයි. කණ්ණාඩියක් ඉස්සරහට යන්න ඉස්සෙල්ලා තිබ්බා නෙවෙයි, කණ්ණාඩියෙන් අහකට ගියොත් තියෙනවා නෙවෙයි, හම්බවෙන වෙලාවේදීත් උපද්දවාගෙනයි පරිහරණය කරන්නේ. තියෙන එකක් පරිහරණය කරන්නේ නැහැ.

ඒ වගේ අපටත් යම් දවසක ලෝකෝත්තර දර්ශනය කියලා කියන්නේ *යං කිඤ්චි සමුදයධම්මං සබ්බං තං නිරොධධම්මං* - යමක් හේතුප්‍රත්‍යයෙන් හටගත්තා නම් සියල්ල, දකින අහන හැම දෙයක් ම, නිරුද්ධවෙනවා කියන තැන යි. එතකොට දකින දෙයෙහි නුවණ ඕනේ, අපට දකින්න පෙර තිබ්බත් නෙවෙයි, දැක්කායින් පසුව තියෙනවාත් නෙවෙයි, අවස්ථාවට උපදවාගෙනයි පරිහරණය කරන්නේ කියන නුවණ තියෙන්න ඕනේ. එතැනට එතතුරුම අපේ මනස ගන්න ඕනේ.

ඇත්තටම දකින දෙය ඉතුරු නැතුවම
නැතිවෙනවා. අපේ ආයතන කුසල නැතිකම යි
තියෙන්නේ. ආයතනයන්ගේ දක්ෂ නැතිකම යි.

අපට වෙලා තියෙන්නේ, යමක් දකින කොට ඇහැ අහකට ගන්නවාත් එක්කම පෙනෙන දෙයත් ඉතුරු නැතුව ම නිරුද්ධ වෙනවා. ඒ පෙනෙන රූප නිමිත්ත එහෙම ම අල්ලාගෙන උපදින මනෝ

විඤ්ඤාණයට ආපනු අපි රැවටෙනවා, දෑකපු එකයි කියලා. අපේ හිත සමාධි කරලා තිබ්බා නම් අපි මනසට රැවටෙන්නේ නැහැ, දෑකපු එක කියලා. අපට කවදවත් අපේ පිටිපස්ස පැත්ත පෙනෙන්නේ නැහැ. පිටිපස්ස පැත්ත කවදවත් දෑකලාත් නැහැ. අපට ඉදිරිපිට විතරයි පෙනෙන්නේ. පහුවෙන පහුවෙන හැම එකක් ම මැකිලා මැකිලා යනවා. නිරුද්ධවෙලා ම යනවා. නමුත් මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් අඩුව පුරවන හින්දා අපිට පෙනෙන්නේ නැහැ. අද අපට පෙනෙන පෙනෙන දෙය මැකිලා යනවා කියලා දැක්කොත් අපි බයවෙයි.

මම දවසක් කථාවක් කිව්වේ: එක්තරා රජකෙනෙකුයි, පුරෝහිත බමුණයි, ඇමතිවරුයි කාන්තාරයේ ගමනක් යනවා. යන කොට ඉස්සරහින් හරි ලස්සණ ගස්කොළන් වලින් හෙවණ වුණු ලස්සණ පාරක් තියෙනවා. පුරෝහිත බමුණා අහනවා රජතුමාගෙන්, 'රජතුමනි, ඉස්සරහ පාරවල් දෙකක් තියෙනවා. එකක් තියෙනවා ගස්කොළන් වලින් ආවරණය වුණු බොහෝම දකුම්කළු ප්‍රියමනාප පාරකුත් තියෙනවා, කර්කශ පාරකුත් තියෙනවා. මේ දෙකෙන් අපි කුමන එකෙන් ද යන්නේ' කියලා. 'ඔය ගස්කොළන් තියෙන ප්‍රියමනාප පාරට හරවන්න. ඒකේ යමු' කියලා රජුටුරුවෝ කියනවා.

දැන් ඒකේ යනවා. රජතුමාගේ කට්ටිය ඉස්සරහ බලාගෙන යන්නේ. පිටුපසින් ඉන්න කට්ටියට ඉදිරියෙන් පාර පෙනෙනවා, පහුවෙන පහුවෙන ටික පාර නැහැ. පාර, ගොඩනැගිලි මොකුත් නැහැ. ඉස්සරහින් ගස්කොළන්, පාරවල් පෙනෙනවා. පහු වෙන පහුවෙන ටික නැහැ. ඊට පස්සේ ඔක්කෝමලා බය වෙනවා, අපි මේ නපුරු රාක්ෂයෙකුගේ මායාවකට අහුවෙලා කියලා.

මෙහෙම ගිහිල්ලා ගිහිල්ලා එක්තරා විමානයකට තමයි වැටෙන්නේ. ඒ විමානයට අධිගෘහිත විමන් දේවතාවා තමයි මේ පාර මවලා තියෙන්නේ, මේ ගොල්ලන්ව එතෙන්නට ගන්න. ඊට පස්සේ ඒ දේවතාවා බොහෝ ම කාරණා කියනවා. මනුෂ්‍ය ලෝකයේ ඉන්න කොට ජීවත් වුණු හැටි, එයා තව ටික දවසයි මේ විමානේ ඉන්නේ, එතනින් චුතවෙලා ඊටපස්සේ අපායේ යන හැටි, ඒකට කරුණු, මනුෂ්‍ය ලෝකයට ගිහිල්ලා අකුසල් කරන්න එපා, කුසල ධර්ම කරන්න කියලා මනුෂ්‍යයන්ට කියන්න, දන් දෙන්න කියලා බොහෝම කාරණා කියනවා.

මට මතක අංකුර රජ්ජුරුවෝ වගේ. ඊට පස්සේ තමයි අංකුර රජ්ජුරුවෝ අවුරුදු විසිදහස් කල් දන්සැල් කරලා, අවුරුදු විසිදහස් දන් දෙනවා, ඒක අහලා ඇවිල්ලා.

දැන් මම මතක් කළේ ඇත්තටම ලෝකය අපට මැව්ලා තියෙන්නේ. මේ පින්වතුන් පාරේ යද්දීත් ඔය සිද්ධියමයි වෙන්නේ. ඉදිරියෙන් ඉදිරියෙන් අපට පාර මැවෙනවා, හම්බවෙනවා. පහුවෙන පහුවෙන ටික මැකිලා යනවා. නිරුද්ධ වෙනවා. නමුත් පහුවෙන පහුවෙන ටික මනෝ විඤ්ඤාණයෙන් අපට පුරවලා දෙනවා, තියෙනවා කියලා. අපට ඒක නැතිවුණු බව පෙනෙන්නේ නැති හින්දා බය නැතුව ඉන්නවා. එතකොට බැරිවෙලා මේ පින්වතුන් - (විදර්ශනාව ඕනේ නැහැ, ඕනෑම සමාජයකට මේ මට්ටම ප්‍රකටයි.) - හොඳ චිත්ත සමාධියක් ඇති කරගෙන යන්න. ගියොත් මේ පින්වතුන්ට ඉස්සරහ විතරයි පෙනෙන්නේ, පිටුපස ගැන නිමිති බැලුවාට පෙනෙන්නේ නැහැ. නිමිති නැහැ. ආපහු හැරුණොත් පෙනෙනවා. එතකොට හැම වෙලාවේම ඉස්සරහ විතරයි පෙනෙන්නේ.

දැන් මේ පෙනෙන්නේ පින්වතුන්ගේ ඉස්සරහ පැත්ත. පිටුපස පෙනෙන්නේ නැහැ. මේ පින්වතුන් ආපහු අතින් පැත්ත හැරුණොත්, ඒ පිටුපස පැත්ත නෙවෙයි. ඒ දැන් ආයෙත් ඉස්සරහ පැත්ත පෙනෙන්නේ මේ පින්වතුන්ට. දැන් තමන් ඒ පැත්තට හැරුණහම දැන් තමන්ගේ ඉස්සර පැත්ත කොයි පැත්ත ද? ඒ පැත්ත. එතකොට මේ පැත්තේ ඉන්න කොට දැන් පිටුපස පැත්තේ කට්ටියක් ඉන්නවා, මෙහෙම දේවල් තියෙනවා කියන ටික මනෝමයෙන් පුරවලා තියෙන්නේ. අනිත් පැත්ත හැරෙන කොට මේ පැත්තේ දකුණු රූප ඡායාව, සංඥාව නිරුද්ධ වෙලා, නමුත් ඒක මනෝමයෙන් පුරවලා මම පිටිපස්සේ මෙහෙම මෙහෙම දේවල් තියාගෙනයි ඉන්නේ කියන එක කියන්නේ. ඒ වගේ මේ දෙපැත්ත කියන එකක් හිටින්නේ නැහැ මේ ලෝකෝත්තර දර්ශනයකට එන කොට. ඒකේදී එකම රූප නිමිත්තක් විතරයි. එහෙම වෙන්නේ මොකද උපාදය රූපයක් පරිහරණය කරන නිසා.

ප්‍රශ්නය: *අන්තර්ගතයක් විඤ්ඤාණය උපදින හැටි පැහැදිලි කරලා දෙන්න.*

පිළිතුර: ස්පර්ශ ආයතනය කියලා කියන කොට, ස්පර්ශ ආයතනය කියන නමින් නම් කළොත් අමුතුවෙන් විඤ්ඤාණයකගේ ඉපදීමක් පෙන්වන්න බැහැ.

- ආයතන විතරක් කිව්වොත් ඇහැ පෙන්වන්න පුළුවන්, රූපය පෙන්වන්න පුළුවන්.
- ස්පර්ශ ආයතනය කියන කොට ඇහැත්, රූපයත් දෙන්නා ගැටීම නිසා වඤ්ඤාණය ඉපදිලා ස්පර්ශය ඇති වුණු ආයතනයයි තියෙන්නේ. ඒකටයි ස්පර්ශ ආයතනය කියලා කියන්නේ.

එහෙම නැතිනම් ඇහැටයි, රූපයටයි කියනවා ස්පර්ශය ඇතිකරන්න පුළුවන් හින්දා ආයතනයක්. ස්පර්ශය කියන කාරණාව යම් වෙලාවක දී හැදෙන්නේ ම ඇහැත්, රූපයත් දෙන්නා තියෙන තැනක ඇතිවෙන සිතේ යි. හැම වෙලාවේ ම ඇහැ සවිඤ්ඤාණකයි. විඤ්ඤාණය සහිතයි. විඤ්ඤාණය සහිත ඇහැට තමයි රූප ගැටෙන්නේ. එතකොට ඒ ඇහැ ඇසුරු කරගෙන ඉන්න හිතට ඒ ස්පර්ශ වෙන කම දූනෙනවා. ඒකට තමයි එස්සය කියලා කියන්නේ. ඒක සිතේ ඇතිවෙන ගතියක්.

දැන් අපි මේ මේසයට අත තියාගෙන හිටියොත් කවුරුහරි කෙනෙක් මේසයට තට්ටු කළොත් ඒකේ දෙදරන ගතිය අපිට දූනෙනවා නේ. ඒ වගේ හිත යොමු කරලා තියෙන්නේ වඤ්ඤාණයට. හිත ඇසුරු වෙන්නේ වඤ්ඤාණයේ. *නිණ්ණං සංසති ඵසෙසා* කියන්නේ ඒ ඇහැට රූපයක් ගැටෙන කොට ගැටෙන බව ඒ හිතේ තියෙන වේදනා, සංඥා කියන ධර්මය උපදිනවා ඒ ගැටෙන ගතියට අනුව. ඒ ධර්මයා වික සිතෙන් දූනගන්නවා, ඒක තමයි වඤ්ඤාණය කියලා කියන්නේ. ස්පර්ශ ආයතයක් කියන කොට ඇහැත්, රූපයත් තියෙන තැනක ඒ දෙන්නා ගැටීම නිසා සිත ඊට අනුගතව උපදිනවා. එතකොට ස්පර්ශය. ස්පර්ශය වෙන්න කාරණා තුනක් අවශ්‍යයමයි.

ප්‍රශ්නය: *ඤ්ඤාණය ආයතන වන ඤාණය කාරණා තුනක් අවශ්‍යයමයි.*

පිළිතුර: දැන් ස්පර්ශ ආයතය පහ ශූන්‍ය වුණේ කොහොම ද? අපි දැක්කා ඇහැ, කණ, නාසය, දිව, ශරීරය කියන මේ විකට ගැටිලා

හම්බවෙන රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, පොට්ටබ්බ කියන අරමුණු හම්බවෙද්දී අපේ මනස ඒ බාහිර රූපායතනය, ශබ්දායතනයට අනුගත නො කොට තබාගන්න එක තමයි අර ධර්මයන්ගේ ශූන්‍යතාවය අපේ මනස තුළ ලැබෙන්න හේතුව. මනසින් කරන්න තියෙන දේ මොකක් ද? ධම්මායතනයට අනුගත නොවී ඉන්න එක යි. ඒ කියන්නේ සිතින් සිතුවිල්ලක් සිහි කළොත් ඒක දැනගන්න පුළුවන්. දැනගන්නට ප්‍රශ්නයක් නැහැ, ඒක ධම්මායතනයට තියන්න එපා. ධම්මායතනයට තිබ්බොත් තේරෙන එක තමයි මේ පින්වතුන්ට හැමදම වෙන්නේ. ඔතන තමයි ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ. එක තැනකින් මේ ආයතන පහ අශූන්‍ය වෙලා තියෙන්නේත් මනායතනය අශූන්‍ය වෙලා තියෙන්නේත් එක කාරණාවෙන්. ආයතන හයම ශූන්‍යතාවයට පත් වෙන්නේත් එක කාරණාවෙන්.

මොකද, මනසින් ධර්මාරම්මණයක් උපද්දලා ඒක දැන ගන්න කොට මේ පින්වතුන් බැහැර තියෙන ගෙදර කියලා හිතුවාට ඒ මනසේ තියෙන ධම්මායතනය අනුවයි ගිහිල්ලා තියෙන්නේ. ධම්මායතනය ඇත්ත වෙලා. මනසින් ම උපන්න ධර්මාරම්මණයයි දකින්නේ කියන කාරණාව මනෝමයෙන් සිහි කරන කොට, මනසින් උපන්න ධර්මාරම්මණයයි දැනගන්නේ කියන කාරණාව වෙන කොට, මනසත් ශූන්‍ය වෙලා. ඒ ධර්මාරම්මණ ඇත්ත නෙවෙයි වෙලා. ස්පර්ශ ආයතන හය ම එකවරමයි ශූන්‍යතාවයකට පත් වෙන්නේ.

දූන් ඇහැට පෙනෙන කොට, සිතේ ඇතිවෙන ගතිය රූපයට යොමු කරන කොට, රූපය කෙනෙක්, දෙයක් හැටියට පෙනෙනවා නේ. ඒ වගේ මනසින් උපන්න ධර්මාරම්මණයන් දැනගන්න කොට, ඒ දැනගැනිල්ල ධර්මාරම්මණයට මෙනෙහි කළොත් මේ පින්වතුන්ට දරුවා මතක් වුණා, ගෙදර මතක් වුණා කියලා හම්බවෙයි.

විභූත ආරම්මණ, අවිභූත ආරම්මණ කියලා දෙකක් තියෙනවා මනෝ විඤ්ඤාණයේ.

★ අවිභූත ආරම්මණ දූන් මේ පෙනෙන මට්ටම යි. ආරම්මණයෙන් මිදිලා නැතුව, ආරම්මණය තුළ දී ම මනෝ විඤ්ඤාණය ආරම්මණයට, මේ රූපාරම්මණයට, පතිත වෙලා තියෙන්නේ.

★ විභූත ආරම්භ කියලා කියන්නේ හටගෙන නිරුද්ධ වුණු අරමුණක් අල්ලගෙන මනස උපදින කොට යි.

එතකොට මනසින් 'දරුවා' කියලා සිහි කළා. සිහි කරපු දෙය දෑනගත්තා. නමුත් 'මනසින් සිහි කරපු ධර්මාරම්භණයන් දෑන ගත්තේය' කියන කාරණාව වෙන කොට, ධර්මායතනය අනුව යන්නේ නැහැ අපි. ඇත්ත වෙන්නේ නැහැ. ඒකෙන් ම මනස ශුන්‍ය වෙනවා.

නමුත් මනසේ අශුන්‍යතාවය හැඳෙන්නේ මොකද? මනසින් ධර්මාරම්භණයන් සිහි කරගන්න කොට, 'මනසින් ධර්මාරම්භණයන් සිහි කරගත්තා' කියන කාරණාව දන්නේ නැතුව, 'දරුවා මතක් වුණා, ගෙදර මතක් වුණා' කියන කොට ඒ දෑනගත්ත එක ධර්මායතනය අනුව යොමු වෙලයි ඔය තියෙන්නේ. මනසින් ම හටගත්ත ධර්මාරම්භණයන්, 'දරුවා, ගෙදර' කියලා දෑන ගත්තා. නමුත් අප දෑනගන්න ඕනේ ඒ වෙලාවේ දී, මේ ධර්මාරම්භණය නිසයි මේ විදියේ දෑනගැනිල්ලක් කියන කාරණාව. එහෙම දෑනගත්තොත් ධර්මායතනය තුළ 'දරුවා මතක් වුණා, ගෙදර මතක් වුණා' කියන කාරණා හම්බවෙන්නේ නැහැ. මනෝපටිච්ච ධර්මය ව උපස්ථිති මනෝවිඤ්ඤාණං කියන ධර්මතාවය හම්බවෙනවා. එතකොට ම සත්ත්ව පුද්ගල ආත්මභාවයෙන්, දේවල් කාරණා වලින් ශුන්‍යයි මනස.

නමුත් අපට එහෙම හම්බවෙන්නේ නැත්නම්, ඒ කියන්නේ මේ පින්වතුන්ට ගෙදර මතක් කරන්න පුළුවන් නම්, දරුවා මතක් කරන්න පුළුවන් නම්, නොයෙක් නොයෙක් බඩුභාණ්ඩ මතක් කරන්න පුළුවන් නම්, අන්න මනසේ අශුන්‍යකරභාවය. මනසේ නිමිති සහගත බව. මනසේ ප්‍රතිධි ඇතිවෙලා තියෙන හැටි. ඒ විදියටමයි බලන්න තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය: ඇහැයි, හැපයයි, චක්ඛු විඤ්ඤාණයයි තියෙන තැනක ඒ ඤාණය නිසා වේදනා, සංඥා, චේතනා හටගන්නවා. එතකොට ඒ වේදනා, සංඥා, චේතනාවන් නිසා චක්ඛු විඤ්ඤාණයක් ඇතිවෙනවා. එතකොට විඤ්ඤාණය දෙකක් වුණේ කොහොමද?

පිළිතුර: එහෙම කොහේ හරි කියලා තියෙනවාද? මෙහෙමයි - ඇහැයි, රූපයයි, චක්ඛු විඤ්ඤාණයයි කියන කොට තුන්දෙනාගේ එකතුව

ස්පර්ශය යි. ස්පර්ශය නිසා හටගන්න වේදනා, සංඥා, සංඛාර ඒ සිතෙන් ම විඤ්ඤායාය යි. ඒ සිතෙන් ම දැනගන්නවා. ඒකට කියනවා අඤ්ඤාමඤ්ඤා ප්‍රත්‍යය කියලා. සිත නිසා ම ස්පර්ශ, වේදනා, සංඥා, චේතනා කියන ධර්මතා උපදිනවා. ඒ ධර්මතා නිසා ම සිත කියන එක පවතිනවා. ඒ කියන්නේ තව පැත්තකින් ගත්තොත් ස්පර්ශය නිසා මේ අරමුණ විදින්න, හඳුනන්න පුළුවන්. විදපු බව, හඳුනපු බව දන්නවා. දන්න බව විදිනවා, හඳුනනවා. එකින් එකට තියෙන්නේ බැඳිලා.

එතකොට එතන දී ආපහු විඤ්ඤාණයක් පෙන්නන්නේ නැහැ, ඒ පෙන්නනවා නම් අපි දැන යුතුයි ඒ වේදනා, සංඥා, සංඛාර එකම ස්පර්ශයක හටගත්ත දෙයක්, ඒ සිතෙන් ම අඤ්ඤාමඤ්ඤා ප්‍රත්‍යයයෙන් දැන යුතුයි. ඒ කියන්නේ ඇහැයි රූපයයි තියෙන තැන වක්කු විඤ්ඤාණය ඉපදිලා තුන්දෙනාගේ එකතුව ස්පර්ශය. ස්පර්ශවෙන කොට ඒ සිතේ ස්පර්ශය නිසා පහළවෙන වේදනා, සංඥා ඒ සිතෙන් ම දැනගන්නවා. එක පොකුරට තියෙන්නේ. ආපහු විදිනවා, හඳුනනවා, කල්පනා කරනවා, දැනගන්නවා කියලා ආයේ වෙනම සිතකින් ගන්න එපා. අපි ඕක දිහා හිත තියෙන ක්‍රමයේ වැරද්ද තියෙන්නේ. එතකොට සිත උපන්න නිසා වේදනා, සංඥා, චේතනා හටගන්නවා, ඒ වේදනා, සංඥා, චේතනා ඒ සිතෙන් ම දැනගන්නවා. එතකොට ස්පර්ශය නිසා වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ කියලා නම් කරන්න පුළුවන්. මේ සිත ස්පර්ශයටත් මුල් වෙනවා, මේ ධර්මතා දැනගන්නත් මුල් වෙනවා කියන කාරණා ටික හැම වෙලාවේම කාරණා දෙකක් ම වෙනවා.

- ඒ කියන්නේ සිත කියන එක සිතුවිලි ඇති කරන්නත් හේතු වෙනවා, සිත කියන එක අරමුණු දැනගන්නත් හේතු වෙනවා.
- ඒ හින්දා සිතට කියනවා පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මයක් ද වෙනවා, පටිච්ච සමුප්පන්න ධර්මයක් ද වෙනවා කියලා.
- ඒ කියන්නේ සිත නිසා එස්ස, වේදනා, සංඥා, සංඛාර කියන ධර්මයෝ උපදින නිසා සිතට පටිච්ච සමුප්පාද යි කියනවා. ප්‍රත්‍යයන් උපදවන ධර්මයක්.

- එස්ස, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ ධර්මයන් නිසා සිත කියන එක පවතින නිසා පටිච්ච සමුප්පන්න යි කියනවා. ප්‍රත්‍යය ද වෙනවා, ප්‍රත්‍යය සමුප්පන්න ද වෙනවා කියලා කියනවා.

සිතුවිලි වලටත් එහෙමයි. හිතක, හිත සිතුවිලි උපදවන්න මුල්වෙන පැත්තට එස්සය කියනවා. විඤ්ඤාණය එස්ස සම්ප්‍රයුක්තයි කියලා කියනවා. ඊට පස්සේ ඒ ධර්මයෝ නිසා දැනගන්න කොට හිතට පටිච්ච සමුප්පන්නයි කියලා කියනවා. ප්‍රත්‍යයෙන් හටගන්නා කියලා කියනවා. එකම සිත. ඒ නිසයි අපිට මෙච්චර යමක් පෙනුනා වගේ පෙනෙන්නේ, හොඳට. මොකද එකම සිතේ හටගන්න සිතුවිලි ටිකම දන්නවා, දන්න ටිකම හිතනවා කියන කම හින්දයි පෙනෙන්නේ. හැබැයි වක්‍ර විඤ්ඤාණ මට්ටමේදී අපි මොකුත් දන්නේ නැහැ. ඕක පරියායන් වලින්, ක්‍රම වලින් දත යුතුයි.

තව තියෙනවා *තිණණං සංසති එසෙසා, එසෙස පච්චයා වෙදනා, යං වෙදෙති තං සඤ්ජානාති, යං සඤ්ජානාති තං විතකෙකති, යං විතකෙකති තං පපඤ්ඤවති* කියන කොට එතන දත යුතුයි මේ ස්පර්ශය නිසා එතන විඤ්ඤාණය, වක්‍රව සම්පස්සය නිසා උපන්න වේදනා සංඥා. ඊළඟට ඒ සංඥාව අරඹයා හිතනවා, හිතන එක ප්‍රපඤ්ඤ වෙනවා කියන ටික මනෝවිඤ්ඤාණ මට්ටමින් දත යුතුයි.

ඒ කියන්නේ ඇහැත් රූපයත් දෙක ගැටීම නිසා ස්පර්ශය, ස්පර්ශය වුණු අරමුණ විඳිනවා, විඳින අරමුණ හඳුනනවා කියන තැනකින් ඉවරයි. එක පැත්තක්.

ඊට පස්සේ හඳුනන දෙයට කල්පනා කරනවා කියන කොට --එකම සිතේ දකින්න එපා දැන්-- කල්පනා කරන දේ ම ප්‍රපඤ්ඤ වෙනවා කියන කොට ඒක දකින්න ඕනේ මනෝවිඤ්ඤාණ මට්ටමින්. ඒකට හේතුවක් තියෙනවා.

වක්‍ර විඤ්ඤාණ මට්ටමේ සිතක විතක්ක, විචාරය යෙදෙන්නේ නැහැ. 'පෙනෙනවා' කියන සිතක 'හිතනවා' කියන ගතිය යෙදෙන්නේ නැහැ.

විතක්ක, විවාර කියන්නේ හිතලා අරමුණක හැසිරෙන කම වෙන්නේ හැම වෙලාවේ ම මනෝ විශ්ලේෂණ මට්ටමේ සිතකයි. වක්කු විශ්ලේෂණය කියන එකෙන් කරන්නේ, රූපයක් පෙන්වන්න වැයවෙලා රූපයක් පෙන්වනවා කියන ටික විතරයි.

පෙනෙනවාත් එක්කම මනෝ විශ්ලේෂණයෙන් පෙනෙන දෙය නැවත අරමුණු කරලා ඒ තුළ හැසිරෙන කමට තමයි අපි විතක්ක, විවාර කියලා කියන්නේ. නැත්නම් *නං චිතකෙකති* කියලා කියන්නේ. එය කල්පනා කරනවා කියලා කියන්නේ.

ඒ කල්පනා කිරීම ප්‍රඥාව වෙනවා කියන කොට ජවන් මට්ටම මනෝ විශ්ලේෂණයේ කර්ම. එතකොට මනෝ විශ්ලේෂණ මට්ටමින් දත යුතුයි.

ඒ වගේ තැනක දී තිබුණොත් වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විශ්ලේෂණ කියලා අපි එකට ගන්නේ නැහැ.

- ස්පර්ශය නිසා යං වෙදෙනි නං සඤ්ජානාති කියන තැනකින් එක ස්කන්ධ පඤ්චකයක්, ඒ කියන්නේ පෙනෙනවා, ඇහෙනවා කියන ටික.
- *නං චිතකෙකති* කියන කොට මනෝ විශ්ලේෂණ මට්ටමේ වෙන සිතක්.
- *නං පපඤ්ඤවති* කියන කොට මනෝ විශ්ලේෂණ මට්ටමේ තව සිතක්.
 - අපි කියමු චිත්ත විචියක් ගත්තොත් දූතට තියෙන තැනකින් *එසස පච්චයා වෙදනා යං වෙදෙනි නං සඤ්ජානාති* කියන කොට වක්කු විශ්ලේෂණ සම්පට්ච්ඡන කියන මට්ටමකින් දකින්න.
 - *යං සඤ්ජානාති නං චිතකෙකති* කියන කොට සන්තීරණ වොඤ්ඤා කියන මට්ටමකින් දකින්න.
 - *යං චිතකෙකති නං පපඤ්ඤවති* කියන කොට ජවන් සිත් වලින් දකින්න.

ඒ කියන්නේ අපිට පෙනිලා ප්‍රපඤ්ච, කෙලෙස් ඇතිවෙනවා කියන කොට වෙන සිද්ධිය ගැනයි මේ පෙන්වන්නේ. ඒක එකම සිතක දකපු සිතේ ම කෙලෙස් යෙදෙන්නේ නැහැ පෙනෙන මට්ටමේ දී.

ප්‍රශ්නය: ප්‍රතිසන්ධි සිත සහ මනෝකාය දෘතව්‍යවිකල්පයක් නිසෙනවාද, තැන්තම් මනෝකාය ව්‍යවහාරයක් ද?

පිළිතුර: ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පැමිණෙන කොට ඇත්තටම අපි මනෝකාය කියලා හඳුන්වන්නේ මේ නාමරූප දෙකේ අත්දැකීමටම යි. අපි කියමු මේ පින්වතුන්ව හිතෙන් පෙනෙනවා නේද? මනසින් උපන්න චිත්තජ රූපයක්. මනෝමය කයක්.

හිත දියුණු කෙරුවහම උච්චතාවෙන් ම ඒක සිහි කරලා ඒකෙන් වැඩ ගන්නත් පුළුවන්. ඒකට තමයි මනෝකාය කියලා කියන්නේ.

තමන්ගේ රූපය තමන්ට සිහි කරන්න පුළුවන් නේ. මනෝමය කයක් කියන්නේ මනෝමයෙන් හදගත්ත රූපයක්, මහාභූතයන්ගේ උදව්වකින් තොරව. මහාභූතයන්ගෙන් හටගත්ත රූපය නිසා.

කසින මණ්ඩලයක් වඩන කොට අපි කරන්නේ ඕක යි. කසින භාවනා කරන කොට කරන්නේ ඉස්සෙල්ලා පයවි වලින් මණ්ඩලයක් හදලා ඕක දිහා බලලා බලලා, 'පයවි, පයවි' කියලා හිතට ගන්න පුළුවන් මට්ටමට ගන්නවා. ඊට පස්සේ පයවි එක අතහැරලා, හිතේ තියෙන නිමිත්ත අරගෙන 'පයවි, පයවි' කියලා වඩනවා. ඒකමයි දැන් මේ පින්වතුන් වෙත විදියකින් කරලා තියෙන්නේ. මහාභූතයන්ගෙන් හැදුණු මේ කය දිහා පරිකර්ම කරලා, 'මම මම' කියලා බලලා දැන් මේකේ නිමිත්ත අරගෙන තියෙන්නේ 'මම' කියලා. ඊට පස්සේ මේ ශරීරය නැතුව වුණත් තමන්ට මේ කය කියන එක සිහි වෙනවා.

මේ වගේ හැඟීමකින් තමයි ප්‍රතිසන්ධියට සිත බැසගන්න කොට නිකන් ම සිත බැසගන්නවා කියන්නේ නැහැ. ඒ විඤ්ඤාණයේ චිත්තජ රූපයක් තියෙනවා. ඒ චිත්තජ රූපය හැබැයි ධම්මායතනය අනුව

ගිහිල්ලා තියෙන්නේ. සංඥාමය රූපයක් තියෙනවා. ඒ සිතෙන් උපදන ඒ රූපය තමයි අර රූප කලාපයකට බැසගන්නේ.

එතකොට වෙනම මනෝ කයක් කියලා අමුතුවෙන් එකක් ගන්න එපා. අද අපිට තමන්ව සිහි කරන්න පුළුවන් කම, ගතියම තමයි දියුණු කරලා ඒකෙන් වැඩගන්න මට්ටමට කරන්න පුළුවන් මනෝමයෙන්. එහෙම එකක් නැතුවා නෙවෙයි, ඒක බොරුවකුත් නෙවෙයි, එහෙම පුළුවන්. එහෙම එකක් තියෙනවා.

ඒක අපිට දැනුත් පෙනෙනවා. ඊට නිදගන්න කොට මේ පින්වතුන්ට තමන්වම පෙනෙනවා ඇති නේ, දැකලා ඇති නේ? මේ කය නම් තමන් කොහොමද තමන්ට තමන්ව පෙනෙන්නේ? මේ පින්වතුන් හිතාගෙන ඉන්න කෙස්, ලොම්, නිය, දත්, සම්, මස් වලින් හැදුණු මේ කයයි 'මම', මේ කය තමයි 'තමන්' කියලා. එතකොට තමන් ව කොහොමද හීනෙන් පෙනෙන්නේ? මේ කය දැන් ඇදේ නිදි, සමහර විට දුවනවා වෙන්න පුළුවන්, වැඩකරනවා වෙන්න පුළුවන්, ළමයෙකුට බණිනවා වෙන්න පුළුවන්, උයනකට යනවා වෙන්න පුළුවන්, මොනවා හරි දේවල් හීනෙන් දකින්න පුළුවන් නේ. කොහොමද ඒක දැක්කේ? මනෝමයෙන් හදගන්න විත්තප් රූපයක් හරහා යි. ඒ වගේ සිත දියුණු කළාම මනෝමයෙන් හදගෙනත් තමන්ට ඕනෑම රූපයක් මනෝමයෙන් උපද්දවා ගෙනත් පරිහරණය කරන්න පුළුවන්. ඕනෑම විදියක කයක් හදගන්නත් පුළුවන්. සෘධි කියලා කියන්නෙත් සිත දියුණු කරලා මනස එක එක ආකාරයේ විජ්ජාවකට හුරු කරන්න පුළුවන්. එක එක විදියේ රූප මවන්න පුළුවන්. අවකාශ ධාතුවේ රූප විසුරුවන්න පුළුවන්. අවකාශ ධාතුවේ රූප රාශි කරගන්න පුළුවන්. සිත දියුණු කරපු කෙනෙකුට මේ ශරීරය ම වුණත් ලොකු පොඩි කරගන්න පුළුවන්.

බුදුරජාණන්වහන්සේට පුළුවන් කියනවා අටපිරිකර සහිතව පාත්‍රය එල්ලාගෙන, දෙපොට සිවුරත් ඇඳගෙන, අබ ඇටයක් ඇතුලේ හතර ඉරියව්වම දක්වන්න. සක්මන් කරන්නත් පුළුවන්, ඉඳගන්නත් පුළුවන්, හිටගන්නත් පුළුවන්, සැතපෙන්නත් පුළුවන්. ඒ තරම් මේ ශරීරය පොඩි කරන්න පුළුවන්.

ඊට පස්සේ රාහු අසුරේන්ද්‍රයාගේ කථාවේ පෙන්වන්නේ, රාහු අසුරේන්ද්‍රයා තමයි උසමහත ආත්මභාවයන් ඇති සත්ත්වයන් අතරින් විශාල. යොදුන් අසුභාරදහක් උසයි. දෙළොස්දහක් යොදුන් උස බ්‍රහ්මලෝකයේ බ්‍රහ්මයා රාහුඅසුරේන්ද්‍රයාගේ දණහිස ළඟටවත් නැහැ. ඉතින් බුදුරජාණන්වහන්සේ දේශනා කරනවා, ‘මහණෙනි, උසමහතින් රාහුඅසුරේන්ද්‍රයා තරම් ආදිපත්‍යයට බලවත් කෙනෙක් තව නැහැ’.

ඉතින් රාහුඅසුරේන්ද්‍රයා ළඟට ගිහිල්ලා අතින් අසුරයෝ, ‘අපි භාග්‍යවතුන්වහන්සේගෙන් බණ ඇහුවා, හරි වටිනවා’ කිව්වහම, --මේ රාහුඅසුරේන්ද්‍රයාට හරි මානය-- ‘නුඹලාගේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කියලා කිව්වාට කොච්චර උස මහත ද’ කියලා අහනවා. ‘සාමාන්‍යය උසයි’ කිව්වහම, ‘මම ගියොත් මට පෙනෙන්නේ වත් නැතිවෙයි’ කියනවා. ‘එතකොට මම කොහොමද තර්ක කරන්නේ’ කියලා අහනවා. ‘එහෙනම් මම අද වෙන දේ ගෙන්නුවේ නුඹලාගේ භාග්‍යවතුන්වහන්සේ එක්ක තර්ක කරන්නේ උසමහතින්’ කියනවා.

දැන් රාහුඅසුරේන්ද්‍රයා එනවා. මනුෂ්‍යයෙක් පොඩියට පෙනෙන ඉරියව්ව ලු නිදගන්න එක. රාහුඅසුරේන්ද්‍රයා එන පැත්තට සිරිපතුල් තියලා තථාගතයන් වහන්සේ සැතපෙනවා. සැතපුනහම රාහුඅසුරේන්ද්‍රයා ඇවිල්ලා බලනවා භාග්‍යවතුන්වහන්සේගේ සිරිපතුලට උඩින් ඉස්සිලා බලාගන්න බැහැ රාහුඅසුරේන්ද්‍රයා හරි මිටියි, සිරිපතුල් දෙක විතරක් උසයි. මුහුණ බලන්න හදනවා හදනවා පෙනෙන්නේ නැහැ. පොඩි ළමයෙක් බලන්න හදනවා වගේ ඇඟිලි වලිනුත් ඉස්සි ඉස්සි බලනවා මුහුණ බලාගන්න සිරිපතුල් දෙකට වැහිලා. පැත්තට හැරිලා සිංහ සෙයියාවෙන් ඉන්න කොට. එතකොට සිරිපතුල් දෙක මෙහෙම තියෙනවා, සිරිපතුල් දෙක තමයි රාහුඅසුරේන්ද්‍රයා එන පැත්තේ තියෙන්නේ. සිරිපතුල් දෙකට වැහිලා තථාගතයන් වහන්සේගේ මුහුණ පෙනෙන්නේ නැහැ. ඉතින් රාහුඅසුරේන්ද්‍රයා ඇඟිලිවලිනුත් ඉස්සි ඉස්සි බලන්න හදනවා හදනවා. මුනට උසමදි. සිරිපතුල් දෙක විශාලයි එච්චරට. ඉතින් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරනවා මම සාරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක් පෙරුම් පිරුවේ කෙනෙකුට මාව මනින්න නෙවෙයි කියලා.

රූපකායෝ අවිනිශ්චයෝ ධම්මකායෝ කථාව කා'නි කියලා කියන්නේ තථාගතයන්වහන්සේගේ රූප කයත් අවිනිත්‍යයි හිතලා කෙළවර කරන්න බැහැ. ධම්මකාය ගැන කවර කථා ද කියනවා.

ඒකෙන් මම කිව්වේ සිත දියුණු කරපු කෙනෙකුට මේ රූපය ඕනෑ විදියට ලොකු කරන්න හෝ පොඩි කරන්න පුළුවන්. ඒ හැකියාව සිත දියුණු කරපු ඕනෑම කෙනෙකුට එනවා.

හැම වෙලාවේ ම මේ රූපය කර්මයෙන් හදගන්න පුළුවන්. සකස් කරගන්න පුළුවන්. මෙතන අවකාශ ධාතුවේ සම්පූර්ණ මේ රූපකලාප ටික විසුරුවලා වෙන තැනකින් රූපකලාප ටික රාශිකරගන්න පුළුවන්. එකකොට මෙතැනින් අතුරුදහන් වෙලා අතනින් මතු වුණා වගේ පෙනෙනවා. ඕනෑ විදියකට කරන්න පුළුවන්. ඕනේ නම් මේ ටික අරගෙන යන්නත් පුළුවන්. එව්වර මහන්සි වෙන්න ඕනේ නැහැ. මේ පින්වතුන් කරන්නේ මෙහෙත් වාහනයක් අරගෙන වෙන ප්‍රාන්තයකට ගිහිල්ලා වාහනය දලා ප්ලේන් එකෙන් එන්නේ නේ. මොකද දෙපැත්තට යන්න එන්න මහන්සි හින්දා. ඉතින් මේ කය අරගෙන එහෙමවත් මහන්සි වෙන්නේ නැහැ, මේ රූපය මෙතනින් ම අතහැරියා, තමනට ඕනේ තැනින් රූපය හදගන්නා. ඒ වගේ කරන්න පුළුවන්. ඕවා නෙවෙයි අපට අවශ්‍ය වෙන්නේ.

මම මේ කිව්වේ රූපය කියන ටික ගත්තහම අපිට ඕනේ ඕනේ විදියකට හදගන්න පුළුවන්.

ප්‍රශ්නය: ධර්මාචර්මණ කියන්නේ රූප සංඥාවක් ද? කර්මය යනු රූප සංඥාවක් දැකීම ද, තැත්තම් සම්පූර්ණයෙන් ව රූපය දැකීම ද?

පිළිතුර: ධර්මාරම්මණ කියන්නේ රූප සංඥාවක් විතරක් නෙවෙයි, ධර්මාරම්මණ කියන කොට වේදනා, සංඥා, සංඛාර කියන ගති ටික ඔක්කෝම තියෙනවා ධර්මාරම්මණය කියන තැන. වේදනා, සංඥා, සංඛාර කියන චෛතසික ඒ සංඛාර ස්කන්ධයෙන්, ගති රාශියක් යෙදෙන්න පුළුවන්. කුසල ධර්මාරම්මණයක සංස්කාර ස්කන්ධයේ ගති හතළිස් ගණනක් යෙදෙනවා. සද්ධාව, සතිය, විරිය, පස්සද්ධිය, මේ වගේ ගති රාශියක් මේ සංස්කාර ස්කන්ධයේ කියන එකේ යෙදෙනවා.

එතකොට ඒ වගේ ගති ටිකකුයි වේදනා, සංඥා, සංඛාර කියන කොට, ධම්මායතනය කියන කොට එක එක සිතට අනුව ඒක වෙනස් වෙනවා. ඒ වගේ රාශියක් ගති ටිකකටයි ධම්මායතනය කියලා කියන්නේ. එතකොට ඒ සංඥාව එක්ක තියෙන චේතනාවේ, සංස්කාර ස්කන්ධයේ තියෙනවා ඒ ධම්මායතනයට අනුව විස්තර ටික ඔක්කෝම.

අපි මොනවා හරි පින්තූරයක් හදලා ඒකට යටින් බෝඩ් එකක් ගහන්නේ පින්තූරයේ මේ අභවල් කාලයේ, අභවල් කෙනා කියලා හඳුනා ගන්න. ඒ වගේ ධම්මායතනය තුල තියෙන සංඥාවේ විස්තර ටික තියෙනවා ඒ එක්ක තියෙන සංඛාරයේ. මේ මොකක්ද, කවුද, කොහෙද, මොනවාද වටිනාකම්, ඔක්කෝම ටික තියෙනවා. ඒකයි මනසින් ධම්මාරම්මණ සිහි කරලා දැනගන්න කොට ඒ රූපයයි විස්තර ටිකයි ඔක්කෝම එක්ක දැනගන්නවා වගේ තියෙනවා.

ඊට පස්සේ කර්ම රැස්වෙනවා කියන්නේ මනසින් ධම්මාරම්මණයක් ගන්න එකවත්, නො ගන්න එකවත් නෙවෙයි. සම්පූර්ණ රූපයක් බලන එකවත් නො බලන එකවත් නෙවෙයි. කර්ම කියලා කියන්නේ ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දන්නා කම නිසා ඇති කරගන්නා වූ වැරදි අදහස් ටික, වැරදි දෘෂ්ටි ටික, නැත්නම් ඇත්ත ඇති හැටියේ නො දන්නා කම නිසා ඇති කරගන්නා වූ සිතීම, කිරීම, කීම් ටිකටයි. මේ පෙනෙන රූපය හෝ මනසින් දූනෙන ධර්මාරම්මණයේ ඇත්ත නො දන්නා කම නිසා අපි සිතීම, කීම්, කිරීම් කරනවා. ඒවාට යි කර්ම කියන්නේ.

සිතීන් නිමිත්තක් ඇති වුණහම, ධර්මාරම්මණයක් ඇති වුණහම ඒ ධර්මාරම්මණයක් කියලා 'ගෙදර, දරුවා' කියලා දැනගන්නවා. එතකොට කර්මය උපන්නා. කර්මය කියලා කිව්වේ වෙන මොකුත් නෙවෙයි, මනසින් ධර්මාරම්මණයක් උපද්දලා ඒක දැනගන්නා කියන එක නො දන්න කොට යි.

දරුවෙක් හම්බවෙන කොට, දරුවා බිහි වුණා කියන එක කර්මයක්. කර්මයක් වුණු පමණකිනුත් විපාක දෙන්නේ නැහැ. කර්ම පථයක් වෙන්න ඕනේ. ඊට පස්සේ දෑත් ඉතින් දරුවා කියන එක ඇත්ත වෙලා දරුවා ගැන නැවත නැවත හිතන්න හෝ දරුවා ගැන කියන්න හෝ

දරුවා ගැන යමක් කරන්න මේ පින්වතුන් හදන කොට කර්මපටයක් වෙලා.

ඔය විදියට තමයි අපි හිතාවෙන්නෙයි, අඩන්නෙයි, ඔක්කෝම මනෝමයෙන් නේ. දැන් මේ පින්වතුන් ගෙදර ඉන්න කොට අතීතයේ කරපු දේවල් ඉබේම සිහි වෙලා දුක හිතෙන අවස්ථා නැත් ද, අඩන්නේ නැත් ද? අඩනවා. ඉබේම සිහි වෙලා එක එක දේවල් සතුටුවෙන, හිතාවෙන අවස්ථා නැත් ද? එතකොට බලන්නකො පිස්සු නැත් ද කියලා. ඇයි අපි ම සිතුවිලි සිහි කරලා, අපේ ම සිතුවිලි වලට අපි හිතාවෙලා. අපි ම සිතුවිලි සිහි කරලා, අපේ ම සිතුවිලි වලට අඩලා. අන්තිමට තියෙන්නේ මොකක් ද? ඒ චිත්තජ රූපය, නැත්නම් ඒ ධර්මායතනයේ ඇත්ත නො පෙන්නන මෝඩකමකින් ඒක ඇත්තක් කරලා පෙන්නලා. ඒකයි තියෙන්නේ. ඉතින් අවිද්‍යාව දුරු වුණු කිසිම කෙනෙකුට මනෝමයෙන් සතුටු වෙන්න හෝ දුක් වෙන්න පුළුවන්කමක් නැහැ. මෝඩකම අතහැරෙනවා. මෝඩකම තියෙන තාක් හිතෙන් හිත හිතා සතුටු වෙන්න හෝ දුක් වෙන්න පුළුවන්. අපි අපේ ම සිතුවිලි කියලා හඳුනා ගත්තොත්, අපේ ම සිතුවිලි සිහිකරලයි අපි දැනගත්තේ කියලා හඳුනා ගත්තොත් අඩන්නේ හෝ සිනහ වෙන්නේ නැහැ. එහෙම කිරීම හෝ කළොත් හෝ කරන එක ගැනත් ලැජ්ජා හිතෙයි අපිට.

ප්‍රශ්නය: චේතනාව යනා සිතුවිලි වල වෙනස පැහැදිලි කරලා දෙන්න. හැම චේතනාවක් ම කර්ම ද? හැම සිතුවිලි වලට ම විපාක දෙනවාද?

පිළිතුර: සිතුවිලි කියන්නේ සිංහලෙන්. පාළියෙන් කියන්නේ චෛතසික කියලා. චෛතසික පණස් දෙකක්, නැත්නම් සිතුවිලි පණස් දෙකක් තියෙනවා. ඒකෙන් ප්‍රධාන සිතුවිලි දෙකක් අයිත් කරනවා අරමුණක් විඳිනවා, අරමුණක් හඳුනනවා කියන කම. ඉතුරු ගති පණහම අයිති සංස්කාර ස්කන්ධයට.

ඒ සංස්කාර ස්කන්ධයේ තියෙන එක සිතුවිල්ලක් තමයි, එක චෛතසිකයක් තමයි චේතනා කියන චෛතසිකය. චේතනා කියන එක සංස්කාර ස්කන්ධයක තියෙන එක සිතුවිල්ලක්. ඒ චේතනා කියන සිතුවිල්ල හැම වෙලාවේ ම මනෝ විඤ්ඤාණ මට්ටමේ සිතක යෙදෙන

සංස්කාර ස්කන්ධයකි යි යෙදෙන්නේ. ඊට මෙහා වක්කු විඤ්ඤාණ මට්ටමේ තියෙන සිතක සංස්කාර ස්කන්ධයක චේතනා කියන මට්ටමේ චෛතසිකය යෙදෙන්නේ නැහැ. චේතනා කියන මට්ටමේ චෛතසිකය යෙදුණු පමණකින් කර්ම නෙවෙයි.

චෛතසිකය යෙදෙන කොට අවිද්‍යාව ප්‍රත්‍යය වුණොත් ඒක කර්ම ම වෙනවා. විද්‍යාව ප්‍රත්‍යය වුණොත් ඒ චේතනාව ම කර්ම ඤාය කිරීම පිණිස පවතිනවා.

හැම සිතුවිල්ලකින් ම කර්ම වෙන්නේ නැහැ. චේතනා කියන මට්ටමේ සිතුවිලි විතරයි කර්ම වෙන්නේ.

මේ සඳහා හුගක් පහසුයි - මම දැකලා තියෙනවා රේණුකානේ නායක හාමුදුරුවන්ගේ සිතුවිලි ගැන “අභිධර්ම මාර්ගය” කියන පොතේ ඔය චෛතසික පණස්දෙක ගැන හොඳට කරුණු පෙන්නලා තියෙනවා. ඒ චෛතසික ගැන ටිකක් ඉගෙන ගන්න පුළුවන් චෛතසික කියන්නේ මොනවා ද, ඒවායේ ගති මොනවා ද, ඒවායින් කෙරෙන වැඩ මොනවා ද කියලා එකින් එක පෙන්නලා තියෙනවා. ඒ පොත බැලුවහම මේ පින්වතුන්ට ඒ ටික ඉගෙන ගන්න පුළුවන්.

ප්‍රශ්නය: *ආසව ධර්ම ඤා අනුසය ධර්මතා අතර වෙනස පැහැදිලි කරන්න.*

පිළිතුර: ආසව ධර්ම සහ අනුසය ධර්ම කිව්වහම කෙලෙස් වල මට්ටම් තුණක් තියෙනවා අනුසය, පරිසූච්ඛාන, විථික්කම කියලා.

- අනුසය - අප්‍රකට මට්ටමේ පවතින, අවස්ථාවට විතරක් සක්‍රිය වෙන මට්ටමේ කෙලෙස් වලට කියනවා අනුසය කියලා.
- පරිසූච්ඛාන කියලා කියන්නේ ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ.
- විථික්කම කියන්නේ ඒ නිසා සිත, කය, වචනයෙන් ක්‍රියාත්මක කිරීම.

ආසව කියලා කියන්නේ මේ පරිසූච්ඛාන මට්ටම, නැත්නම් හිතේ නැගිටින, --පරිසූච්ඛාන කියන්නේ නැගිටින--, හිතේ රාග ස්වභාවය නැගිටින කොට ඇතිවෙන කොටයි අපි දන්නේ. ඒක ඇති කරවන්න පුළුවන් හේතුවක් තියෙනවා, හේතුව අනුවෙන්නේ නැහැ අපට. ඒ

හේතුව කියන එක නැතිවෙන්නේ, හැම වෙලේම අනුසය කියන එක නැතිවෙන්නේ ලෝකෝත්තර මාර්ගයේ දී. අනුසය කියන එක නිදිගත් ස්වභාවයෙන් පවතින කෙලේසයක්.

ආසව කියන එක ප්‍රකට මට්ටමේ කෙලේසයක්. ආසව කියන්නේ හුරුව යි. බොහෝ කල් සිට පැවත එන කෙලෙස් වල හුරුවට. අපි කියමු මේ රූපය දකින කොට ම අපට මේ මනුෂ්‍යයෙක් කියන ගතිය තේරෙනවා කියලා කියන්නේ මේ ආසව යෙදිලා තියෙන්නේ.

අනුසය කියන එක එහෙම ප්‍රකට නැහැ. අනුසය කියලා කිව්වේ වෙන මොකුත් නෙවෙයි; අපි කියමු කාමරාග අනුසය කියලා කියන්නේ මනුෂ්‍යයෝ, පුද්ගලයෝ, සත්ත්වයෝ, දේවල්, කාරණා තියෙනවා කියන හැඟීමක් තියෙනවා අපිට. අන්න ඒ හැඟීමට තමයි, නැත්නම් සිතේ පිහිටි අර්ථයකින්, නිතරම පිහිටි මට්ටමට තමයි අනුසය කියලා කියන්නේ. පිහිටි ස්වභාවයට. පිහිටි ස්වභාවය කියලා කියන්නේ සිත් ඉපිද නිරුද්ධ වුණාට, ඒ ඒ වෙලාවට හිත ඇතිවෙලා නැති වුණාට, සමස්ථයක් වශයෙන් හටගෙන නැතිවෙන හැම හිතකින් ම මේ පින්වතුන්ට අතරක් නැතුව ම, හැම හිතක් ගානෙම ඇති කරලා තියෙනවා එක ධර්මතාවයක්. මෙන්න මෙහෙම අපි දකින අහන හැම දෙයක් ම තියෙනවා, මෙහෙම අය ඉන්නවා, මෙහෙම දේවල්, කාරණා මැද්දෙයි අපි ඉන්නේ කියලා ඇති බවට මේ පින්වතුන්ට හැඟීමක් තියෙනවා.

දැන් අපි ගත්තොත් වටේට ගෙවල්දෙරවල් තියෙනවා, තව ඉඩකඩම් තියෙනවා, මනුෂ්‍යයෝ ඉන්නවා කියන හැඟීමක් අපි ගාව ඇති කරලා තියෙනවා නේ. පිහිටි අර්ථය. සිතේ ගැටිලා පවතින අර්ථය කියලා කියන්නේ ඒකයි. එකම හිතක් තියෙනවා නෙවෙයි, ඉපද නිරුද්ධ වෙන හැම හිතක් ගානෙම තමන් තුළ ඉතුරු කරන ගතියක් තියෙනවා.

- කාමරාග අනුසය කියලා ඕකට තමයි අපි කියන්නේ.
- තව අකැමැති අය, අකැමැති දේවල් තියෙනවා කියන හැඟීම තියෙනවා.

- එතකොට සත්තියෝ, පුද්ගලයෝ ඉන්නවා කියන හැඟීම තියෙනවා.
- මේ ඇත්ත ඇති හැටිය නො දැන, දැකපු අහපු දේවල් අපිට හම්බ වුණේ තියෙන දේවල් ම කියන හැඟීම තියෙනවා. ඔය හැඟීම තමයි අනුසය කියලා කියන්නේ.
- එතකොට ගෙවල්දෙරවල්, යානවාහන, ඉඩකඩම්, මිලමුදල් තියෙනවා කියන කාමරාග අනුසය කියලා කියන්නේ ඒ හැඟීම නිසා මේ පින්වතුන්ට ඇහෙන බලන කොට ම එන්නේ ගෙයක්, පුද්ගලයෙක්, ළමයෙක්, රත්තරන්, රිදී, ගහක්, ගොඩනැගිල්ලක් කියලා. ඒ අනුසය නිසයි ආසුව කියන එක ඇතිවෙන්නේ. කෙලෙස්.

පටිඝානුසය කියන එක, අකැමැති අය, අකැමැති පුද්ගලයෝ ඉන්නවා කියන හැඟීම තියෙනවා. ඊටපස්සේ ඒ හැඟීම තියෙන හින්දයි සමහර නිමිති, සමහර දේවල් ගැටෙන කොට ම තරහා යනවා. අකැමැත්ත එනවා.

දිට්ඨානුසය කියන එක තියෙන හින්දයි සත්තියෝ පුද්ගලයෝ ඉන්නවා කියන හැඟීම කියන එක තියෙන හින්දයි මේ අරමුණ දකින කොට ම පුද්ගලයෙක් කියන එක තේරෙන්නේ.

අවිජ්ජානුසය : එතකොට තියෙන දෙයක් දකිනවා නෙවෙයි, දැකපු දෙය තියෙනවා නෙවෙයි කියන ඇත්ත නො දන්නාකම නිසා තියෙන දෙයක් ම දකිනවා, දකිනවා කියලා හුරු වුණු අවිජ්ජා අනුසය නිසායි මේ පින්වතුන්ට දකින්න ඉස්සෙල්ලාත් තිබ්බා, දැක්කායින් පස්සෙන් තියෙනවා කියන මට්ටමක් ඉතුරු වෙන්නේ.

එතකොට කාමාසව, භවාසව, දිට්ඨාසව, අවිජ්ජාසව කියන මේ ආසව ටික ඇති කරලා තියෙන්නේ ඊට ඔබ්බෙන් තියෙන මෙහෙම දේවල්, මෙහෙම අය තියෙනවා, ඉන්නවා කියන හැඟීම මුල් කරගෙනයි. හැඟීම නිසයි. ඒ හැඟීම කියන තැනින් ම දුරු වුණොත් තමයි මේ ආසව සම්පූර්ණම ඤායවෙන්නේ. ඊට මෙහා ආසව යට කරන්න පුළුවන්, තදංග වශයෙන් නිරුද්ධ කරන්න පුළුවන්, නූපදවන්න පුළුවන්, නමුත් අර හැඟීම කියන තැන ඇත්ත ඇති හැටියේ දැක්කේ නැතිකම ඉතුරු වුණොත් ආපහු මේ ආසව ඇති වෙනවා.

ඒ නිසා අනුසය කියලා කියන්නේ යම් කෙලෙසයක් ඇති වෙන්න පුළුවන් ඉඩ යි. අපි කියමු පුද්ගලයෝ සත්ත්වයෝ ඉන්නවා කියන හැඟීම නිසයි පුද්ගලයා සත්ත්වයා කියන සංඥාව එන්නේ. ඒ වගේ ආසව කියලා කියන්නේ අපට ප්‍රකට මට්ටමේ කෙලෙසයක්. අනුසය කියලා කියන්නේ ප්‍රකට මට්ටමේ කෙලෙසය ඇති වෙන්න ඊට ඔබ්බෙන් පවතින ස්වභාව අර්ථයක්, ස්වභාවයක්.

- ලෝකෝත්තර දර්ශනයකින් විතරයි අනුසය කියන එක හිඳෙන්නේ.
- ඊට මෙහා අපි සීලයක පිහිටලා සමථ කමටහකින් හිත වඩන කොට, විදර්ශනා කරන කොට, ආසව ටික ටික අඩුවෙනවා. කෙලෙස් අඩු වෙනවා.
- කෙලෙස් අඩු වුණාම නීවරණ ධර්ම දුරු වෙනවා.
- එතකොට ඉතුරු වෙන්නේ අවිද්‍යා අනුසය විතරයි.
- ආසව වලදී අවිද්‍යා ආසවය විතරයි. අනිත් කෙලෙස් අඩු වෙලා.

ඊටපස්සේ ලෝකෝත්තර මට්ටමේ දර්ශනයක් පැහැදිලි වෙනවා. ඒ පැහැදිලි වෙන කොට යි අනුසය කියන එකම නැති වෙන්නේ.

අපි උපමාවක් කළොත්: දැන් දිට්ඨානුසය කියන එක ගන්න. අපිට හිතෙන්නේම සත්ත්වයෙක් කොහේ හරි ඉඳන් ආවා, කොහෙට හරි යනවා කියන හැඟීම තියෙන හින්දා ම යි හැම වෙලාවේ ම සත්ත්වපුද්ගල මට්ටමේ කල්පනා ම යෙදෙන්නේ. හිතන්නේ, කියන්නේ, කරන්නේ සත්ත්වපුද්ගල මට්ටමේ, සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා කියන හැඟීම නිසා යි. ඒ සත්ත්වපුද්ගල මට්ටමේ සිතීම, කීම, කිරීම තමයි අපි ආසව කියලා කියන්නේ. කෙලෙස් කියලා කියන්නේ. ඒකට හේතු වුණා සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා කියන මට්ටම. ඒක දුරු වෙන්නේ සෝවාන් මාර්ගයෙන්.

මේ පින්වතුන් ස්කන්ධ ටික හොඳටම දැකලා මේ ස්කන්ධ ටිකට පටිච්ච සමුප්පාදය දක්කොත්, කෙනෙක් ඉන්නවා නෙවෙයි, මෙහෙම ස්කන්ධ පඤ්චකයක් තියෙන්නේ, ඒක ද පෙර හේතුව නිසයි මේ ස්කන්ධ ටික හටගන්නේ, අද මේ හේතු තිබුණොත් අනාගතයට මේ ස්කන්ධ ටික හදනවා කියලා මේ සක්කාය දිට්ඨිය ඉතුරු නො වෙන විදියට, විචිකිච්ඡාව ඉතුරු නො වෙන විදියට, මෙනත මේ ඇත්ත ටික දක්කොත් මේ පින්වතුන්ට දිට්ඨි අනුසය නැහැ. සත්ත්වයෙක් පුද්ගලයෙක් ඉන්නවා කියන හැඟීම නැති වෙනවා. එතකොට සත්ත්ව-පුද්ගලභාවයෙන් නිතරම කෙරෙන කල්පනා අඩුයි.

අනුසය කියන කාරණාව තියෙන තුරු ම භවය තියෙනවා, භවය තියෙන තුරු ම අනුසය තියෙනවා. ඒකේ එක එක මට්ටම් තියෙනවා. ඒ කියන්නේ අනුසය කියන ටික ගත්තහම අනුසය හතක් තියෙනවා - විචිකිච්ඡානුසය, දිට්ඨානුසය, කාමරාගානුසය, පටිඝානුසය, මානානුසය, භවරාගානුසය, අවිජ්ජානුසය කියලා.

- විචිකිච්ඡානුසය, දිට්ඨානුසය කියන අනුසය දෙක සෝවාන් මාර්ගයෙන් නැතුව යනවා.
- කාමරාගානුසය, පටිඝානුසය කියන දෙක අනාගාමී මාර්ගයෙන් නැති වෙනවා.
- භවරාගානුසය, මානානුසය, අවිජ්ජානුසය කියන තුන අර්හත් මාර්ගයෙන් නැති වෙනවා.

එතකොට මේ අනුසය එකවර නෙවෙයි ගෙවෙන්නේ, එක එක මට්ටම් එක එක තැන් වලදී. එක එක කොටස් වශයෙන් තමයි තියෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය: ධාතු ආත්මත්වය නිසා සංඥා ආත්මත්වය කියන කොට මෙතනදී ධාතු වශයෙන් හඳුන්වන්නේ කාමධාතු, ව්‍යාජාදුධාතු ද?

පිළිතුර: නමුත් ධාතු නානත්ත්වය කියන එකට කාරණා දෙකක් ම තියෙන්න ඕනේ.

- (1) නාම ධර්මයන් ද ධාතු කෘත්‍යය කරනවා, (2) රූප ධර්මයන් ද ධාතු කෘත්‍යය කරනවා.

ධාතු කියන්නේ ස්වභාව අර්ථයෙන්.

- වඤ්ඤා ධාතු, රූප ධාතු, වඤ්ඤා විඤ්ඤාණ ධාතු කියන ධාතූන්ගේ නානත්තිය මත රූප සංඥාවකගේ නානත්තියකටත් යනවා.
- කාම ධාතු, ව්‍යාපාද ධාතු, භිංසා ධාතු කියන කාරණාව මත කාම සංඥාවන්ගේ, ව්‍යාපාද සංඥාවන්ගේ, භිංසා සංඥාවන්ගේ නානත්තියකටත් යනවා.

මේ රූපයක් හම්බවෙන කොට වඤ්ඤා ධාතු, රූප ධාතු, වඤ්ඤා විඤ්ඤාණ ධාතූන්ගේ නානත්තිය මත පෙනෙන රූප සංඥාව වෙනස්. අපි කියමු, අපි මේ රූපය දිහා බැලුවොත් මේ වඤ්ඤා ධාතුවේ නානත්තිය මත රූප ධාතුවේ වෙනස්කම තියෙනවා. රූප ධාතූන්ගේ වෙනස්කම මත රූප ධාතුවේ නානත්තියකුත් තියෙනවා. වඤ්ඤා ධාතුවේ නානත්තියකුත් තියෙනවා. වඤ්ඤා ධාතුව ගත්තහම කෙනාගෙන් කෙනාට සමහර විට වෙනස් වෙනත් පුළුවන්. එතකොට සත්ත්වයෝ වශයෙන් තිරිසන්ගත සතෙකුගේ ඇහැට වඩා අපේ ඇහැ වෙනස්. අපේ ඇහැට වඩා දෙවියන්ගේ ඇහැ වෙනස්. ඊට වඩා බ්‍රහ්මයෙක්ගේ ඇහැ වෙනස්.

එතකොට ඒ වඤ්ඤා ධාතුවේ නානත්තිය මත රූප ධාතුවේ නානත්තිය වෙනස්. තිරිසන්ගත සතෙකුට රූප පෙනෙන හැටි වෙනස්. මනුෂ්‍යයෙකුට රූප පෙනෙන විදියට වඩා දෙවියන්ට රූප පෙනෙන හැටි වෙනස්. ඊට වඩා බ්‍රහ්මයන්ට පෙනෙන රූප වෙනස්. එතකොට ඒ දෙන්නා නිසා වඤ්ඤා විඤ්ඤාණය උපදින කොට තිරිසන්ගත මට්ටමේ සතාට උපදින වඤ්ඤා විඤ්ඤාණය ඒ ඇහෙයි, රූපයෙයි ප්‍රමාණය ගන්නවා. අපට උපදින වඤ්ඤා විඤ්ඤාණය මේ ඇහේ ප්‍රමාණය ගන්නවා. දෙවියන්ට උපදින වඤ්ඤා විඤ්ඤාණය ඒ ඇහේ ප්‍රමාණය ගන්නවා. එතකොට ඒ තුන්දෙනා නිසා හටගන්න සංඥාව වෙනස්. තිරිසන්ගත සතෙකුට හම්බවෙන රූප සංඥාව වෙනස්. (විද්‍යාවෙන් කියන්නේ බල්ලන්ට හම්බවෙන ඔක්කෝම පාට ගුරු පාට විතරයි කියන්නේ. වර්ණ පෙනෙන්නේ නැහැ කියලා එක එක්කෙනාගේ එක එක අදහස් ඉදිරිපත් කරනවා. අපි දන්නේ නම් නැහැ කොහොම ද කියලා.)

නමුත් අපි මනුෂ්‍යයෝ අතරේ ගත්තත්, පෙනෙන වස්තූන්ගේ නානත්තියත් දත යුතුයි. වඤ්ඤා ධාතු, රූප ධාතු, වඤ්ඤා විඤ්ඤාණ

ධාතුන්ගේ නානත්තිය මත සංඥාවගේ නානත්තිය වෙනස් වෙනවා කියන කාරණාව. ඊට පස්සේ සොන ධාතු, ශබ්ද ධාතු, සොන විඤ්ඤාණ ධාතුන්ගේ නානත්තිය මත සංඥාව වෙනස් වෙනවා.

තව ගත්තාම කාම ධාතුවේ නානත්තියක් තියෙනවා. ව්‍යාපාද ධාතුවේ නානත්තියක් තියෙනවා. හිංසා ධාතුවේ නානත්තියක් තියෙනවා.

කාම ධාතුවේ නානත්තිය මත සංඥාව වෙනස්. අපි කියමු සමහර කෙනෙකුට බයිලා සින්දුවක් දූම්මහම හරි මිහිරි යි. සමහර කෙනෙකුට ඒක හරිම කරදරයක්, හිසරදයක්. කෙනා කෙනාගේ කැමැත්ත මත ඒක හිංසා සංඥාවක් වෙලා හෝ කාම සංඥාවක් වෙලා තියෙනවා. එතකොට ඒ වගේ තැනක දී අපි දත යුතුයි, කාම ධාතුව නිසයි මෙයාට මේ සංඥාව තියෙන්නේ.

ව්‍යාපාද ධාතුව නිසයි ව්‍යාපාද සංඥාව තියෙන්නේ කියලා එක එක පරියායන්ගෙන්. ස්කන්ධයන් ද ධාතු නානත්තිය නිසා සංඥා නානත්තියක් වෙනවා. නාම ධර්මයන්ගේ පැත්තෙන් ද කෙල්පය නිසා හටගන්න ධාතු ස්වභාවය නිසාත් සංඥා නානත්තියක් එනවා. එතකොට කුසල ධර්මයන් නිසා හටගන්න ධාතු ස්වභාවය නිසාත් සංඥාවේ වෙනස්කම් තියෙනවා. ඒ වගේ නාම ධර්ම පැත්තෙනුත් තියෙනවා, රූප ධර්ම පැත්තෙනුත් තියෙනවා.

එතකොට රූප ධර්මය හම්බවෙන පැත්තට මනසේ තියෙන ධාතු ස්වභාවය එකතු වුණාම ඒ හම්බවෙන රූප ධාතුව කාමයි, ව්‍යාපාදයි, හිංසායි, නෙක්ඛම්මයි වෙනවා. ඒ විදියට දත යුතුයි.

ප්‍රශ්නය: චරිතමුක්ත තණ්හාව පැහැදිලි කරලා දෙන්න.

පිළිතුර: චරිතමුක්ත තණ්හාව කියලා කිව්වේ කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා.

★ කාම තණ්හාව කියලා කියන්නේ කාම වස්තූන් කෙරෙහි පවතින තණ්හාව. වස්තු කාමය මුල් කරගෙන තියෙන්නේ. තමන්ගේ මනසේ පතිත වෙච්ච, මනසේ උපදින ගතිය වස්තූන් මත පතිත කරලා

නිර්මාණය කරගන්න කාම වස්තු ටික අරඹයා ඇති කරගන්න තණ්හාවට කියනවා කාම තණ්හාව කියලා. එතකොට කාමයෙන් මනස වැහුණාම එයාට මනස කියලා පෙනෙන්නේ නැහැ, හැම වෙලාවේම කාමය කියන එක හම්බවෙන්නේ බාහිරෙන්. ඒ කියන්නේ බාහිර රන්රිදී, මුතුමැණික්, ගෙවල්දෙරවල් කියලයි පෙනෙන්නේ. එතකොට ඒ දේවල් වලට කැමතියි එයා. ඒකට කියනවා කාම තණ්හාව කියලා.

★ හව තණ්හාව කියලා කියන්නේ දෙවියෙක් වෙන්න, බ්‍රහ්මයෙක් වෙන්න, නැත්නම් නැවත මනුෂ්‍යයෙක් වෙන්න, රජෙක් වෙන්න කියලා මේ වගේ හවය ප්‍රාර්ථනා කිරීම වශයෙන් ඇතිවෙන තණ්හාව යි.

★ විභව තණ්හාව කියලා කියන්නේ උච්ඡේද දෘෂ්ටිය හා යෙදුණු තණ්හාව යි. මේ ප්‍රතිපදාවෙන්, මේ ක්‍රමයෙන් නැවත උපදින්නේ නැහැ කියන දෘෂ්ටිය හා යෙදිලා තියෙන්නේ තණ්හාව යි.

ඕක තව විදියකටත් විස්තර කරන්න පුළුවන්, එක එක පරියායන්ගෙන් තියෙනවා. අපි කියමු

- කාම වස්තූන් කෙරෙහි පවතින තණ්හාව කාම තණ්හාව යි.
- සැප වේදනාවක් වගේ උපදින කොට ඒක පවත්වාගන්න තියෙන තණ්හාව හව තණ්හාව යි.
- දුක්වේදනාවක් ඇතිවෙන කොට ඉක්මනට ඒකෙන් ඉවත්වෙන්න තියෙන ඕනෑකම විභව තණ්හාව යි කියලා ක්ෂණිකවත් අපට අරමුණු වශයෙන් හම්බවෙනවා.

යම් වස්තුවකට කැමති ගතියකුත් තියෙනවා, ඒ වස්තුව හොඳයි නම් තබාගන්න ඕනේ ගතියත්, ඒක හොඳ නැත්නම් ඉවත් කරගන්න ඕනේ ගතියත් කියන කාරණා දෙක අපිට ක්ෂණිකව යෙදෙනවා. එතකොටත් ක්ෂණිකව යෙදෙන්නේ ඔය කාරණා ටික යි.

එතකොට මරණාසන්න මොහොතේ දී කාම වස්තුවක් අපට හම්බවෙන කොට ඒ කාම වස්තුව පවත්වා ගන්න ඕනේ කියන කැමැත්ත එන කොට කාම තණ්හාවයි, හව තණ්හාවයි කියන කාරණා දෙකම තියෙනවා. ඒ වගේ තැනකින් තමයි අපි ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් යන්නේ.

තව පරියායකින් තියෙනවා කාම තණ්හාවෙන් කාම භූමියේත්, භව තණ්හාවෙන් රූප භූමියේත්, විභව තණ්හාවෙන් අරූප භූමියේත් උපදිනවා.

මේ එක ධර්මතාවක් ගත්තහම එක එක ක්‍රම තියෙන්නේ. එතකොට මරණාසන්න මොහොතේ දී කාම නිමිත්තක් එළඹුණා ම ඒ කාම නිමිත්ත කෙරෙහි ඇතිවෙන තණ්හාව නිසයි කාම භූමියේ උපදින්නේ.

රූපාවචර මට්ටමේ කර්ම නිමිත්තක් එළඹියාම ඒ රූප නිමිත්තට කැමැතිවෙන කොට එතන කාම වස්තු නැහැ. ඒ රූප නිමිත්ත අත නො හැර තබා ගන්න ගතිය විතරයි එතන තියෙන්නේ. ඒකෙන් ඇතිවෙන සතුට, මිහිරිකමට කැමතියි. ඒක ම හේතු වෙනවා රූප භවයේ උපදින්න, ඒකට කියනවා භව තණ්හාව.

මේ උත්පත්තීන්, අපි කියමු අරූප භවය ගත්තහම විභව තණ්හාව කියන කාරණාව විද්‍යමාන වෙනවා. මේ වගේ නැව් කිඤ්චි කිසිම දෙයක් නැති තැනකට ගියාම ආයේ ඉපදෙන්නේ නැහැ, එතැනින් ඉවරයි කියන කාරණාව මුල් කරගෙන මරණාසන්න මොහොතේ නිමිත්තක් එළඹියාම, ඒ නිමිත්තට ඇතිවෙන කැමැත්තක් තියෙනවා. මේ තැන උපන්නාම අහවල් බ්‍රහ්මයෙක්, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා තලයට ගියොත්, ආකිඤ්චායතනයට ගියොත් ආයේ උපදින්නේ නැහැ, ආත්මය එතැනින් පස්සේ ශුන්‍යයි ඉවරවෙනවා කියලා. එතකොට එබඳු අදහසකින් යුක්තව ඒ නිමිත්ත කෙරෙහි පිහිටලා ප්‍රතිසන්ධියටයි ඒත් වෙන්නේ. එයා ආයේ ඉපදෙන්නේ නැහැ, ඉපදීම ඉවරයි කියලා එයා දෘෂ්ටියක් ඇතිකර ගත්තාට ආයේ උපදිනවා. නමුත් එතන උපදින්න හේතුවෙලා තියෙනවා උච්ඡේද දෘෂ්ටිය හා යෙදුණු තණ්හාව.

මේ වගේ කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා කියන තුන් තණ්හාව තමයි කාම භූමියේ හෝ, රූප භූමියේ හෝ, අරූප භූමියේ අපව ප්‍රතිසන්ධියට යොමු කරලා තියෙන්නේ. ගෙනල්ලා තියෙන්නේ. ඒ ඒ කර්ම නිමිත්තට අනුගත විදියට මනස ඒ ඒ භූමියට ප්‍රතිසන්ධි වශයෙන් පමුණුවලා තියෙන්නේ. ඕක තමයි කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා කියන කාරණාවේ ස්වභාවය.

ප්‍රශ්නය: මව්පිය හා ඡන්දයේ වෙනස පැහැදිලි කරලා දෙන්න.

පිළිතුර: මව්පිය වලින් අන්තිම නිවම මව්පිය තමයි ධම්ම මව්පිය කියන එක. ධර්මයට මසුරු කම. ධර්මයට මසුරු කම හරි කුණුකුහෙකුයි කියනවා. ඒ කියන්නේ තව කෙනෙක් ධර්මය ඉගෙන ගන්නවාට, දැනගන්නවාට කැමති නැහැ. එතකොට එතන පටිඝය හා යෙදෙනවා. මම ඔය එක පැත්තකින් කිව්වේ. මව්පිය වෙන එකක්, ඡන්දය, කැමැත්ත වෙන එකක්. මසුරුකම කියලා කියන්නේ මම කියන බණ ටික අනිත් අයට කියන්න හොඳ නැහැ, මම ම කියන්න ඕනේ, අනිත් කෙනෙකුට උගන්වන්න හොඳ නැහැ, දැනගන්නොත් මට මේ ටික කියාගන්න නැතිවෙයි කියන තැනකින් ඉතුරු කරන එක අකුසලයක් ඒක. ධර්මය අරබයාමත් එන අකුසලයක් මව්පිය.

ඡන්දය : නමුත් ධර්මය ඉගෙන ගන්න, නිවන් දකින්න ඕනේකමක් තියෙනවා නම්, කැමැත්තක් තියෙනවා නම්, ඒක අකුසලයක් වෙන්නේ නැහැ, ඒක කුසලයක්. *ධම්මකාමො භවං භොති* - ධර්මයට කැමැති වෙන කම වැඩිම පිණිසයි පවතින්නේ. ඒකට කියන්නේ ඡන්දය කියලා, කුසලච්ඡන්දය කියලා. ධර්මයට කැමැති වෙන එක හඳුන්වන්නේ කුසලච්ඡන්දය කියලා. තවම කැමැත්තක් තමයි, නමුත් ඒ කැමැත්ත තියෙන්නේ කැමැත්ත අතහැරලයි. කැලේ ගසක් නසන්න කැලේ ගසක් උදව් කරගන්නවා කියලා කියන්නේ. ගසක් කපන්න ගහකින් ම ගත්ත මිටක් තමයි පොරොවකට වැයකට අපි ගහගන්නේ. එතකොට කැලේ කපන්න කැලෙන් ම ලියක් අපි උදව් කරගන්නවා වගේ, *තණ්හං නිස්සාය තණ්හං පහානං* - තණ්හාව ඇසුරු කරගෙන ම තණ්හාව නසන්න කියනවා බුදුරජාණන්වහන්සේ.

ධර්මයටත් කැමැත්ත ඇති කරගන්න, හැබැයි මේ කැමැත්ත, කැමැත්ත නැති කරන තැනට යන්න. *ආහාරං නිස්සාය ආහාරං පහානං* - ආහාරය ඇසුරු කරගෙන ම ආහාරය නසන්න. ආහාරයෙන් හැදුණු ජීවිතය උදව් කරගෙන ම සතර ආහාරයේ ඉපදීම නැතිකරන තැනට යනවා. *තණ්හං නිස්සාය තණ්හං පහානං* - තණ්හාව ඇසුරු කරගෙන ම තණ්හාව නසනවා කියන කොට ඒක කුසලයක්. ධම්ම තණ්හාව කියන එකක් ඇති වෙනවා නම් - ඒක අපි

තණ්හාව කියන නමකින් හඳුන්වන්නේ නැහැ, කුසලච්ඡන්දය කියලා කියන්නේ. නමුත් ඒක කැමැත්තක්, තණ්හාවක්. හැබැයි ඒ තණ්හාව උපකාරයි, තණ්හාව නැති කරන තැනට යන්න. නැතිවෙන දවසේ දී ඒකත් අතහැරෙනවා. ධර්මයට තියෙන කැමැත්තත් අතහැරිය යුතුයි. අතහැරෙන්න ඕනේ, අතහරින්න එපා, ඒක අතහැරෙන්න ඕනේ එකක්. ධර්මයට කැමැත්ත තියාගෙන යන්න, ධර්මය විසින් ඒ කැමැත්ත අතහරියි. මේ පින්වතුන් අතහරින්න යන්න එපා. මේ පින්වතුන් ධර්මයට කැමැත්ත තියාගෙන ධර්මයෙන් යුක්ත වෙන්න, ධර්මය විසින් ඒ කැමැත්ත අතහරියි.

ප්‍රශ්නය: ශාස්වත දෘෂ්ඨිය හා උච්ඡේද දෘෂ්ඨිය පැහැදිලි කරලා දෙන්න.

පිළිතුර: උච්ඡේද දෘෂ්ටියේ නානත්තියක් තියෙනවා. උච්ඡේද දෘෂ්ටිය ගත්තහම ප්‍රභේද රාශියක් තියෙනවා. ශාස්වත දෘෂ්ටිය සහ උච්ඡේද දෘෂ්ටිය කියන එක ප්‍රභේද හැටදෙකක් දක්වා දික් වෙනවා. අපි උච්ඡේද දෘෂ්ටිය හඳුනාගෙන ඉන්නේ එක දේශයක් වෙන්න ඇති, අපි දන්න ටිකට උච්ඡේද දෘෂ්ටිය වැරදියි. අපි දන්නේ මේ ජීවිතයට විතරක් තියලා උච්ඡේද දෘෂ්ටිය බලන්න නේ. අන්තග්ගාහි උච්ඡේද දෘෂ්ටිය, අනන්තග්ගාහි උච්ඡේද දෘෂ්ටිය කියලා උච්ඡේද දෘෂ්ටිය ප්‍රභේද වෙනවා. මේ ගැන හොඳට බලන්න පුළුවන් පටිසම්භිද්ධමග්ගයේ දිට්ඨිකථා බලන්න. දිට්ඨියේ තුන්සිය ගණනක් ප්‍රභේද තියෙනවා. මේ දිට්ඨිය ඇතිවෙන හැටි. විසි ආකාර සක්ඛාය දිට්ඨිය, විසිපස් ආකාර ආස්වාද දිට්ඨිය, පස් ආකාර උච්ඡේද දෘෂ්ටිය, දස ආකාර දසවස්තුක උච්ඡේද දෘෂ්ටිය කියලා උච්ඡේද දෘෂ්ටි රාශියක් තියෙනවා. 'මවට දුන් දෙයෙහි විපාක නැහැ, පියාට දුන් දෙයෙහි විපාක නැහැ, මෙලොවක් නැහැ, පරලොවක් නැහැ, සත්තියෙක් නැහැ' කියන නියත මිථ්‍යා දෘෂ්ටියත් උච්ඡේද දෘෂ්ටියක්. ඊට පස්සේ, 'මරණින් මත්තේ ආයේ උපදින්නේ නැහැ, ඉන්න කල් කාලා බිලා හිටපන්' කියන එකත් උච්ඡේද දෘෂ්ටියක්. මේ වගේ උච්ඡේද දෘෂ්ටියේත් ප්‍රභේද රාශියක්. ශාස්වත දෘෂ්ටියේත් ප්‍රභේද රාශියක්. උච්ඡේද සහ ශාස්වත කියන දෘෂ්ටි දෙක එක එක විදියට ප්‍රභේද වෙලා ඇතුළත එක එක්කෙනාගේ අරමුණු නානත්තිය මත දෘෂ්ටියේ නානත්තිය විකාශනය වෙලා තියෙනවා.

දැන් කෙනෙක් මේ ජීවිතයේම උච්ඡේද වාදය පනවනවා, කෙනෙක් මේ ජීවිතයෙන් පස්සේ උපදින ජීවිතයකින් උච්ඡේද වාදය පනවනවා. මේ විදියට උච්ඡේද වාදය පනවන ක්‍රම තියෙනවා.

ප්‍රශ්නය: *අෂ්වමක රූපකලාව වල උඩවි, ආනෙ, නෙණේ, වාගො, වර්ණ, ගණ්ඩ, රූප, ඩිප්ත කියන කොට ඩිප්ත කියන්නේ මොකක් ද කියලා ආදිය දෙන්න.*

පිළිතුර: ඇත්තට ම ඕජාව කියන එක තමයි *කබලිංකාරාහාරො* කියලා කියන්නේ, කබලිංක ආහාරය කියලා කියන්නේ අෂ්ටමක රූපකලාප වල තියෙන ඕජා ගුණයට යි. ඒකයි කබලිංක ආහාරය සුබ්බ රූපයක් හැටියට පෙන්වන්නේ. අපි ජීවත්වෙන්නේ ගන්න ආහාරපාන වලින් පෙරා ගන්න ඕජා යුෂයකින්. ඕජා සාරයකින් තමයි ජීවත්වෙන්නේ. එහෙම නැතුව බත්, පාන්, කවිපි, මුංඇට කියලා අප දකින ගෙඩි පිටින් ඔය කන දේවල් නිසා නෙවෙයි. ඔවා කටට අරගෙන හපලා, කටේ දී කැබලි කැබලි කරන්නේ, ඒක පෙරා ගන්න, පෙරළා ගන්න, කුඩු කරගන්න තව පහසු වෙන්නයි. එතකොට දත් වලින් හපලා කැබලි කැබලි කරලා ආමාශයට ගියාම ඊට පස්සේ ඒකේ තියෙනවා ආහාර දිරවන යුෂයක්, ඒකත් එකට එකතු වෙලා මේක හොඳට පෙරළනවා. පෙරළලා පෙරළලා මේ ඔක්කෝම ආහාර දියරයක් බවට පත් කරනවා. වමනය ටිකක්, දියරයක් විතරයි සම්පූර්ණ තියෙන්නේ. යුෂයක්.

ඒකටත් තවම ඕජාව කියන්නේ නැහැ. ස්ත්‍රීන්ට විසිඅට රියන්, පුරුෂයන්ට දෙතිස් රියන් මහා දිග බඩවැලක් තියෙනවා. දැන් අර හැදුණු යුෂය මේ බඩවැල දිගේ ම යනවා. මම ඕකට උපමා කරන්නේ රත් වුණු යකඩ බටයකට වතුර ටිකක් දන්න, ටිකක් දුරට යනකොට මොකද වෙන්නේ? වාෂ්ප වෙනවා. ඒ වගේ අර ආහාරපාන වලින් හදගත්ත දියරය මේ බඩවැල් දිගේ ම යන කොට මේ ශරීරයේ තියෙන කර්මය තෙජෝ ධාතුවට ඔක්කෝම උරාගන්නවා. අපේ බඩවැලේ සියුම් සියුම් නහර වැල් වලින් මේ ආහාර වල යුෂය කියන එක උරාගන්නවා. ඒ උරාගන්න කොට ස්පිරිටි එකක් වගේ, පෙනෙන මට්ටමෙන් ඔබ්බට ගිහිල්ලා. පෙනෙන්නේ නැහැ. අන්න ඒ මට්ටමටයි ඔය ඕජා කියන ගතිය කියන්නේ.

දෙවියොන් යැපෙන්නේ ආහාර ඕජාවෙන්. හැබැයි දෙවියන්ට ඉන්ද්‍රිය සුක්ෂමයි. ඒ කියන්නේ පොහොසත් නිසා හොඳ වටිනා 'යන්ත්‍ර' තියෙන්නේ. රොඩු ඕනේ නැහැ, ගෙඩියේ රොඩු ටික තියෙද්දී යුෂය ගන්න පුළුවන්. ඒ තරම් ඉන්ද්‍රිය සුක්ෂමයි. අපට යුෂය විතරක් ගන්න බැරි හින්දා ගෙඩිය පිටින් ම දලා අඹරලා, කුඩු කරලා ඉවරවෙලා යුෂය ගන්නවා. යුෂය අරගෙන ඒකේ රොඩු ටික කෙළවරට ම ගිහිල්ලා හිරවෙනවා. ඒකට තමයි අපි අශුවි කියලා කියන්නේ. කනබොන ආහාරයෙන් ගන්න ඕනේ ඕජා ටික ගන්නවා. ඉතුරු රොඩු ටික පැත්තකට වෙනවා.

මේ ඕජාව හදන මැෂින් එකෙයි දුක වැඩි. ඇත්තට ම සත්ත්වයා පුද්ගලයා කියන්නේ මේ මැෂින් එකට නෙවෙයි. මේ වක්කු ප්‍රසාදය, සොන ප්‍රසාදය, ඉතාම සියුම් ප්‍රසාද මට්ටමකින් අපේ ජීවිතය තියෙන්නේ. සමනල තටුවකටත් වඩා සියුම් අපි හැමෝගෙම කය. මුළු ජීවිතය ම ඉතාමත් සිනිඳු යි. නමුත් ඔය ප්‍රසාද ටික ඔක්කෝම පවතින්නේ ඔය ඕජාවෙන්. ඕජාව කියන කොටත්, අර වාෂ්ප වෙන ගතියෙන් තමයි ඕජාවේ ආරම්භය. නමුත් අද ඔය ප්‍රසාද ටික හදන්න ඕජා සාරය නිපදවන මැෂින් එකට ඇලිලා තියෙන්නේ අපි. ඒකයි ප්‍රශ්නේ තියෙන්නේ. ඔය පොල්තෙල් මෝලවල් තියෙන්නේ දලා අඹරලා තෙල් ගන්න. ඒ වගේ එකක් තමයි අපි මේ කරන්නේ. ඉතින් මේ කුණුවෙන පල්වෙන රොඩු හැම වෙලේම හිටින්නේ අසුහ, ගඳ ගහන්නේ ඒ රොඩු ටික නිසයි. රොඩුත් එක්ක ම මේකට දමන්න වෙන නිසයි. මුළු ඩස්ටිබින් එකක්ම තියෙන්නේ. නමුත් දෙවියන්ට එහෙම ඕනේ නැහැ. එයාගේ මුළු ජීවිතයම තියෙන්නේ අර ප්‍රසාද මට්ටමකින්. ඒ ටික හදගන්න මෙහෙම මැෂින් ඕනේ නැහැ, කෙලින් ම යුෂය ගන්න පුළුවන්.

මතක ද බෝසතානන් වහන්සේ දුෂ්කර ක්‍රියා කරන කාලයේ නො කා, නො බී ඉන්න කොට දෙවියෝ කිව්වේ, 'අපි රෝමකූප වලින් එන දිව්‍ය ඕෂස් බහාලනවා ශරීරයට' කිව්වාම බෝසතානන් වහන්සේ ඒකටත් කැමති වුණේ නැහැ නේ. ඒවා එව්වරට සියුම්. ඉතින් අදත් අපේ ශරීරත් හරි ම සියුම්. අපේ ජීවිතය කියන එක ගොඩක් ම මටසිළුවයි. එතකොට ඒ සියුම් මට්ටමේ ප්‍රසාද ටික හැඳෙන්න ඒ තරම් සියුම් මට්ටමේ රූපයක් බවට පත් කරගන්න මැෂින් එකක් ඕනේ අපිට. කෙලින් ම ගන්න බැහැ. ඕකට තමයි වර්ණ, ගන්ධ, රස, ඕජා කියලා

කියන්නේ. ගහක් වුණත් එහෙමයි. ගහක් වුණත් පොළොවේ තියෙන ඕජා සාරයෙන් හැදෙන්නේ. ඒක පට්ටි, ආපො, තෙජො, වායො කියන සතර මහා ධාතුවට අයිති නැහැ. සතර මහා ධාතුවේ ම ගුණයක්. පොළොවේ තියෙන සියුම් ගති ස්වභාවය උරාගෙන තමයි ගහක් වුණත් හැදෙන්නේ. ඒ විදියට ම කනබොන ආහාරයේ තියෙන ඕජා කියන ගුණය නිසයි මේකේ රූපකලාප හැදෙන්නේ.

ප්‍රශ්නය: බබ ව්‍යන්යේශේ දේශනාවල ඒට වඩා ලිහිල් කරලා දේශනා කරන්න පුළුවන් ද?

පිළිතුර: ඒට වඩා ලිහිල් කරලා දේශනා කරන්න නම් මම දන්නේ නැහැ. මෙහෙම එකක් තියෙනවා. අඩි විස්සක් ගැඹුර ලිඳක නම් වතුර තියෙන්නේ, කඹය තියෙන්නේ අඩි දහනවයක් නම්, ඉතුරු අඩියට ලිඳ උස්සන්න පුළුවන් ද? කඹය තියෙන්නේ පනිට්ටුවක් ගැට ගැහුවාට පස්සේත් අඩි දහනවයයි. ගැඹුර, වතුර තියෙන්නේ අඩි විස්සක් යට යි. ලිඳ උස්සන්න බෑ නේ. එක්කෝ වතුර නො ලබා ඉන්න ඕනේ නැත්නම් කොහෙන් හරි, ඉතුරු අඩියටත් වැල් කැල්ලක් හරි, කඹ කැල්ලක් හරි එකතු කරලා ම වතුර ගන්න ඕනේ මිසක, ලිඳ උස්සන්න බැහැ නේද?

ඒ වගේ මේ ධර්මයේත් තියෙනවා අර්ථය සියුම් කරලා, සියුම් කරලා ඕනෑවට වඩා සියුම් කරන්න බැරි මට්ටමක්. ලිඳ උස්සන්න බැහැ ඊට එහා. එතකොට අපට නො තේරුණා කියලා ලෝකෝත්තර දර්ශනය අපට තේරෙන මට්ටමට ලිහිල් කළොත් අපි මෝඩයි නම් ඒ දර්ශනයත් මෝඩ දර්ශනයක් වෙලා තියෙයි ඉබේම. ඇයි? අපි මෝඩයි, අපට නුවණ නැහැ, අපට තේරෙන මට්ටමට ගන්න කොට ඉබේම අරකත් මෝඩ වෙලා නැත් ද? ලිඳ උස්සන්න බැහැ වගේ මේ ධර්මය ලිහිල් කරලා කරලා එක මට්ටමක් තියෙනවා ඉන් එහා ලිහිල් කරන්න බැහැ. තව කඹ කැල්ලක් හොයලා ගැට ගහලා ම වතුර ගන්න වෙනවා වගේ ඊට පස්සේ කරන්න තියෙන්නේ ඒක තේරෙන මට්ටමට මනස ම හදගෙන ඒක ඔරොත්තු දෙන මට්ටමට ගන්න මිසක, ධර්මය ලිහිල් කරනවා කියන එකේ එක්තරා මට්ටමක් තමයි පුළුවන්.

ඉතින්, මෙහෙම එකක් තියෙනවා. මම කියන්නේ නැහැ මම සියල්ල ම දන්නවා, සියල්ල ම හැකියි කියලා. මම දක්‍ෂ මෙච්චරයි, ඒට වඩා මම අදක්‍ෂයි. මගේ අදක්‍ෂකමක් වෙන්න ඇති. නමුත් මට හිතෙනවා

රහතන් වහන්සේලා බුදුරජාණන්වහන්සේ වැඩසිටින කොට මීට වඩා මටසිළු උපමා උපමෙයා කියලා දීමේ හැකියාව තියෙනවා නම් අපට තේරුම් ගැනීමේ හැකියාව මීට වඩා ඇත්තට ම එනවා. ඉතින් සමහර විටක තව සිහිය නුවණ දියුණුවෙන කොට අපටත් අනාගතයේ දී සමහර විට මීට වඩා සියුම් උපමා වලින් පෙන්වා ගන්න පුළුවන් වෙයි. නමුත් අද තියෙන හැකියාව ඔව්වරයි. ඉතින් මීට වඩා සියුම් කිරීමේ හැකියාවක් නම් නැහැ. තේරෙන තේරෙන මට්ටම මම කියලා දීලා තියෙනවා.

අර කාරණාවත් මතක තියාගත යුතුයි. ලෝකෝත්තර දර්ශනය කියන එක පැත්තෙන් ගත්තහම ඕනෑවට වඩා සියුම් කරන්න බැහැ. ඒක එක්තරා මට්ටමකට පෙන්වන්න පුළුවන්. එතැනින් පසුව ඒක නොපෙනෙනවා නම් අපේ පැත්තයි හදගන්න තියෙන්නේ කියන කාරණාව තේරුම් ගන්න.

ප්‍රශ්නය: ඍමුහික වශයෙන් අකල් චරණයට ගොදුරු වීමට හේතුවන අකුසල ක්‍රම මොනවාද? උද්ග්‍රහණයක් ලෙස ගුවන් යානා අනතුරකින් හෝ යුනාම්කින් යියල්ලන් ම එකම චරණයකට පත්වෙන්නේ ඒ යියලු අය එකට එකම විදියට පෙර ආත්මයක අකුසල ක්‍රම කළ නිසා ද?

පිළිතුර: ඇත්තට ම බොහොම විටක එහෙම වෙන්න පුළුවන්. සාමූහික වශයෙන් ගුවන් යානා අනතුරු, සුනාමි වගේ එකකින් එකට මිය යනවා නම් එක අකුසල කර්මයකට සම්බන්ධ වෙලා, යුද්ධයකට හෝ තව කෙනෙක් ව මරන්න හෝ අර කථාවක් පෙන්වන්නේ හථාලවක යක්ෂයාට බිලි වෙලා ගොඩාක් දෙනා මැරුණා නේ. අන්තිමට හථාලවක කුමාරයා විතරයි නේ ඉතුරු වුණේ. එතකොට පෙන්වනවා නේ ඒකට දිම්ගොඩක් වෙලා ගැරඬියෙක් ව සම්පූර්ණ මැරෙණ තුරු ම එකතුවෙලා කැවා. එක දිමියෙක් විතරක් අන්තිමට ගිහිල්ලා හොට ගහලා කන්නේ නැතුව ආවා. එයා තමයි හථාලවක කුමාරයා. අනිත් ඔක්කෝට ම මැරෙන්න වුණා අර කරපු දෙයට. ඉතින් ඒ වගේ පොදුවේ කරන අකුසල කර්ම වෙන්න පුළුවන්.

සමහර විටක ඉතාමත් ම බලගතු අකුසල කර්ම කරපු එක්කෙනෙක් ඒකේ හිටියා වෙන්න පුළුවන්. අවශේෂ අය එයා නිසා මැරෙන්න වුණා වෙන්නත් පුළුවන්. එහෙමත් වෙන අවස්ථාවන් තියෙනවා.

ඔකේම අනිත් පැත්තත් තියෙනවා. ඔක්කෝම අකුසල කර්ම කරපු අය. නමුත් බලවත් කුසල කර්ම කරන එක්කෙනෙක් නිසා අනිත් අයත් බේරෙන්නත් පුළුවන් කම තියෙනවා. ඔක්කෝම කර්ම කරපු නිසාමත් මැරෙන්නත් පුළුවන්, නමුත් ඔය අතරේ වෙනස් කමක් සමහර විට වෙන්නත් පුළුවන්.

ඒවාට කථාත් තියෙනවා. කාන්තාරේ අතරමං වෙලා ඔක්කෝම මැරෙන්න ගියාම එතන හිටපු ඒ රජකුමාරවරුන්ගේ කරණවැමියා නිසා රජකුමාරවරු, සිටුකුමාරවරු බේරීවිච කථාවක් පෙන්වනවා. ඒ වගේ එක් කෙනෙක් නිසා අනිත් අයට ජීවිතය ලැබුණා කියලා හිතාගන්න, මෙයාට ගිහිල්ලා හොඳට සළකන්න, මෙයා පින් කරපු කෙනෙක් නිසා බේරුණු අයත් ඉන්නවා. ඒ නිසා ඒ ගැන දෙපැත්තෙන් ම හිතන්න කාරණා තියෙනවා.

ප්‍රශ්නය: වැඩක් කරන කොට හෝ ගමනක් යන කොට හෝ බණ අහන්න හොඳයි ද, ඒක බුද්ධ දේශනාවට අගෞරවයක් ද?

පිළිතුර: ඇත්තට ම එහෙම නැහැ. අපි නො කරන එකෙයි ප්‍රශ්නය තියෙන්නේ. කියන්නේ ඔකම තමයි. ගෞරවයෙන් ම බුද්ධ දේශනාවට කරන එකක් තමයි මොකක් ද? වැඩක් කරද්දී හෝ වාහනයක යනවා නම් පුළුවන් තරම් දහමක් අහමින් හෝ දහමක් හිත හිතා යන්න කියන එකමයි මේ කියන්නේ. ඒක නො කරන එකෙයි දෝෂය තියෙන්නේ. නො කරන එකමයි අගෞරවය. ඉතින් ඒක කිරීම බොහෝම ශ්‍රේෂ්ඨ මිසක.

සමහරු බුදුගුණ හිතන්නේ නැහැ ටොයිලට් එකට එහෙම ගිහිල්ලා මේ වගේ අපිරිසිදු තැනකට ඇවිල්ලා බුදුගුණ හිතන්න හොඳ නැහැ කියලා. එහෙම වුණොත් ඒ අගුවි ටික තියෙන කය දරාගෙන අපට කවදවත් බුදුගුණ වඩන්න බැරිවෙයි! කයේ තියෙන ටික එළියට දන තැන ඒ. දැන් පෙන්වනවා එළියේ තියෙන ටික ඇත්තට ම පිරිසිදු වාතය වත් ඇසුරු කරගෙන තියෙන්නේ. කයේ තියෙන අගුවි ටික, අගුවි ගොඩේම ලු තියෙන්නේ. එහෙම ගත්තහම බුදුගුණ හිතන්න කෙනෙක් ඉතුරු වෙයි ද?

ඒක කයේ ස්වභාවය. වැසිකිළියට ගියාම තවත් හොඳට මේ පින්වතුන්ට අසුභානුස්සතිය වඩන්න පුළුවන් නුවණින්. මේ තරම් අසුභ වූ, දුර්ගන්ධ වූ, අප්‍රසන්න වූ කයක් නේ ද මේ පරිහරණය කරන්නේ කියලා. එහෙම නැති නම් බුදුගුණ, අගුභය, මරණය ඕනේ කමටහනක් හිතන්න. ඒකේ ප්‍රශ්නයක් නැහැ. එහෙම කිසිම ගැටළුවක් නැහැ. අකුසලයක් සිද්ධ වෙන්නේ නැහැ. කුසලයක් මයි වෙන්නේ.

දැන් අපි අවසන් කරලා ටිකක් භාවනා කරන්න හුරු වෙමු. බණ අහනවා වගේ ම අහන දේවල් ධාරණය වෙන්න හිතත් ටික ටික වඩන්න ඕනේ. කම්මල්කාරයෙක් යකඩයක් රත් කරකර තලනවා, තලමින් රත්කරනවා වගේ වැඩක්. සමථ කමටහනකින් හිත වඩ වඩා බණ දහම් අහනවා, බණ දහම් හිතනවා කියන එක කරන්න ඕනේ. බණ දහම් අහලා, හිතලා නැවතත් හිත වඩන්න ඕනේ. මාරුවෙන් මාරුවට කරන්න ඕනේ.

හැමදෙනාටම තෙරුවන් සරණයි.

ආකාසට්ඨාව භූමිමට්ඨා දෙවා නාගා මහිද්ධිකා පුඤ්ඤං නං අනුමොදිත්වා චිරං රක්ඛන්තු බුද්ධ සාසනං.

ආකාසට්ඨාව භූමිමට්ඨා දෙවා නාගා මහිද්ධිකා පුඤ්ඤං නං අනුමොදිත්වා චිරං රක්ඛන්තු බුද්ධ සාවකං

ආකාසට්ඨාව භූමිමට්ඨා දෙවා නාගා මහිද්ධිකා පුඤ්ඤං නං අනුමොදිත්වා බොධයන්තු සිවං පදං.

සුමග සදහම් සමුළුව මගින් මෙතෙක් ප්‍රකාශයට පත්කොට ඇති ධර්ම සංග්‍රහයන්.

- පූජ්‍යපාද නාලයනේ අරියධම්ම මහා ස්වාමීපාදයානන් වහන්සේගේ කායගතාසනි භාවනා.
- පූජ්‍යපාද පිටිගල ගුණරතන ස්වාමීපාදයානන් වහන්සේගේ පවත්නාදිත්ත භාවනා.
- පූජ්‍යපාද මාන්කඩවල සුදස්සන ස්වාමීපාදයානන් වහන්සේගේ
 - අවිජ්‍ජ අද්‍රව්‍ය නායක.
 - අරිය සංවිතාන දර්ශනය.
 - කායානුප්‍රාප්තිය.
 - චරිතීය සමුප්පාද විග්‍රහය.
 - නිබ්බානං පරමං සුඛං.
 - ජාතං පෘෂ්ඨං යවානුතං.
 - පෘෂ්ඨතො උදයව්‍යයං.
 - නියතො සම්මොඛි පරායණො.
 - පුඤ්ඤකිරියවත්ත.
 - දර්ශණං උද්භවං.

මෙම ධර්ම සංග්‍රහයන් පින්වත් ඔබ අතට පත්කිරීමේදී මුදලින් හා නත් අයුරෙන් උපකාර කළ සැමට ධර්මදායකය කුසලය හිමිවේවා!